

Начало > Съдебни процедури > Граждански дела > Събиране на доказателства

Събиране на доказателства

Ако започвате съдебно производство, обикновено е от съществено значение да представите пред съда доказателства в подкрепа на иска си.

Моля, изберете знамето на съответната държава, за да получите подробна информация, отнасяща се до нея.

Събирането на доказателства в гражданските производства не е ограничено в рамките на територията на дадена държава членка. Понякога може да е необходимо да бъдат събрани доказателства в държава членка, различна от тази, в която пребивавате. Например, може да се наложи да бъдат изслушани свидетели или вещи лица в други държави членки или съдът да трябва да посети място на произшествие в друга държава членка. По отношение на трансграничното събиране на доказателства в рамките на Европейския съюз съдебното сътрудничество между съдилищата на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела се урежда от Регламент (ЕС) 2020/1783 от 25 ноември 2020 г., който замени Регламент (ЕО) № 1206/2001 от 28 май 2001 г., считано от 1 юли 2022 г.

Децентрализираната информационна система обаче, като задължително средство за комуникация, което трябва да се използва за предаване и получаване на искания, формуляри и други съобщения, ще започне да се прилага едва от 1 май 2025 г. (първия ден на месеца, следващ изтичането на срока от три години след датата на влизане в сила на [акта за изпълнение](#), посочен в член 25 (за повече подробности вж. член 35 от Регламент (ЕС) 2020/1783).

Връзки по темата

[Събиране на доказателства — уведомления от държавите членки и инструмент за търсене, който спомага за намиране на компетентния\(те\) съд \(илища\)/орган\(и\)](#)

[Събиране на доказателства чрез видеоконферентна връзка](#)

[Практическо ръководство за прилагането на Регламента относно събирането на доказателства от 2001 г.](#) (74 Kb)

[Практическо ръководство за използване на видеоконференция за събирането на доказателства по граждански и търговски дела](#) (534 Kb)

Последна актуализация: 03/04/2024

Тази страница се поддържа от Европейската комисия. Информацията на тази страница не отразява задължително официалната позиция на Европейската комисия. Комисията не поема никаква отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. За да се запознаете с правилата относно авторското право за страниците на ЕС, моля прочетете правната информация.

Събиране на доказателства - Белгия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Белгийската правна система прокарва в това отношение разграничение между гражданското и търговското право. Търговското право е специалното право, което се прилага по отношение на търговците, докато гражданското право е общото право.

Разпоредбите относно доказването в областта на гражданското право се съдържат в член 1315 и следващите от Гражданския кодекс (*Code civil/Burgerlijk Wetboek*). Това е „затворена система“, в която доказателствените средства са строго регламентирани (за повече подробности вж. въпрос 5а по-долу).

Разпоредбите относно доказването в търговското право се съдържат в член 25 от Търговския кодекс (*Code de commerce/Wetboek van Koophandel*). Основните им характеристики са отвореността на системата и относителната свобода по отношение на доказателствените средства по търговски дела. Член 25 от Търговския кодекс гласи: „В допълнение към доказателствените средства, допустими съгласно гражданското право, търговските ангажименти могат да се доказват чрез свидетелски показания във всички случаи, когато съдът прецени, че следва да го допусне, освен в предвидените за специални случаи изключения. Покупките и продажбите могат да се доказват чрез приета фактура, без да се засягат другите доказателствени средства, допустими по силата на търговското право.“

Техническите процесуални аспекти във връзка с доказателствата по граждански и търговски дела се уреждат от член 870 и следващите от Съдебния кодекс (*Code judiciaire/Gerechtelijk Wetboek*). Съгласно член 876 от Съдебния кодекс съдът трябва да се произнесе по разглеждания от него спор като спазва разпоредбите относно доказването, приложими за този вид спорове. Следователно спорът може да бъде или с гражданскоправен, или търговскоправен характер.

Доказването на даден факт, хипотеза или твърдение трябва да се извърши от страната, която се позовава на тях. Страната, която иска изпълнението на дадено задължение, трябва да представи доказателства за въпросното задължение. Обратно, страната, която претендира, че е изпълнила дадено задължение, трябва да представи доказателства за плащането или за действието, с което задължението е било погасено (член 1315 от Гражданския кодекс). В съдебните производства всяка страна трябва да представи доказателства за фактите, които твърди (член 870 от Съдебния кодекс: „*actori incumbit probatio*“). След това ответната страна трябва да обори доказателствената сила на тези факти, когато това е възможно и допустимо.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

При условие че няма възражения по съображения, свързани с обществения ред или националната сигурност, е възможно да се доказват всякакви факти. Съществуват обаче три ограничения по отношение на правото на представяне на доказателства в хода на производството. Първо, фактът, който ще се доказва, трябва да има отношение към делото. Второ, фактът трябва да бъде убедителен, с други думи трябва да може да допринесе за убеждаването на съда в решението, което трябва да постанови. Трето, трябва да става дума за факт, чието доказване е допустимо: не трябва да се нарушава неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна и тайната на кореспонденцията.

Презумпциите обикновено могат да бъдат оборени от ответната страна. Не могат да бъдат оборвани само необоримите (*juris et de jure*) презумпции; всъщност, предоставянето на доказателства, които да ги оборят, е незаконно. Оборимите („*juris tantum*“) презумпции могат да бъдат оспорени чрез представяне на доказателства за противното. Допустимите доказателствени средства в такива случаи са уредени в гражданското право, но не и в търговското право.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да бъде убеден от приведените от страните доказателства като се опира на тяхната стойност и правдоподобност. Ако съдът стигне до извода, че представеното доказателство може да допринесе за решаването на спора и че отразява по надежден начин истината по въпроса, той му приписва доказателствена сила. Доказателствата могат основателно да се считат за такива едва когато съдът им е приписал доказателствена сила.

Доказателствената сила (*valeur probante/bewijswaarde*) е донякъде субективна, докато статутът на доказателство, предоставен на дадена категория доказателства (*force probante/bewijskracht*), е строго обективен. Статутът на доказателство зависи от степента на надеждност на съответното доказателство. От правна гледна точка определени елементи могат да се считат за доказателства само ако показват достатъчна степен на надеждност, тъй като съдът на практика е лишен от право на преценка. Такъв е случаят с документалните доказателства. Ако съдът тълкува съдържанието на законно получен документ по начин, несъвместим с действителния му текст, той нарушава статута на документалните доказателства. Загубилата страна може да използва това нарушение като основание за подаване на касационна жалба до Касационния съд (*Cour de cassation/Hof van Cassatie*).

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Страната, която излага дадено твърдение, трябва да е в състояние да го докаже. В някои случаи съдът може да разпорежи дадена страна да представи доказателства, какъвто е случаят когато се счита, че лицата действат така, сякаш са под клетва (член 1366 от Гражданския кодекс). При спазване на строги условия съдът може да задължи дадена страна да направи изявление под клетва или поради факта, че резултатът от делото ще зависи от това изявление, или просто за да определи размера на обезщетението.

Съдът може да разпитва страните и да разпорежи разпит на свидетели, освен когато законът забранява това (член 916 от Съдебния кодекс). Той може също така да разпорежи установяването на факти или изготвянето на техническо становище от вещи лица (член 962 от Съдебния кодекс).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Молбите за събиране на доказателства трябва да бъдат представени от едната от страните или в основната искова молба, или в допълнителна искова молба в хода на производството. Съдът може да одобри или да отхвърли молбата, като представи мотиви за това.

Когато даден документ трябва да бъде проверен (член 883 от Съдебния кодекс) или се твърди, че документ е фалшив (член 895 от Съдебния кодекс), съдът разпорежда на страните да се явят пред него, заедно със или без процесуален представител, като представят за сравнение всички документи и книга, или документа, за който се твърди, че е фалшив. Съдът може да разгледа и да се произнесе по въпроса незабавно или да разпорежи документът да бъде внесен в деловодството, след което може да извърши сам събирането на доказателства или да го възложи на вещи лица. След това съдът се произнася относно проверката на документите или твърдението за неистинност.

Когато дадена страна предлага да предостави доказателства за даден факт чрез един или повече свидетели, съдът може да позволи събирането на тези доказателства, ако това е допустимо (член 915 от Съдебния кодекс). Освен ако законът го забранява, съдът може да разпорежи разпит на свидетелите. Последните се призовават от секретаря на съда осем дни преди датата на тяхното изслушване. Те трябва да положат клетва и се разпитват поотделно от съдията. Съдията може да задава въпроси на свидетеля по свой почин или по искане на една от страните. Свидетелските показания се снемат в писмен вид, прочитат се, коригират се и се допълват, ако е необходимо, след което изслушването на свидетеля приключва. С цел да разреши или да избегне даден спор, съдът може да разпорежи изготвянето на експертно заключение. Експертното заключение трябва да се придържа към установяването на фактите и техническите становища (член 962 от Съдебния кодекс). Вещото лице изпълнява възложената му задача под надзора на съда. Страните предоставят на вещото лице всички необходими документи и изпълняват всички негови основателни искания. Заключениеето трябва да бъде представено до определена в съдебното разпореждане дата. Ако експертното заключение е в противоречие с убеждението на съда, той не е задължен да се съобразява с него.

По свой почин или по искане на страните съдът може да разпорежи оглед на място, посочено в хода на производството (член 1007 от Съдебния кодекс). Огледът, на който страните могат да присъстват или не, ще бъде проведен от съдията, който нарежда провеждането му, или от лице, което е официално натоварено с него. За всички предприети действия и направени констатации се изготвя официален доклад, който се връчва на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът не е задължен да уважи молбата на дадена страна за събиране на доказателства. Въпреки това, ако друг съдебен орган поиска от съда да предприеме мерки за събиране на доказателства, съдът трябва да го направи (член 873 от Съдебния кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В обхвата на общото гражданско право са налице пет вида доказателства: документални доказателства, свидетелски показания, презумпции, самопризнания на страните и изявления, дадени под клетва (член 1366 от Гражданския кодекс).

Документалните доказателства (член 1317 от Гражданския кодекс) могат да бъдат под формата или на публичен документ (*acte authentique/authentieke akte*), или на частен документ (*acte sous seing privé/onderhandse akte*). Публичен документ е документ, изготвен в установена форма от държавен служител, който е упълномощен за целта (например нотариус или съдебен секретар) и представлява пълно доказателство между страните, както и по отношение на трети страни, за споразумението, което се съдържа в него. Частен документ, който е одобрен и подписан от всички засегнати страни в толкова екземпляра, колкото са страните, се счита за пълно доказателство между страните. За всички дела, включващи сума или стойност над 375 EUR, трябва да бъде изготвен публичен или частен документ (член 1341 от Гражданския кодекс).

Не е допустимо свидетелските показания (член 1341 от Гражданския кодекс) да противоречат на съдържанието на официални документи или да го допълват. Когато обаче са налице само улики, представени в писмен вид, или когато изготвянето на документални доказателства не е възможно, се допускат свидетелски показания.

Презумпциите (член 1349 от Гражданския кодекс) са заключения, които законът или съдът прави въз основа на известен факт, за да установи неизвестен факт. Презумпциите не могат да се добавят към съдържанието на документи, но могат, както и свидетелските показания, да представляват *prima facie* доказателство, което да бъде допълнено от писмени доказателства и да замести документи, които не могат да бъдат издадени.

Самопризнанията на страните (член 1354 от Гражданския кодекс) биват съдебни или извънсъдебни. Съдебно самопризнание (*aveu judiciaire/gerechtigelijke bekentenis*) е изявление, което е направено пред съда от дадена страна или от неин упълномощен представител и което може да представлява пълно доказателство срещу лицето, което го прави. Извънсъдебното самопризнание (*aveu extrajudiciaire/buitengerechtigelijke bekentenis*) обаче не подлежи на каквито и да е официални изисквания.

Едната от страните може да изисква от другата страна да положи клетва („решаваща клетва“ (*serment décisoire/beslissende eed*) (член 1357 от Гражданския кодекс) или това може да бъде разпоредено от съда. В случай на решаваша клетва изявлението представлява убедително доказателство само в полза на лицето, което я полага, или срещу него.

Доказателствата по търговски дела не са регламентирани (член 25 от Търговския кодекс), но за този вид дела е налице специфично доказателствено средство, а именно приетата фактура в случай на договор за продажба. Даден търговец винаги може да използва приетата фактура като валидно доказателство, докато всички други писмени документи могат да послужат като доказателство само ако са представени от ответната страна.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания се разглеждат в Гражданския кодекс като независими доказателствени средства. Процесуалните и техническите аспекти се уреждат от Съдебния кодекс. Експертното заключение е само едно от доказателствените средства и се урежда от Съдебния кодекс. Страните могат да поискат от съда да призове свидетели, но не могат да определят вещи лица по собствена инициатива: това може да направи само съдът. Документалните доказателства имат статута на доказателство и съдът трябва да зачита тяхното съдържание, макар че това не важи за експертните заключения и становища. Ако направените в заключение или становище констатации са в противоречие с убеждението на съда, те не са обвързващи за него (член 962 от Съдебния кодекс).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съществува йерархия на регламентирани доказателствени средства. Най-високо са поставени самопризнанията и изявленията под клетва. Писмените документи са винаги по-високо поставени от свидетелските показания и презумпциите. Публичните документи представляват пълно доказателство между страните и по отношение на трети страни, докато признат частен документ представлява пълно доказателство между страните. Свидетелските доказателства и презумпциите могат да се използват само ако документалните доказателства са непълни или ако не е възможно да се представят документални доказателства за споразумението, което трябва да се докаже.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В зависимост от това дали делото има гражданскоправен или търговскоправен характер, допустимите доказателствени средства са регламентирани и нерегламентирани. Според гражданското право публичен или частен документ трябва да бъде изготвен за всички дела, включващи сума или стойност над 375 EUR (член 1341 от Гражданския кодекс). Само тези документи могат да служат като доказателства; свидетелски показания и презумпции не са допустими. За разлика от това при търговски дела се допускат свидетелските показания и презумпциите, които противоречат на съдържанието на документа или го допълват.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите се изслушват по искане на страните или по разпореждане на съда (член 915 и член 916 от Съдебния кодекс). Явяването на свидетелите се урежда от член 923 и следващите от Съдебния кодекс.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Ако бъде призван свидетел, който твърди, че има основателна причина да бъде освободен, по въпроса се произнася съдът. Такава основателна причина може да бъде например фактът, че свидетелят е обвързан от задължение за професионална тайна (член 929 от Съдебния кодекс).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Лице, призвано като свидетел, е задължено да се яви. Ако то не се яви, по искане на едната от страните съдът може да разпорежи свидетелят да бъде призван чрез известие, връчено от съдебен изпълнител (*huissier de justice/gerechtsdeurwaarder*) (член 925 от Съдебния кодекс). Свидетел, който е бил призван да се яви в съда и не го е направил, подлежи на налагане на наказателна глоба (член 926 от Съдебния кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свидетелските показания са невалидни, ако са дадени от лице, което не е правоспособно да дава показания (член 961, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Малолетно или непълнолетно лице на възраст под 15 години не може да дава показания под клетва. Всички направени от него изявления могат да имат само информативен характер (член 931, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Малолетни или непълнолетни лица имат правото да бъдат изслушвани по дела, отнасящи се до упражняването на родителски права, условията на живот и правото на лични отношения. Когато съдът реши да изслуша малолетно или непълнолетно лице, последното може да откаже да даде показания (член 1004/1 от Съдебния кодекс).

Деца и други роднини по низходяща линия не могат да дават показания в случаите, когато техните родители или близки по възходяща линия имат противоположни интереси (член 931, параграф 2 от Съдебния кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Страните не могат да прекъсват свидетелите, докато те дават показания, или да се обръщат към тях, а винаги трябва да се обръщат към съдията (член 936 от Съдебния кодекс). По собствен почин или по искане на една от страните съдията може да зададе на свидетеля всеки въпрос, който може да разясни, или да допълни свидетелските показания (член 938 от Съдебния кодекс).

Непреките свидетелски показания са валидни; не съществуват законови разпоредби или правни принципи, които да са в противоречие с това. Освен това съгласно член 924 от Съдебния кодекс съдът има право да взема решение дали в случай на свидетел, който може да докаже, че не е в състояние да се яви лично в съда, показанията му могат да бъдат снети на мястото, където се намира.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателства, които са получени по незаконосъобразен начин, не могат да бъдат използвани в съдебно производство. Следователно при вземането на решение съдът трябва да пренебрегне такива доказателства. Доказателства, получени по начин, който представлява нарушение на неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна или поверителността на кореспонденцията, са незаконни и недопустими.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Документи, издадени от дадена страна, не могат да се използват като доказателства в нейна полза. Съгласно търговското право обаче фактура за търговска сделка, която е издадена от търговец, но е приета от клиент, може да бъде използвана като валидно доказателство от търговеца, за да се докажат съответните факти. Правилно водени сметки могат да бъдат приети от съда като доказателства за сделки между търговци.

Съдебното самопризнание е изявление, направено пред съда от някоя от страните или от неин упълномощен представител, и представлява пълно доказателство срещу лицето, което е направило самопризнанието.

Последна актуализация: 29/10/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните,

които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - България

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

За да бъде признато от съда твърдяното от страната в процеса право, то трябва да бъде доказано от лицето, което се позовава на него с помощта на всички доказателствени средства, допустими и предвидени в закона. Това води до съществуването на една съвкупност от процесуални действия от различен вид, обособени в зависимост от съответната фаза на съдебния процес.

Чл. 153 ГПК постановява, че на доказване подлежат спорните факти от значение за решаване на делото и връзките между тях, като, според чл. 154, ал. I ГПК, всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Според действащото законодателство не е необходимо да се доказват фактите, за които съществува установено от закона предположение. Оборване на такива предположения се допуска във всички случаи, освен когато закон забранява това /чл. 154, ал. II ГПК/.

Отделно от това не подлежат на доказване и общоизвестните и служебноизвестните на съда факти, за които съдът е длъжен да съобщи на страните /чл. 155 ГПК/.

В тази връзка съдът, в началото на съдебния процес следва да изготви доклад, в който следва да посочи кои обстоятелства се нуждаят от доказване, кои не се нуждаят от доказване, как се разпределя доказателствената тежест за подлежащите на доказване факти, както и да се произнесе с определение по доказателствените искания на страните и да допусне тези доказателства, които са относими, допустими и необходими /чл. 146 ГПК/.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Фактите, на които страните се позовават в подкрепа на твърденията си, следва да бъдат доказани със съответните доказателствени средства, предвидени в закона, като при преценка на всяко доказателство съдът трябва да обсъди неговата конкретна тежест /например разликата между официален и частен документ/.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Обикновено събирането на доказателства в процеса става на базата на подадена от съответната страна писмена молба или искане, изразено устно в съдебно заседание, съобразно правилата на диспозитивното начало.

Отделно от това, обаче, съдът може по свой почин да разпорежи събиране на някое доказателство, което е от съществено значение за спора.

В доказателственото си искане страната посочва фактите и средствата, чрез които те ще бъдат доказани.

В искането за допускане разпит на свидетел страната посочва за кои факти ще бъде разпитван, трите му имена и адреса, когато иска призоваването му.

В искането за допускане на обяснения на другата страна се формулират въпросите, на които тя да отговори.

В искането за допускане на експертиза се посочва в коя област са необходими специални знания, какъв е предметът и задачата на експертизата.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Когато съдът уважи съответното доказателствено искане, следва да постанови определение, като едновременно определя и срок за събиране на доказателството. Срокът започва да тече от съдебното заседание, в което той е определен, включително и за страната, която не се е явила /разбира се, трябва да бъде редовно призована/.

Чл. 131, ал. III ГПК и чл. 127, ал. II ГПК предвиждат, че още с подаване на исковата молба от ищеца и впоследствие с получаване отговора от страна на ответника страните следва да посочат доказателствата и конкретните обстоятелства, които ще доказват с тях и да представят всички писмени доказателства.

Според чл. 158 ГПК ако събирането на някое доказателство е съмнително или представлява особена трудност, съдът може да определи съответен срок за събирането му, след изтичането на който делото се гледа без него. При по-нататъшното разглеждане на делото доказателството може да бъде събрано, ако това не забавя производството.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Исканията на страните за допускане на доказателства за факти, които нямат значение за делото, както и несвоевременните искания за допускане на доказателства, се отхвърлят от съда с определение. Когато за установяване на един факт страната сочи повече свидетели, съдът може да допусне само някои от тях. Останалите свидетели се допускат, ако призованите не установят спорния факт /чл. 159 ГПК/.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Доказателствените средства, предвидени в ГПК, са:

свидетелски показания: уредени са в нормите на чл. 163 ГПК - чл. 174 ГПК,

обяснения на страните:

признаване на някой конкретен факт,

обяснения на конкретни въпроси

Уредени са в чл. 175 ГПК - чл. 177 ГПК,

писмени доказателства: уредени са съобразно разпоредбите на чл. 178 ГПК - чл. 194 ГПК:

официални документи,

частни документи.

Писмените документи могат да се представят от двете страни или да се изискват от съда. Могат да бъдат представени на хартиен носител, а при поискване на съда електронен документ освен като разпечатка, може да бъде представен и в електронен вид. При поискване от съда страната, приложила документа, следва да представи неговия оригинал - чл. 183 ГПК.

Обикновено документите се представят на български език, а в случай че се представят на чужд език, към тях следва да се приложи точен превод на български език, заверен от страната.

Според чл. 187 ГПК печатни материали се представят от страните, но когато съдът сам може да си ги достави без особена трудност, достатъчно е страната да посочи къде те са публикувани.

Съдът може да задължи страните или трети, неучастващи в делото лица да представят определени писмени доказателства. Според чл.чл. 190 и 192 ГПК всяка страна може да изисква това от съда и съдът преценява дали да допусне искането, с оглед всички доказателства по делото. За да

бъде поискано писмено доказателство от трето, неучастващо в делото лице, това трябва да стане с писмена молба, препис от която се връчва на третото лице.

Въпреки че е задължена да представи доказателства, страната може да откаже да стори това, в случай че съдържанието на документа се отнася до личния или семейния ѝ живот или това би довело до опозоряване или до наказателно преследване. В този случай, при определени хипотези тя може да бъде задължена да представи части от документа.

Законът предвижда също така и възможността страната да оспори писмен документ, представен от противната страна и това следва да стане най-късно с отговора на съответното действие, а ако документът е представен в съдебно заседание, оспорването следва да бъде направено най-късно до края на заседанието. В случай че другата страна заяви, че желае да се ползва от оспорения документ, съдът постановява да се извърши проверка на истинността му. Тежестта на доказване неистинността на документа пада върху страната, която го оспорва. Когато се оспорва истинността на частен документ, който не носи подписа на страната, която го оспорва, тежестта за доказване истинността му пада върху страната, която го е представила. След извършване на проверката съдът се произнася с определение дали оспорването е доказано и дали документът е истински или неистински. Това той може да стори и със самото решение /чл. 193 ГПК - чл. 194 ГПК/.

вещи лица: материята е уредена в чл. 195 ГПК - чл. 203 ГПК:

Вещите лица се назначават от съда по искане на страните или служебно. Срокът за предоставяне на изготвената от тях експертиза е една седмица преди датата на съдебното заседание, на което тя трябва да бъде приета.

При оспорване на заключението на съответното вещо лице съдът може да назначи друго или повече вещи лица. Предвидена е също и възможността за допълнително и повторно заключение.

оглед и освидетелстване: чл. 204 ГПК - чл. 206 ГПК.

По молба на страните или по своя преценка съдът може да назначи оглед на движими или недвижими вещи или освидетелстване на лица с участие или без участие на свидетели и вещи лица.

Огледът и освидетелстването са способи за събиране и проверка на доказателства. Те се извършват от целия състав на съда, от делегиран член на съда или от друг делегиран съд.

Съдът уведомява страните за мястото и времето на огледа. За извършения оглед се съставя протокол, в който се отразяват констатациите при огледа, обясненията на вещите лица и показанията на свидетелите, които са разпитани на мястото на огледа

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания се събират чрез разпит на свидетелите, като е недопустимо същите да бъдат представени в писмен вид. Заключенията на вещите лица се представят в писмен вид една седмица преди датата на съдебното заседание, след което се изслушват и приемат в открито съдебно заседание, при което на вещите лица могат да бъдат поставяни въпроси от съда и страните.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма разпоредба в процесуалния закон на Република България, която да постановява, че някои доказателства имат по-голяма доказателствена сила от други. Доказателствата се преценяват от съдията поотделно и в тяхната съвкупност към момента на преценка на доказаните факти по делото, които определят правното основание на претенцията.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В изчерпателно предвидените в закона случаи са допустими само писмени доказателства, например за установяване на правни сделки, за действителността на които законът изисква писмен акт. Свидетелски показания са недопустими в следните хипотези: опровергаване съдържанието на официален документ; установяване на обстоятелства, за доказването на които закон изисква писмен акт; установяване на договори на стойност по-голяма от 5 000 лв., освен ако са сключени между съпрузи или роднини по права линия, по сребрена линия до четвърта степен и по сватовство до втора степен включително; погасяване на установени с писмен акт парични задължения; установяване на писмени съглашения, в които страната, която иска свидетелите, е участвала, както и за тяхното изменение или отмяна; опровергаване съдържанието на изходящ от страната частен документ.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Никой няма право да се отказва от свидетелстване, с изключение на лицата, за които изрично е предвидена тази възможност.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Освен пълномощниците на страните или медиаторите по спора, могат да откажат да свидетелстват роднините на страните по права линия, братя и сестри, по сватовство от първа степен, съпругът и бившият съпруг, както и лицето, с което страната е във фактическо съжителство /чл. 166 от ГПК/. Показанията на заинтересованите лица се преценяват от съда с оглед всички други данни по делото, като се има пред вид и тяхната заинтересованост от спора.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Според чл. 163 ГПК свидетелят е длъжен да се яви пред съда за да даде показания, като свидетел, който отказва да даде показания или да отговори на отделни въпроси, е длъжен да посочи причините за това писмено и да ги удостовери преди заседанието, на което ще бъде разпитан от съда. /чл. 167 ГПК/ В противен случай следва имуществена санкция, като съдът може и да постанови принудителното довеждане на свидетеля от органите на съдебна полиция.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички лица, освен изброените в т.6 Б/, могат да бъдат свидетели, дори да се недееспособни или заинтересувани от изхода на спора. Недееспособността или заинтересоваността на свидетеля се вземат предвид от съда при преценката на свидетелските показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се допускат по искане на страните или служебно от съда. Свидателят се призовава на адреса, посочен от страната, а ако това не може да стане, съдът определя срок за посочване на друг адрес.

След като са редовно призовани и се явят в съдебно заседание, всеки от тях се разпитва поотделно в присъствието на страните. Може да бъде извършен и преразпит на същия свидетел. Съдът преценява неговите показания заедно с всички други събрани по делото доказателства, като, според чл. 170 ГПК, преди разпита свидетелите следва да бъдат предупредени за отговорността им пред закона в случай на лъжесвидетелстване и следва да бъдат снети личните им данни. При наличие на важна причина разпитът на свидетеля може да се проведе и преди определения за заседанието ден, както и извън помещението на съда. За този разпит се призовават страните. В ГПК не е регламентиран разпит на свидетели чрез видеоконферентна връзка или с друго техническо средство. Единствено когато се налага събиране на доказателства вън от района на съда, той може да делегира събирането им на местния районен съд /чл. 25 ГПК/.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Когато някое доказателство не е събрано по допустимия от закона начин или по реда на оспорване на писмени доказателства определен документ е признат за неистински, съдът не обсъжда това доказателство при постановяване на съдебния акт. То може да се изключи от доказателствата по делото. По същия начин се постъпва, когато се установи, че някое представено доказателство е неотнормено към предмета на спора.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявлението на страната може да бъде прието като доказателство, само ако е дадено по реда на чл. 176 ГПК - когато съдът е разпоредил страната да се яви лично, за да даде обяснения за обстоятелствата по делото.

Последна актуализация: 11/02/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Чехия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване произтича от „тежестта на твърдението“, която по същество се определя от правната уредба, въз основа на която дадено право трябва да бъде упражнено пред съд; по-специално тя представлява съвкупност от факти, които трябва да бъдат потвърдени в конкретния случай. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че всяка страна трябва да докаже своите твърдения, като посочи съответните доказателства — това задължение е известно като „тежест на доказване“. По общо правило всички лица, които твърдят факт, свързан с конкретен случай, носят тежестта да докажат твърдяното.

Всички страни по делото са обвързани от задълженията относно тежестта на твърдение и доказване според обхвата на техните искания. Ако твърденията от дадена страна факти и предложените доказателства са непълни, съдът е длъжен да уведоми страната за това.

Ако съдът счита, че твърденията от някоя от страните факти в спорно производство не са доказани, той е задължен да уведоми тази страна, че трябва да представи доказателства в подкрепа на всички искания, и че ако тя не изпълни това задължение, може да загуби делото. Съдът обаче е задължен да уведомява страната за това само по време на заседанието, но не и в съдебните документи, изпратени на страните (например в призовка).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да бъдат представяни доказателства за факти, които са общоизвестни (т.е. факти, известни на голяма група хора на конкретно място и в конкретно време) или са известни на съда в резултат на неговите дейности, както и законодателство, което е публикувано или оповестено в Сборника със закони на Чешката република. Съдът може да се запознае с чуждестранно право, като извърши собствено проучване, чрез становище, изготвено от Министерството на правосъдието по искане на съда, чрез експертно становище или въз основа на искане съгласно международни договори. Всички тези факти могат да бъдат оборени като се предложат доказателства.

В закона може да се предвижда презумпция за определени категории факти. Презумпциите могат да бъдат оборими — при които се допускат доказателства за противното, а по изключение — необорими, при които не се допускат доказателства за противното. В случай на оборима презумпция съдът приема, че тя е доказана, ако нито една от страните не предлага доказателства за оборването ѝ, с които да докаже, че фактът не съществува. При някои оборими презумпции оборването може да се извършва само в законоустановен срок.

Съдът е обвързан от решенията на компетентните органи относно извършено престъпление, нарушение или друго административно нарушение, което е наказуемо по силата на специални разпоредби, както и от решения, отнасящи се до самоличността на извършителя. Съдът е обвързан и от решенията относно личния статут. Съдът обаче не е обвързан от решение за извършено престъпление или от решение, отнасящо се до самоличността на извършителя, ако решението е постановено в рамките на производство на място. Съдът не е обвързан по отношение на други присъди по силата на решение по наказателно производство или решенията относно административни нарушения.

Особен вид оборима презумпция са факти, с които се твърди, че дадена страна е била, пряко или непряко, обект на дискриминация, основана на пол, раса, вяра или други обстоятелства. В този случай тежестта на доказване се носи от ответната страна, която трябва да докаже, че страната не е била подложена на дискриминация.

Инструменти, издадени от съдилищата в Чешката република или други държавни органи в обхвата на тяхната компетентност, и инструменти, обявени за публични от законодателството, потвърждават, че представляват разпоредба или изявление на органа, който е издал инструмента (освен ако не е доказано противното), както и потвърждават достоверността на фактите, които са удостоверени или потвърдени в тях. Когато фактите са доказани чрез публичен инструмент, тежестта на доказване се носи от страната, която желае да опровергае автентичността на тези инструменти. Обратно, когато се използват частни инструменти, тежестта на доказване се носи от страната, която се позовава на тях. Ако дадена страна обоснове своите искания с частен инструмент и ответната страна оспорва неговата автентичност или точност, тежестта на доказване се връща към страната по спора, която е предложила това доказателство и която в този случай трябва да обоснове исканията си по друг начин. По правило не е необходимо да се доказват идентични искания на страните, а съдът ги приема като свои констатации.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В съдебното производство се прилага принципът на свободна преценка на доказателствата, т.е. законът не предвижда точни граници, които определят кога съдът трябва да приеме даден факт като доказан или недоказан. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че „съдът преценява доказателствата по свое усмотрение, всяко отделно доказателство се преценява поотделно, а всички доказателства се преценяват в общия им контекст; съдът надлежно отчита всичко констатирано в рамките на производството, включително фактите, представени от страните“. Съдът постановява решение въз основа на своите констатации. Констатациите представляват положение, по отношение на което няма разумни или основателни съмнения.

По принцип, ако съображенията при преценката на доказателствата водят до заключението, че достоверността на исканията не може да бъде потвърдена или отхвърлена, решението ще бъде неблагоприятно за страната, която трябва да докаже достоверността на своите искания.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Общият принцип в рамките на спорните производства е, че съдът събира само доказателствата, предложени от страните. Съдът обаче може да реши да не събира определени доказателства — обикновено ако счита, че въпросният факт трябва да бъде доказан. Съдът може да събира и други доказателства, освен предложените от страните, в случаите когато това е необходимо, за да се установят фактите, и ако това следва от същността на делото. Ако страните не определят доказателствата, необходими за обосноваване на техните искания, съдът основава своята преценка на фактите въз основа на доказателствата, които са събрани. Съдът може също така да приеме идентични искания на страните като свои констатации.

Обратно, при безспорни производства, т.е. при въпроси, по които образуването на производството може да бъде иницирано служебно от съда, както и при някои други производства, съдът е длъжен да събере доказателства, необходими за установяване на фактите, които да бъдат различни от предложените от страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът събира доказателства по време на заседанията. Ако е практично, доказателствата може да бъде помолен да събере друг съд или председателстващият съдия, с мандата на съдебния състав, който може да събере доказателствата извън съдебното заседание (това зависи от вида на доказателствата и т.н.). При събирането на доказателствата страните имат правото да бъдат представлявани. Резултатите от събирането на доказателства трябва да се съобщават винаги след края на заседанието. Страните имат правото да коментират всяка част от събраните доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът решава кои доказателства ще се събират. Решението на съда да не се събират конкретно предложени доказателства, трябва да бъде надлежно обосновано. По принцип съдът няма да събира доказателства, които според него няма да помогнат за разясняването на делото (т.е. да предотврати излишното събиране на доказателства), нито ще събира доказателства, които биха изисквали разноси, непропорционални на размера на искането, което е предмет на спора, или ако размерът на искането изобщо не може да бъде определен. За да може съдът ясно да прецени какви доказателства трябва да събере, страните са задължени да предложат конкретни доказателства, т.е. да уточнят имената на свидетелите и друга лична информация, както и да посочат исканията, по отношение на които ще свидетелства предложеният свидетел; страните също така са задължени да посочат писмени доказателства или да определят обхвата на даден въпрос, който вещото лице трябва да разгледа в експертно становище.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Като доказателства могат да бъдат използвани всички средства, които могат да бъдат използвани за определяне на фактите по делото. Те включват по-специално разпита на свидетелите, експертните становища, доклади и становища на органи, физически и юридически лица, нотариални документи и документи на длъжностни лица по изпълнението, както и други инструменти, проучването и разпита на страните.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Всяко физическо лице, което не е страна по производството, е задължено да се яви в съда, ако е призовано и трябва да даде показания като свидетел. Свидетелят дава показания за това, което е преживял или наблюдавал. Той трябва да казва истината, без да прикрива нищо.

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват само в случаите, когато това ще доведе до риск от подвеждане под наказателна отговорност за тях или за близки на тях лица; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. В началото на разпита трябва да се определи самоличността на свидетеля, заедно с обстоятелствата, които могат да засегнат неговата надеждност. Свидетелите следва също така да бъдат уведомени за значението на техните показания, за техните права и задължения и за наказателноправните последици от неверни показания. Председателстващият съдия иска от всички свидетели да опишат всичко, което знаят за предмета на разпита. След това съдията задава въпроси, необходими за допълване и разясняване на показанията им. Въпроси могат да бъдат задавани и от членовете на съдебния състав, а с разрешението на председателстващия съдия — и от страните и вещите лица.

Представянето на доказателства чрез вещи лица е различно главно поради факта, че в повечето случаи вещите лица изготвят писмено експертно становище, след което обикновено представят устни коментари по становището. Събирането на доказателства чрез експертно становище е възможно в случаите, когато е необходимо да се оценят обстоятелства, които изискват експертни знания. Експертното становище се състои от три части: констатацията, в която вещото лице описва обстоятелствата, които е разгледало; становището, което съдържа експертната оценка (заключение на вещото лице), и съображенията на вещото лице. По правило вещите лица разглеждат конкретни, определени от съда въпроси, освен когато становището се подчинява на задължителни изисквания (особено в областта на дружественото право). Вещите лица се назначават от съда, който ги избира от регистър на вещите лица и устните преводачи (който се води от окръжните съдилища). Вещите лица имат право на финансово обезщетение за подготвянето на експертната оценка или експертното становище, ако това е предвидено от съответното законодателство.

Председателстващият съдия може да разпорежи дадена страна или друго лице да се яви пред вещо лице, да му предостави необходимите вещи, да му даде необходимите разяснения, да премине медицински преглед или кръвен тест или да направи, или да понесе нещо, ако това е необходимо за представянето на експертното становище.

Експертно становище може да бъде представено от страна по производството. Ако дадено експертно становище, представено от страна по производството, съдържа всички законови елементи и включва съображението на вещото лице, в което се заявява, че то е запознато с последиците от изготвянето на преднамерено невярно експертно становище, доказателствата се събират, както когато експертното становище е поискано от съда. Съдът допуска дадено вещо лице, което е ангажирано от едната от страните, да изготви експертно становище, да се запознае с делото или да се запознае по друг начин с необходимата му информация за изготвяне на експертното становище.

Свидетелите дават показания по факти, които са забелязали пряко, докато вещите лица изразяват мнение само в области, в които оценката на фактите зависи от експертните познания. Заключенията, до които достига вещото лице, не подлежат на оценка от съда по отношение на тяхната правилност; съдът оценява убедителността на становището по отношение на неговата изчерпателност във връзка с определените изисквания, вътрешната съгласуваност и съответствието с другите събрани доказателства.

Писмени доказателства се събират по такъв начин, че документът или част от него да се четат на глас, или съдържанието да се съобщава по време на заседанието от председателстващия съдия. Председателстващият съдия може да поиска от дадена страна, притежаваща инструмент, необходим като доказателство, да представи този инструмент или може да получи този инструмент от друг съд, орган или юридическо лице.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма предпочитания по отношение на прилаганите методи, въпреки че някои доказателствени средства могат да се прилагат само след като събирането на законови доказателства стане невъзможно (по правило различни актове в задължителна писмена форма — само ако те са

например унищожени, доказателствата могат да бъдат събрани с други средства, например чрез разпит на свидетели). Събирането на доказателства чрез разпит на страна по делото относно нейните искания може да бъде разпоредено в спорни дела само ако въпросният факт не може да бъде доказан чрез други средства (с изключение на съгласие за разпит). Следователно другите доказателства имат предимство.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В някои случаи в закона може да се предвижда кои доказателства трябва да бъдат събрани; това зависи от конкретния спор (например в производство относно разрешение за сключване на брак трябва да бъдат разпитани и двете сгодени лица).

Някои факти могат да бъдат доказани по определен начин, например заповед за менителница или чек може да бъде издадена само след представянето на оригиналната менителница, на решение за откупуване на менителницата или на друг инструмент; изпълнителен лист може да бъде изпълнен само срещу представянето на решение с изпълнителна сила или на изпълнително основание и т.н.).

За установяването на определени задължения или вещни права (особено във връзка със собственост), законът изисква писмен договор — следователно методът за представяне на доказателства произтича от това изискване.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, всички лица са задължени по закон да се явят пред съда като свидетели, ако бъдат призовани, и да свидетелстват; те не могат да бъдат представлявани от друго лице. Свидетели, които изпълняват своето задължение да свидетелстват, имат право на „надбавка за свидетели“ (възстановяване на парични разходи и пропуснати ползи).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват в случаите, когато тези показания биха изложили свидетеля или близки на него лица на риск от подвеждане под наказателна отговорност; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. Съдът трябва също така да зачита законовото задължение на свидетелите да спазват поверителността на класифицирана информация, защитена със специален закон, и други задължения за поверителност, предвидени в закона или признати от държавата (например фактите, посочени в здравната документация на пациент — „медицинска тайна“, „банкови тайни“ и т.н.). В тези случаи дадено лице може да бъде разпитано само ако разпитваният е бил освободен от това задължение от компетентния орган или от лицето, в чийто интерес съществува това задължение.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Изпълнението на задължението на свидетеля може да бъде наложено, като лицето бъде доведено пред съда от полицията на Чешката република или в краен случай чрез налагане на глоба.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

По принцип не съществуват категории лица, които не са длъжни да дават показания; има обаче видове факти, за които определени лица не могат да свидетелстват (вж. въпрос 2.9).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Правото да разпитва свидетел и да води разпита има само съдията (председателстващият съдия). Другите членове на съдебния състав и други страни или вещи лица могат да задават на свидетеля допълнителни въпроси само с разрешението на председателстващия съдия; този съдия може да не допусне конкретен въпрос, който например е подвеждащ, има за цел да обърка, или въпрос, който е неподходящ или нецелесъобразен.

Използването на съвременни технологии (включително видеоконферентна връзка), позволяващи разпит от разстояние, понастоящем е разрешено в съдилищата, които разполагат с необходимото техническо оборудване.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Да. Ако за да докаже своите искания, дадена страна предложи доказателства, които са събрани или осигурени от страната в нарушение на общозадължителното законодателство, и събирането или осигуряването на доказателствата е довело до нарушаване на правата на друго физическо или юридическо лице, съдът не взема под внимание тези доказателства поради тяхната недопустимост.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Съдът може да разпорежи доказателствата да бъдат събрани чрез разпит на страните, ако въпросният факт не може да бъде доказан по друг начин и ако страната, която ще бъде разпитана, е съгласна с това. Това правило не се прилага в безспорни производства, т.е. производства, чието образуване може да бъде иницирано служебно от съда (вж. точка 2.1), и в бракоразводни дела, или производства по прекратяване, недействителност или несъществуване на партньорство. За доказателство се приема единствено разпитът на страните, който съдът е разпоредил отделно като процесуално доказателство с цел доказване на твърдените факти.

4 Определила ли е тази държава членка в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства други органи, които са компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски въпроси съгласно Регламента? Ако отговорът е „да“, в какви производства тези органи са компетентни да събират доказателства? Могат ли те само да поискат събиране на доказателства или също така да съдействат при събирането на доказателства въз основа на искане от друга държава членка? Вж. също уведомлението по член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

В Чешката република не съществуват такива органи.

Последна актуализация: 14/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [de](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици [en](#) вече са преведени.

Събиране на доказателства - Германия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип в гражданското производство всяка страна носи тежестта на доказване за фактите в нейна полза, отнасящи се до условията на дадена правна норма. Поради това разпределението на тежестта на доказване често се основава на материалното гражданско право, тъй като то урежда основанията за претенциите, материалноправните норми, възможностите за правна защита и възможните възражения. Ако са осъществени конститутивните елементи, характерни за дадена практика, в резултат на която възникват права (например: сключване на договор за продажба), и съответно е породено някакво право (например, право да се получи покупната цена), обикновено страната, в чиято полза то е възникнало, трябва да изложи тези факти (принцип на представяне на доказателства) и да ги докаже, ако насрещната страна ги оспори.

От друга страна, насрещната страна трябва да заяви и да докаже евентуалните си насрещни права или възражения (например изпълнение на задължение). Ако след разглеждането на всички процесуално допустими доказателства все още съществува съмнение относно съществен факт, трябва да се вземе решение за това върху кого пада тежестта на доказване. Страната, която според правилата за тежестта на доказване трябва да представи доказателства за спорния факт, губи делото, ако не успее да докаже твърденията си.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В германското право се предвиждат различни форми на облекчаване на тежестта на доказване, като може да се стигне и до обръщане на тежестта на доказване. По-специално:

1. Обръщане на тежестта на доказване

В гражданското производство се говори за обръщане на тежестта на доказване, когато основното правило, че всяка страна трябва да докаже фактите в своя полза, е обърнато. В резултат на обръщането на тежестта на доказване насрещната страна трябва да обори факт, който е в полза на другата страна. Например в член 476 от Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch*) се съдържа клауза за обръщане на тежестта на доказване в правото във връзка с продажбите („Ако в рамките на шест месеца след датата на преминаване на риска се прояви материален дефект, се предполага, че при преминаване на риска вещта вече е била дефектна, освен ако тази презумпция е несъвместима с естеството на вещта или на дефекта“). В този случай купувачът не трябва да доказва, че към момента на доставката дефектът вече е съществувал, а тежестта пада върху продавача, който трябва да докаже, че първоначално дефектът не е съществувал.

2. Облекчаване на тежестта на доказване

а) За законова презумпция (*gesetzliche Vermutung*) се говори, когато законът предвижда, че при наличието на определени обстоятелства (хипотеза /основа за презумпция) се предполага, че са налице определени други обстоятелства, както и че последните трябва да се приемат като основа за извършването на правната преценка. Законовите презумпции облекчават тежестта на доказване за една от страните, която трябва да представи и докаже само фактите, съставляващи хипотезата на презумпцията. Съгласно член 292 от Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung*, ZPO) е допустимо презумпцията да бъде оборена. Законовите презумпции могат да се отнасят за факти — например презумпцията, че ипотечен сертификат е бил прехвърлен на кредитора, ако се намира в негово владение (член 1117, параграф 3 от Гражданския кодекс). Презумпциите могат да се отнасят и до права — например презумпцията, че притежателят на удостоверение за наследници има статут на наследник (член 2365 от Гражданския кодекс).

б) Човешка (фактическа) презумпция (*tatsächliche Vermutung*) е налице, ако въз основа на собствения си опит или опита на вещите лица, съдът може да стигне до заключение за недоказани факти въз основа на факти, които са доказани (**косвени доказателства**). Например косвено доказателство, че температурата в даден момент е била много над 0°C, може да доведе до заключение, въз основа на общия житейски опит, че по това време конкретно лице не би могло да се подхлъзне поради образувала се поледица. Насрещната страна може да оспори презумпцията чрез факти, които хвърлят сериозно съмнение върху това дали явлението наистина е било типично в нормалния ход на събитията.

3. Съдебната практика все по-често определя тежестта на доказване въз основа на съображения за справедливост и балансирано претегляне на интересите в зависимост от вида на риска. Най-важните примери са следните:

Отговорност за вреди от стоки (съгласно член 823, параграф 1 от Гражданския кодекс)

Тежестта на доказване, че даден продукт е дефектен, че са били нарушени законови права, както и че има причинно-следствена връзка между двете, се носи от увреденото лице. От друга страна, производителят носи тежестта на доказване за това, че е спазил възложените му задължения по отношение на организацията, предоставянето на инструкции, наблюдението след пускането на пазара и предотвратяването на опасности, и следователно, че не може да му бъде приписана никаква вина.

Задължения за информиране и съветване

Ако не са изпълнени специфичните договорни или преддоговорни задължения за информиране и съветване, извършителят нарушението страна носи тежестта на доказване, че вредата би настъпила дори ако всички тези задължения са били изпълнени. Има презумпция, че увреденото лице е действало в съответствие с предоставената информация.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

С член 286 от Гражданския процесуален кодекс е уреден основният принцип на гражданското процесуално право за свобода при преценката на доказателствата (*Freiheit der Beweiswürdigung*). Съгласно този принцип съдът трябва свободно да вземе решение за истинността или неистинността на твърдените факти, вземайки под внимание всички доказателства, представени в производството, и изведените от всяко доказателство заключения.

Само преобладаваща или висока степен на вероятност не е достатъчна, за да се докаже даден факт, но от друга страна, не е необходимо всички съмнения да бъдат изключени. Трябва да има степен на сигурност, която на практика да е достатъчна и която да разсее всички оставащи съмнения, без непременно да ги изключва напълно.

По отношение на необходимата степен на доказване съществува изключение в случаите, когато законът приема, че *prima facie* доказателства са достатъчни (например в случай на временни мерки). Дадено твърдение е вярно на пръв поглед, ако е вероятно то да е правилно. При представяне на *prima facie* доказателство, страните не са задължени да следват стриктно правилата за доказване (свидетели, документи, проверка от съда, становища на вещи лица или разпит на страните). Например допустима е и клетвена декларация (член 294 от Гражданския процесуален кодекс).

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Принципът в гражданското производство е, че фактите и съответните доказателства трябва да бъдат представени единствено от страните. Съдът не може сам да установява фактите, въз основа на които да постанови своето решение. Съдът има преди всичко задължението да информира и съветва (член 139 от Гражданския процесуален кодекс).

В някои случаи, по изключение от принципа за представяне на доказателства от страните, съдът може по своя инициатива да събере доказателства, но той трябва да го направи с оглед на добре обоснованото представяне на делото от страните и не може да иска сам да разследва фактите.

Следователно по своя инициатива съдът може да разпорежда извършване на проверки, изготвяне на доклади и изслушване на вещи лица (член 144 от Гражданския процесуален кодекс), представяне на документи (член 142) и допълнителен разпит на дадена страна (член 448). Дадена страна може да бъде разпитвана и по инициатива на съда (член 448). Трябва да има обаче известна степен на първоначална вероятност фактът да бъде доказан.

В охранителните производства и при семейноправни въпроси, които не представляват спорове (т.е. не се уреждат от разпоредбите относно доказването, съдържащи се в Гражданския процесуален кодекс), принципът на служебното събиране на доказателства се прилага съгласно член 26 от Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, FamFG). Това означава, че съдът трябва да установи по собствена инициатива фактите, които са от значение за решаването на делото, и да събере доказателствата, които счита за подходящи, ако възникват съмнения относно точността на някои факти. В това отношение съдът не е обвързан от исканията на страните за представяне на доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Формални доказателства:

Според Гражданския процесуален кодекс, когато фактите се оспорват от страните, се разпорежда формална процедура по събиране на доказателства, която позволява събирането на доказателства чрез следните доказателствени средства: показания на вещи лица, визуална проверка от съда, документи, свидетелски показания и разпит на страните (вж. по-долу). След като дадена страна е предложила доказателства, съдът разпорежда събирането на доказателства относно фактите, които трябва да бъдат доказани. Това обикновено се извършва без специфични формалности по време на съдебното заседание или чрез заповед за събиране на доказателства по член 358 от Гражданския процесуален кодекс. Съгласно член 359 от Кодекса заповедта за събиране на доказателства трябва да включва уточняване на спорните факти, във връзка с които се събират доказателствата, определяне на вида на събираните доказателства и посочване на имената на свидетелите и вещите лица, които трябва да бъдат разпитани, или на страната, която трябва да бъде разпитана, както и уточняване коя от страните се позовава на доказателствата.

Доказателства се събират в съответствие с приложимите правни разпоредби (членове 355—484 от Гражданския процесуален кодекс). По специално трябва да се спазват и принципите, че доказателствата следва да се събират пряко (член 355) и че страните могат да присъстват (член 357).

Първият от тези принципи гласи, че доказателствата трябва да бъдат представени пред самия съд, разглеждащ делото по същество, тъй като това е съдът, който трябва да прецени доказателствата. Изключения се прилагат единствено когато, в съответствие със закона, отговорността за събирането на доказателствата може да се прехвърли на някого от членовете на съда, разглеждащ делото по същество (член 361 от Гражданския процесуален кодекс), или на друг съд (член 362). По силата на принципа, че страните могат да присъстват, страните имат право да присъстват по време на изслушването на свидетелите, а също имат право да разпитват свидетелите (член 397).

Съгласно член 285 от Гражданския процесуален кодекс резултатите от доказателствата се обсъждат по време на устното производство. Съгласно член 286 от Кодекса съдът трябва да установи фактите въз основа на цялото съдържание на производството, включително събраните доказателства; по този начин той разполага със свобода при преценка на доказателствата.

Неформално събиране на доказателства:

За разлика от формалните доказателства, неформалното събиране на доказателства позволява фактите да бъдат установени чрез всички доказателствени средства, които съдът счита за необходими, и може да се извършва до голяма степен без формални изисквания. Съгласно член 284 от Гражданския процесуален кодекс неформалното събиране на доказателства в гражданското производство е допустимо единствено ако страните са дали съгласието си.

Ако в производство по Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства не се търсят формални доказателства в съответствие с разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс съгласно член 30, параграфи 2 и 3 от закона, съдът събира необходимите доказателства по подходящ начин в съответствие с член 29, параграф 1 от закона. Страните могат да представят определени доказателства пред съда, но съдът определя сам по своя преценка необходимостта и обхвата на събиране на доказателства, както и естеството на събирането на доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Молба за допускане на доказателства може да бъде отхвърлена въз основа на процесуални основания или съгласно правилата, уреждащи събирането на доказателствата, ако:

фактите не трябва се доказват с доказателства, т.е. фактите вече са били доказани или са очевидни, или са безспорни;

фактите не са съществени, т.е. не могат да повлияят по какъвто и да било начин върху решението;

доказателствата не са подходящи за доказване на твърдението (това не се случва често, тъй като доказателствата не могат да бъдат преценени, преди да бъдат събрани);

доказателствата не могат да бъдат събрани;

доказателствата са недопустими, например в резултат на необосновано твърдение за злоупотреба с процес или противоречащо задължение за неразкриване на самоличността на свидетел (освен когато са освободени от това задължение);

събирането на доказателства става по преценка на съда, например при оценка на нанесените вреди в съответствие с член 287 от Гражданския процесуален кодекс;

в крайна сметка фактът е установен в рамките на друго производство и е обвързващ и за двете страни;

молбата не е подадена в срок (член 296, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс);

събирането на доказателства е затруднено от пречка с неопределена продължителност, съответният срок е изтекъл и производството ще бъде забавено поради други причини (член 356 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Петте вида формално събиране на доказателства са:

Визуална проверка от съда, членове 371—372а от Гражданския процесуален кодекс

Това включва всички видове пряка, физическа проверка от съдията за доказателствени цели. Противно на донякъде подвеждащия термин, който се използва, „*Augenschein*“, „визуална проверка“, проверката също така може да включва физическа проверка чрез докосване, помириране, изслушване и дегустация. Следователно могат да бъдат включени аудио- и видеозаписи и материални носители за съхранение на данни.

Свидетелски показания, членове 373—401 от Гражданския процесуален кодекс

Свидетелите могат да дават показания за минали събития, които самите те са наблюдавали. Свидетел може да бъде само лице, което не е страна по спора.

Ако с цел да разбере фактите, свидетелят трябва да притежава специализирани познания, той трябва да се обърне към вещо лице (*sachverständiger Zeuge*, член 414 от Гражданския процесуален кодекс): пример за това биха били свидетелските показания на лекар по спешна медицинска помощ в случай на телесна повреда, получена в резултат на злополука.

Показания на вещи лица, членове 402—414 от Гражданския процесуален кодекс

Вещото лице (*Sachverständiger*) предоставя на съдията специализирани познания, от които последният се нуждае, за да прецени фактите. Вещите лица не установяват самите факти. Очаква се те да дадат своята оценка единствено въз основа на предоставените им факти (*Anschlussstatsachen*).

Дадено вещо лице може да бъде призовано да представи заключенията си само ако за установяване на самите факти се изискват експертните познания на специалист. Пример за това би могла да бъде диагноза от лекар.

Частно експертно заключение, поръчано от една от страните, може да бъде признато за експертно доказателство само в изключителни случаи и със съгласието и на двете страни.

Документални доказателства, членове 415—444 от Гражданския процесуален кодекс

Документите по смисъла на Гражданския процесуален кодекс са писмени волеизявления, които са в състояние да предоставят доказателства за спорните изявления на дадена страна. В закона се прави разграничение между доказателствената сила на публичните документи (член 415, членове 417 и 418 от Кодекса) и на частните документи (член 416).

Разпит на страните, членове 445—455 от Гражданския процесуален кодекс

Разпитът на страните е допълнителен към другите доказателствени средства и е допустим само за да се представят основните доказателства (член 445, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс). По принцип страната, която е задължена да предостави доказателства, може единствено да подаде молба за разпит на ответната страна (член 445, първо изречение). Освен това страните могат да бъдат подлагани на разпит единствено със съгласието на другата страна или на съда.

При неформалното събиране на доказателства съдът може да събере необходимите доказателства по подходящ начин. За безпроблемното обединяване на разследващите дейности на съда и събирането на доказателства не е необходимо решение относно събирането на доказателствата. Формалните доказателствени средства могат да включват например официална информация от органите, неофициални телефонни или писмени запитвания, използване на звукови- и видеозаписи и записи на данни. Резултатите от събирането на доказателства трябва да бъдат включени в протокола, член 29, параграф 3 от Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Всички доказателства имат един и същ статут поради принципа, че съдът разполага със свобода при преценката на доказателствата; няма различия в доказателствената сила. Единствените различия са във вида на процедурата за събиране на доказателства:

Свидетели

Всеки свидетел трябва да бъде разпитан отделно и в отсъствие на свидетелите, които трябва да бъдат изслушани впоследствие (член 394, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). На свидетели, чиито свидетелски показания си противоречат, може да се направи очна ставка (член 394, параграф 2).

Преди да бъдат разпитани, свидетелите биват предупредени, че трябва да казват истината и че впоследствие от тях може да се поиска да положат клетва (член 395, параграф 1). От свидетелите се иска най-напред да представят личните си данни (член 395, параграф 2), след което се разпитват по предмета на делото (член 396). Съдът се стреми да гарантира, че техните свидетелски показания се отнасят само до предмета, по който са били разпитвани. Съдът също така отправя допълнителни въпроси към свидетелите за изясняване на някои аспекти или за да се гарантира, че свидетелските показания са пълни.

Страните имат право да присъстват по време на разпита на свидетелите и да им задават въпроси. Обикновено в производства, в които е задължително представителството от адвокат, страните имат право единствено да представят въпросите, които да бъдат поставени на свидетелите, докато правният съветник може да разпитва свидетелите пряко (член 397).

Правилата, уреждащи разпита на свидетелите, се прилагат по отношение на доказателства, предоставени от вещи лица и при разпита на самите страни (членове 402 и 451).

Документи

По принцип документалните доказателства се представят чрез представяне на документа. Ако страната, представила доказателствата, не притежава въпросния документ, но той е притежание на ответната страна или на трета страна, страната, представяща доказателствата, може да поиска от ответната страна или от третата страна да се изиска да представи документа (член 421 и член 428 от Гражданския процесуален кодекс). Задължението за представяне на документи е изискване на гражданското право и се прилага, когато лицето, представящо доказателствата, има право да изисква от ответната страна или от трета страна да предаде или да представи документ (член 422). Трябва да има *prima facie* основания, че това задължение се прилага в случая (член 424, параграф 5, второ изречение). Писмените експертни заключения или становища са документи по смисъла на Гражданския процесуален кодекс.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

По принцип не е задължително. Съгласно принципа, че съдът разполага със свобода при преценката на доказателствата в съответствие с член 286 от Гражданския процесуален кодекс, всички доказателства имат един и същ статут. Всички събрани доказателства предоставят основа за преценката, която съдът трябва да направи. Само при изключителни случаи съдиите трябва да спазват определени обвързващи правила относно доказването: примерите включват тези, прилагани по отношение на доказателствената сила на протокола от производството съгласно член 165 от Гражданския процесуален кодекс или на съдебното решение съгласно член 314, или на други документи съгласно членове 415—418.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, по принцип в Гражданския процесуален кодекс не се предвиждат никакви задължителни доказателствени средства за доказване на конкретни факти.

Съществуват изключения при определени видове производства. По производства, свързани с нотариални актове или менителници, доказателствата за установяване на фактите, на които се основава искът, могат да се представят единствено под формата на документи, а доказателствата за всички други факти — само под формата на документи или чрез разпит на страните (член 592 и следващите от Кодекса). По отношение на някои производства, включващи задълбочена намеса от гледна точка на основните права, в Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства се предвижда задължителното представяне на експертно становище, например преди да се назначи попечител съгласно член 280 от Закона, или преди мярка за принудително поемане на задължения съгласно член 312 от Закона.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всички свидетели, които попадат под юрисдикцията на германските съдилища и са редовно призовани, са длъжни да присъстват на съдебни заседания, да дават показания и да полагат клетва.

Задължението на свидетеля да дава показания включва също така задължението да провери какво му е известно въз основа на документите и да опресни паметта си (член 378 от Гражданския процесуален кодекс). Свидетелите не са длъжни да се интересуват от факти, за които не са наясно.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В Гражданския процесуален кодекс се прави разграничение между правото на свидетелите да запазят мълчание по лични причини (член 383 от Гражданския процесуален кодекс) и по съображения от материално естество (член 384). Правото на свидетеля да откаже да дава показания съгласно член 383 от Гражданския процесуален кодекс се основава на семейните връзки на свидетеля или задължението за професионална етика. Неговата цел е да се избегнат конфликти на интереси.

Правото на свидетеля да запази мълчание по лични причини се прилага по отношение на сгодени лица (№ 1), съпрузи (№ 2) и страни в граждански съюз (№ 2а) за времето на на техния брак или граждански съюз и дори след приключването му. Всяко лице, което е или е било пряко свързано с дадена страна, или по кръвна линия или с брак, или което е или е било свързано по съребрена линия от трета степен, или което е или е било свързано по съребрена линия с брак от втора степен, не може да бъде задължено да дава показания (№ 3). „Родство по съребрена линия“ означава лица, които нямат пряка връзка, но произхождащи от едно и също трето лице. Степента на кръвна връзка или връзка въз основа на брак се определя от броя на междинните раждания.

Съгласно член 383, параграф 1, № 4 от Кодекса духовници, лица, които участват или са участвали професионално в подготовката, производството или разпространението на периодични издания или радио- и телевизионни програми (№ 5), и лица, които поради своята служба, длъжност или професия разполагат с информация, която им е била доверена и която не може да бъде разгласявана поради характера си или по силата на законова разпоредба (№ 6), не са длъжни да свидетелстват.

Правото на свидетелите да отказват да дават показания поради професионални причини обхваща цялата посочена по-горе информация, известна на лицата по силата на тяхното особено положение.

От друга страна, правото на свидетел да не дава показания съгласно член 384 от Гражданския кодекс има за цел да защити свидетелите от вредни за тях последици в резултат на даването на показания. Тази разпоредба им дава само правото да не отговарят на конкретни въпроси, но не им дава право да откажат да свидетелстват напълно.

Правото да не се дават показания съгласно член 384 се прилага, когато отговарянето на даден въпрос би довело до преки финансови вреди за свидетеля или за лице, с което той има семейна връзка, посочена в член 383 от Кодекса (№ 1), или би го опозорило или изложило на риск от наказателно или административно преследване (№ 2). Свидетелите не трябва да отговарят на въпроси, ако това ще ги задължи да разкрият търговска или бизнес тайна (№ 3).

В член 385 от Гражданския процесуален кодекс се определят редица изключения от посоченото право на свидетелите да не дават показания. От особено значение е член 385, параграф 2, който освобождава духовници и лица, които не са задължени да свидетелстват съгласно материалното право в съответствие с член 383, параграф 1, № 6 от задължението им да запазят мълчание и следователно възстановява задължението им да свидетелстват.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да. Ако редовно призован свидетел не се яви, съдът ще наложи административна глоба съгласно член 380, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, а ако тя не бъде платена, ще наложи наказание лишаване от свобода. Глобата е от 5 EUR до 1000 EUR (член 6, параграф 1 от Въвеждащия закон към Наказателния кодекс (Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch), а наказанието лишаване от свобода е от един ден до шест седмици (член 6, параграф 2 от същия закон). Свидетелите също така са задължени да платят разходите, възникнали вследствие на неявяването им.

Свидетел, който не се яви за втори път, може да бъде принудително доведен за съдебното заседание съгласно член 380, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс, както и да понесе административно наказание. Тези мерки няма да бъдат изпълнени, ако свидетелят представи своевременно адекватно обяснение за своето отсъствие. Ако такова обяснение не бъде получено своевременно, свидетелят ще трябва да докаже, че не носи отговорност за забавянето (член 381 от Кодекса).

Ако свидетел откаже да даде показания или да положи клетва, без да даде обяснение за това, или обяснението му е такова, че в крайна сметка е обявено за неуместно, могат да се приложат същите мерки съгласно член 390, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс като тези, които се прилагат по отношение на свидетел, който не се е явил, без да даде обяснение. Ако даден свидетел откаже да даде показания за втори път, той може, по подадено искане, да бъде задържан с цел да бъде принуден да свидетелства, но само за периода на текущия процес (член 390, параграф 2 от Кодекса).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Не, няма общо правило за лишаване на дадено лице от правото да бъде свидетел. Свидетел може да бъде всяко лице, което е достатъчно зряло, за да извършва фактически наблюдения, да разбира въпроси, свързани с тях, и да им отговаря, независимо от своята възраст или способност да участва в правни действия.

Няма специални правила за лица, които преди това са били наказвани за умишлено предоставяне на неверни твърдения или за лъжесвидетелстване.

Лице, което е пряко свързано с производството като страна или процесуален представител на страна, не може обаче да бъде свидетел.

Съществува изключение за съвместни страни във връзка с факти, които са свързани изключително с други съвместни страни. При определени обстоятелства даден представител може да бъде свидетел, ако предметът на разпита е извън обхвата на съответната институция.

Регистрираният представител може например да свидетелства във връзка с факти, които нямат връзка със задълженията му по производството, по което представляването от него лице е страна.

Съответният момент, в който дадено лице трябва да отговаря на изискванията, за да се яви като свидетел, винаги е моментът, когато лицето трябва да бъде изслушано.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват от съдията или от съдиите. Разпитът на свидетелите може да бъде възложен на един от членовете на съда, разглеждащ делото по същество, или на друг съд, ако от самото начало може по-специално да се предположи, че съдът, разглеждащ делото по същество, ще бъде в състояние да прецени по подходящ начин резултата от събраните доказателства дори без пряко впечатление от хода на събирането на доказателства.

Всеки свидетел трябва да бъде разпитан отделно и в отсъствие на свидетелите, които трябва да бъдат изслушани впоследствие (член 394, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). На свидетели, чиито свидетелски показания си противоречат, може да се направи очна ставка (член 394, параграф 2).

Страните имат право да присъстват по време на разпита на свидетелите и да им задават въпроси. Обикновено в производства, в които е задължително представителството от адвокат, страните имат право единствено да представят въпросите, които да бъдат поставени на свидетелите, докато правният съветник може да разпитва свидетелите пряко (член 397).

Свидетелите могат да бъдат изслушани чрез видеоконферентна връзка, ако съдът позволи това по молба на (само) една от страните, член 128а, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

По принцип в гражданското производство не съществува законодателство, което да забранява на съда да взема под внимание определени доказателства. Единственото изключение е това, че съдът не може да взема предвид съдебни решения, които са били заличени или които трябва да бъдат заличени от Федералния централен регистър (член 51 от Закона, уреждащ Федералния централен регистър (Bundeszentralregistergesetz)). На съда обаче може да бъде забранено да взема предвид доказателства в гражданското производство съгласно съдебната практика на Федералния конституционен съд (Bundesverfassungsgericht), ако е налице незаконна намеса в конституционно защитените основни установени принципи на страната, оспорваща доказателствата — по-специално човешкото достойнство и общите лични права — което не е оправдано по изключение. Необходимо е да се претеглят ползите и интересите, като се вземат предвид всички обстоятелства в отделния случай.

Например съгласно съдебната практика съдът не може като цяло да разглежда доказателства, събрани чрез тайни звукозаписи, използването на минипредаватели, насочени микрофони или интеркоми за подслушване на разговори и използването на доказателства от незаконно получени лични записи, като например дневници или лични писма.

Във всички тези случаи обаче, въз основа на всеки конкретен случай, може да бъде решено, че по изключение има балансиращи права, които оправдават допускането на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин — винаги при условие, че това не накърнява същината на личния живот.

Въпросът дали дадено доказателство трябва да бъде изключено в резултат на нарушението на процесуално правило, трябва да бъде решен конкретно за всяко такова правило. Недостатъците, които засягат производството и начина на провеждане на съдебното заседание, могат все пак да бъдат отстранени съгласно член 295, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс. Разпитът на дадена страна като свидетел например е процедурен недостатък, който може да бъде избегнат, т.е. доказателствата могат да бъдат използвани, ако страните се откажат от позоваване на правилото или не са повдигнали възражение срещу грешката до приключване на следващото заседание. Липсата на информация за правото на свидетеля да откаже да дава показания също може да бъде отстранена от съда съгласно член 295, параграф 1 от Кодекса.

Спазването на правилата в полза на обществен интерес обаче не може да бъде отменено (член 295, параграф 2). Примерите включват всички въпроси, които трябва да бъдат разгледани от съда по негова инициатива, като например изискванията за производството, допустимостта на обжалване, както и лишаване на определени лица от правото да бъдат съдии.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Както вече беше обяснено в точка 2.4, при определени обстоятелства разпитът на страните може да се приеме като доказателство. Тежестта, която се придава на такова доказателство, се определя по преценка на съда (член 286 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 11/03/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [et](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Естония

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Доказателствената тежест е уредена в член 230 от Гражданския процесуален кодекс (*tsiviilkohtumenetluse seadustik*), който гласи, че всяка страна в исковото производство трябва да докаже фактите, на които се основават нейните искания и възражения, освен ако законът не предвижда друго. Освен това, ако в закона не е посочено друго, страните могат да се споразумеят относно разпределение на доказателствената тежест, различно от това, което е предвидено в закона, както и да се споразумеят относно естеството на доказателствата за установяване на определени факти. Освен ако законът не предвижда друго, съдът може да събира служебно доказателства по брачни дела, по дела за произход, по спорове, свързани с интересите на деца, или по охранителни производства.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Факт, който съдът счита за общоизвестен, не трябва да се доказва. Факт, за който е достъпна надеждна информация от източници извън производството, може да бъде обявен за общоизвестен от съда. Освен това представен от страна довод относно даден факт не трябва да се доказва, ако насрещната страна признае факта. Признаването означава безусловно и изрично съгласие с фактическо твърдение, формулирано в писмено изявление, адресирано до съда, или изразено в съдебно заседание, където съгласието се записва в протокола. Признаването може да бъде оттеглено само със съгласието на насрещната страна или ако страната, оттегляща признаването, докаже, че твърдението относно наличието или липсата на този факт е невярно и че признаването е било в резултат на неправилно разбиране на този факт. В такива случаи фактът не се счита за признат. Приема се, че е налице признаване на факта, ако насрещната страна не е оспорила изрично дадено твърдение относно фактически обстоятелства и намерението за оспорване на факта не става ясно от другите изявления на страната.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява всички доказателства в съответствие със закона всестранно, задълбочено и обективно, и решава по вътрешно убеждение дали представения от участника в производството довод е доказан, като наред с другите фактори взема предвид всички споразумения между страните относно предоставянето на доказателства.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Въпреки че член 236, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс гласи, че по принцип страните следва да поискат от съда събиране на доказателствата, член 230, параграф 3 от Гражданския процесуален кодекс предвижда случаи, при които съдът може да постанови събиране на доказателства служебно. По-специално, освен ако законът не предвижда друго, съдът може да постанови събиране на доказателства служебно по брачни дела, по дела за произход, по спорове, свързани с интересите на деца, или по охранителни производства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Ако с цел да се оценят доказателствата, се изисква събирането на допълнителни доказателства, съдът организира това чрез постановяване на определение, което се съобщава на участниците в производството. Ако трябва да бъдат събрани доказателства извън териториалната компетентност на съда, в който се провежда производството по делото, последният може да отправи писмено искане до съда, в рамките на чиято териториална компетентност могат да бъдат събрани доказателствата, да постанови определение за извършване на процесуални действия. Освен това доказателства могат да бъдат събрани извън Естония.

След като се постанови определение, доказателствата се събират в съответствие с разпоредбите в глави от 27 до 32 от Гражданския процесуален кодекс, уреждащи събирането на доказателства в зависимост от вида на доказателствата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли искане за събиране на доказателства, ако:

доказателствата не са от значение за делото (преди всичко, ако съответният факт не трябва да бъде доказан или ако съдът сче, че вече са били представени достатъчно доказателства в подкрепа на факта);

съгласно закона или въз основа на споразумение между страните даден факт трябва да бъде доказан с определен вид доказателства или с доказателства в определена форма, но се изисква събирането на друг вид доказателства или доказателства в друга форма.

доказателството не може да бъде получено, преди всичко ако данните за свидетеля или местоположението на документа са неизвестни или ако значението на доказателствата не е пропорционално на времето, необходимо за тяхното събиране, или на всякакви свързани с това трудности; искането за събиране на доказателствата е подадено със закъснение;

необходимостта да се събират доказателства не е обоснована;

участникът в производството, който прави искане за събиране на доказателства, не е извършил авансово плащане, изискано от съда за покриване на разходите за събиране на доказателствата.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съгласно член 229, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс доказателство в рамките на гражданско дело представлява всяка информация, която е в предвидена от закона процесуална форма и въз основа на която съдът, съгласно предвидената от закона процедура, установява наличието или липсата на факти, на които се основават исканията и възраженията на страните, както и други факти от значение за правилното решаване на делото.

Съгласно параграф 2, доказателства могат да бъдат свидетелски показания, показания, дадени под клетва от участници в производството, доказателствени документи, веществени доказателства или експертни заключения. По охранителни и смесени производства, съдът може да сче, че други доказателствени средства, включително свидетелски показания на участник в производството, които не са дадени под клетва, са достатъчни за доказване на фактите.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

1) Свидетелски показания

Съгласно член 251, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс всяко лице, което може да е запознато с факти, имащи отношение към дадено дело, може да бъде изслушано като свидетел, освен ако лицето не е участник в производството или представител на участник в производството по делото. Свидетелите трябва да представят информация относно факти, които са възприели пряко. Лице, призовано като свидетел, трябва да се яви в съда и даде правдиви показания пред съда по отношение на факти, които са му лично известни. Вместо да присъстват на изслушването, от свидетелите може да бъде поискано да дадат писмени показания, ако явяването пред съда би било прекомерна тежест за даден свидетел и, предвид съдържанието на въпросите и личностните характеристики на свидетеля, съдът счита, че даването на писмени показания е достатъчно за предоставяне на доказателство. Алтернативно, съдът може да използва протокола от съдебното заседание в друго съдебно производство, ако е ясно, че това опростява производството и може да се предположи, че съдът е в състояние да извърши оценка на протокола в необходимата степен, без да задава пряко въпроси на свидетеля.

Всеки свидетел се разпитва отделно и свидетелите, които не са били разпитани, нямат право да присъстват в съдебната зала по време на заседанието по делото. Ако съдът има основание да смята, че даден свидетел се страхува или има някаква друга причина да не говори истината пред съда в присъствието на участник в производството, или ако участник в производството насочва показанията на свидетел чрез намеса или по някакъв друг начин, съдът може да изведе лицето от съдебната зала до приключване на разпита на свидетеля. При тези случаи свидетелските показания се прочитат на участника в производството след връщането на лицето и той има право да разпита свидетеля. Ако показанията на свидетеля са противоречиви, съдът може да изслуша свидетеля и да го разпита няколко пъти в рамките на едно съдебно заседание.

При писмени показания участниците в производството имат правото да отправят чрез съда въпроси до свидетелите в писмен вид. Съдът определя на кои въпроси трябва да отговори свидетелят. Ако е необходимо, съдът може да призове свидетел в съдебно заседание, за да даде устни показания.

Ако лицето не е в състояние да се яви в съда поради заболяване, напреднала възраст или инвалидност, или поради всякаква друга основателна причина, или ако това е необходимо поради друга причина, съдът може да посети свидетеля, за да вземе неговите показания.

Съдът разглежда непосредствено доказателствата (член 243, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). С цел да провери достоверността на свидетелските показания, съдът може да прибегне до различните методи, посочени в член 262, параграфи 1 и 8 от Гражданския процесуален кодекс, например съгласно параграф 1 съдът установява самоличността на свидетеля и неговата сфера на дейност, образование, местопребиваване, връзка с делото и взаимоотношения с участниците в производството. Преди свидетелят да даде свидетелски показания, съдът трябва да му обясни неговото задължение да казва истината и процедурата за отказ от даване на показания; съгласно параграф 8 съдът задава, ако е необходимо, допълнителни въпроси по време на целия разпит, с цел да се изяснят или да се допълнят показанията, или да се установи основата на това, което знае свидетелят.

2) Експертно заключение

Когато за изясняване на някои обстоятелствата по дадено дело са необходими специални експертни познания, съдът има правото да получи заключението на вещи лица по искане на участник в производството. С цел да се установи законът, който е в сила извън Република Естония, международното право или обичайното право, съдът може да поиска становището на вещо лице по правни въпроси, по искане на участник в производството или служебно. Разпоредбите относно изслушването на свидетелите се прилагат при изслушването на лица, които имат специални експертни познания, с цел да се докаже обстоятелство или събитие, за чието точно тълкуване се изискват специални експертни познания. Ако участник в производството е представил пред съда писмено заключение на лице със специални експертни познания и лицето не е изслушано като свидетел, тези заключения се разглеждат като доказателствени документи. Вместо да поиска експертна оценка, съдът може да използва експертното заключение, представено по нареждане на съд в рамките на друго съдебно производство, или експертно заключение, изготвено по искане на органа, провеждащ производство по наказателни дела или по дела за наказуеми простъпки, ако това опростява производството и ако се предполага, че съдът е в състояние да направи оценка на експертното заключение в необходимата степен, без да се организира нова експертна оценка. В такива случаи на вещото лице могат да бъдат зададени допълнителни въпроси или то може да бъде призовано в съда за разпит. Експертна оценка се извършва от съдебномедицински експерт или друго квалифицирано лице, работещо в държавна съдебномедицинска институция, от лицензирано вещо лице или от друго назначено от съда лице, което има специални експертни познания. Съдът може да назначи дадено лице за вещо лице, ако то има познанията и опита, необходими за изготвяне на заключение. Ако вече е назначено лицензирано вещо лице за изготвяне на експертна оценка, други вещи лица се назначават единствено ако за това има основателни причини. Ако страните се споразумеят по отношение на вещото лице, съдът може да назначи лицето като вещо лице, ако то е в състояние да действа в качеството си на вещо лице съгласно закона.

Участник в производството има правото да задава въпроси на вещото лице чрез съда. Съдът определя за кои въпроси се изисква експертно заключение. Съдът трябва да изложи мотивите си във всички случаи, когато отхвърля искания за експертно заключение по дадени въпроси. Вещите лица трябва да представят експертните си заключения пред съда в писмен вид, освен ако съдът не разпорежи да ги представят устно или, със съгласието на вещото лице, в друга форма. Всяко експертно заключение следва да съдържа подробно описание на всички проведени изследвания, направените заключения в резултат на тези изследвания и мотивирани отговори на въпросите на съда.

Вещите лица трябва да представят коректно и мотивирано заключение по зададените им въпроси. За да предостави експертно заключение, всяко вещо лице може да разгледа всички необходими материали по делото, да участва в разглеждането на доказателствата в съда и да поиска референтни материали и допълнителна информация от съда.

Експертното заключение се дава в съдебно заседание. Ако експертното заключение не е представено в писмен вид или във формат, който може да бъде възпроизведен в писмен вид, вещото лице представя заключението си в съдебно заседание. Съдът може да призове вещо лице, което е представило експертното си заключение в писмен вид или във формат, който може да бъде възпроизведен в писмен вид, да се яви в съдебно заседание, за да бъде разпитано. Съдът може също така да призове вещо лице, което е представило експертно заключение в съдебно заседание, ако една от страните направи искане за това.

След разглеждане на експертното заключение участниците в производството могат да зададат въпроси на вещото лице в съдебно заседание за пояснения по заключението, при условие че вещото лице е било призовано в съда. Също така въпросите могат да бъдат отправени предварително до съда и след това препратени от него на вещото лице. Съдът изключва въпроси, които са неотнормирани или са извън компетентността на вещото лице.

Разпоредбите относно изслушването на свидетели се прилагат и за изслушването на вещи лица.

3) Писмени доказателства

Доказателствените документи са под формата на писмени документи или каквито и да било други документи, или подобни носители на данни, създадени чрез фотографски, видео, аудио, електронен или друг вид запис на данни, съдържат информация относно факти от значение за решаване на дадено дело и могат да бъдат представени по време на съдебно заседание във форма, годна да бъде обективно възприета. Официална и лична кореспонденция, решения по други дела и становищата на всички лица със специални експертни познания, внесени в съда от участници в производството, се считат за документи.

Всички представени писмени документи следва да бъдат оригинали или преписи. Ако участници в производството представят оригинални документи заедно с препис, съдът може да върне оригиналните документи и да включи в досието копие от преписа, заверено от съдия. По искане на лицата, представили писмените документи, оригиналните документи, включени в досието, могат да бъдат върнати след влизането в сила на решението на съда и приключване на производството. Преписът се пази в досието. Съдът може да определи краен срок за разглеждане на представените документи, след който съдът трябва да върне документите. В такива случаи преписът на документа трябва да се пази в досието. Ако документът е бил представен под формата на препис, съдът има правото да поиска да бъде представен оригиналът на документа или да бъдат обосновани обстоятелствата, които възпрепятстват представянето на оригиналния документ. Ако исканията на съда не са спазени, той се произнася относно доказателствената стойност на преписа на документа.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

При граждански производства се прилага общото правило за свободна оценка на доказателствата, но по споразумение между съответните страни могат да се прилагат и ограничения. По специално член 232, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс гласи, че няма доказателство, което да има предварително определена тежест за съда, освен ако между страните не е договорено друго. По този начин страните могат да се споразумеят да придадат решаваща тежест на определени доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Да. Тези случаи се уреждат от закона или от споразумение между страните, съгласно което определен факт може да бъде доказан единствено с определен вид доказателства или с доказателства в определена форма.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да. Съгласно член 254 от Гражданския процесуален кодекс, от лице, което е призовано като свидетел, се изисква да се яви в съда и да даде правдиви показания пред съда по отношение на факти, които са му лично известни.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Следните лица имат правото да откажат да дадат показания като свидетели:

възходящите или низходящите на ищеца или ответника;

сестра, доведена сестра, брат или доведен брат на ищеца или ответника, или лице, което е или което е било в брак със сестра, доведена сестра, брат или доведен брат на ищеца или ответника;

доведен родител или приеман родител, или доведено дете или приемно дете на ищеца или ответника;

осиновител или осиновено дете на ищеца или ответника;

съпруг или съжител на съпружески начала на ищеца или ответника, както и родителите на съпруг или съжител на съпружески начала дори след приключване на брака или съжителството.

Свидетел може да откаже да даде свидетелски показания, ако те могат да уличат него или упоменато по-горе лице в извършване на престъпление или наказуема простъпка.

Свидетел има правото да откаже да даде показания относно всички факти, по отношение на които се прилага Законът за държавните тайни и класифицираната информация на чужди държави (*riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus*).

Всяко лице, което обработва информация за целите на журналистическа дейност, има правото да откаже да даде показания относно факти, които биха направили възможно да се идентифицира лицето, предоставило информацията.

Независимо от посоченото по-горе, свидетел няма право да откаже да даде свидетелски показания относно:

изпълнението и съдържанието на дадена сделка, във връзка с която той е бил свидетел;

раждането или смъртта на член от семейството;

факт, свързан с имуществени отношения съгласно семейното право;

акт, свързан със спорно правоотношение, който свидетелят е извършил сам като праводател или представител на страна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да. Ако свидетел откаже да даде показания без основателни причини за това, съдът може да му наложи глоба или да задържи свидетеля за срок до 14 дни. Свидетелят следва да бъде освободен незабавно, ако даде показания или ако приключи изслушването по въпроса, или ако вече няма нужда от това свидетелят да бъде изслушан.

Освен това свидетелят поема процесуалните разходи, породени от неговия или нейния отказ да даде показания без основателни причини.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

В член 256 от Гражданския процесуален кодекс се определя на кои лица не е позволено да бъдат разпитвани като свидетели. По специално свещениците в религиозни сдружения, регистрирани в Естония, или техните помощници не могат да бъдат разпитвани по отношение на обстоятелства, които са им доверени в контекста на духовните грижи. Посочените по-долу лица не трябва да бъдат разпитвани като свидетели без разрешението на лицето, в чийто интерес се налага задължението за запазване на поверителност:

представители по граждански или административни дела, адвокати по наказателни дела или такива за наказуеми простъпки и нотариуси по отношение на факти, които са им станали известни при изпълнение на професионалните им задължения;

лекари, фармацевти или други предоставящи здравни услуги лица по отношение на факти, които пациентите са споделили с тях, включително факти, свързани с произход, изкуствено осеменяване, със семейството или здравето на лицето;

други лица, които поради своето занятие или професионални или икономически дейности са получили поверителна информация, която съгласно закона нямат право да разкриват.

Професионалният помощен персонал на упоменатите по-горе лица също не може да бъде разпитван без разрешението на лицето, в чийто интерес се налага задължението за запазване на поверителност.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Член 262 от Гражданския процесуален кодекс определя процедурата за изслушване на свидетели. Изслушването на даден свидетел започва с обяснение от съда на предмета на изслушването на свидетеля и призоваване на свидетеля да разкрие всичко, което знае относно предмета на изслушването. След това участниците в производството имат право да отправят въпроси до свидетеля чрез съда. С позволението на съда участниците в производството могат също така да отправят въпросите си директно.

Съдът изключва всички подвеждащи въпроси и въпроси, които не са свързани с делото, както и всички въпроси, зададени с цел да се разкрият нови факти, които не са били представени преди, и повтарящи се въпроси. Ако е необходимо, съдът има правото да зададе допълнителни въпроси по всички теми по време на разпита, с цел да се изяснят или да се допълнят свидетелските показания, или да се установи основата на това, което знае свидетелят.

Съгласно член 350 от Гражданския процесуален кодекс съдът може да организира заседание под формата на процесуална конференция, така че участниците в производството или техен представител, или съветник да имат възможността да бъдат на друго място по време на съдебното заседание и да извършват процесуалните действия в реално време на това място. Свидетел или вещо лице, намиращи се на друго място, също могат да бъдат изслушани, а участник в производството, който се намира на друго място, може да зададе въпросите си в рамките на съдебно заседание, проведено под формата на процесуална конференция.

При съдебно заседание, организирано под формата на процесуална конференция, правото на всеки участник в производството да подава молби и заявления, както и да излага становища относно молбите и заявленията на други участници трябва да се гарантира по технически сигурен начин, а условията за провеждане на съдебното заседание по отношение на предаването на изображения и звук в реално време от участници в производството, които не присъстват в помещенията на съда, към съда и обратно, трябва да бъдат технически сигурни. Със съгласието на страните и свидетеля, а при охранителните производства – със съгласието единствено на свидетеля, той може да бъде изслушан по телефона, в рамките на процесуална конференция. Министърът на правосъдието може да установи специфични технически изисквания за провеждането на съдебно заседание под формата на процесуална конференция.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съгласно член 238, параграф 3, точка 1 от Гражданския процесуален кодекс съдът може да откаже да приеме доказателства и да върне доказателства, ако доказателствата са придобити чрез престъпление или нарушение на основно право.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Съгласно член 267 от Гражданския процесуален кодекс страна, която не е била в състояние да докаже чрез някакви други доказателства факт, който трябва да бъде доказан от нея, или която не е представила никакви други доказателства, има правото да поиска насрещната страна или трета страна да бъде изслушана под клетва, за да бъде доказан този факт. В случай че става въпрос за юридическо лице, негов представител може да бъде изслушан под клетва.

Съдът може също така да изслуша под клетва страна, от която се изисква да представи доказателства относно оспорван факт, ако една от страните го изисква, а другата страна се съгласява.

Независимо от исканията на страните и разпределението на тежестта на доказване съдът може служебно да реши да изслуша под клетва едната или и двете страни, ако въз основа на по-ранно производство и на представените и събраните доказателства съдът не е в състояние да формира становището си относно истинността на заявения факт, който трябва да се докаже. Съдът също така може служебно да реши да изслуша някоя

страна под клетва без съгласието на насрещната страна, ако страната от която се иска да представи доказателство, иска да даде показания под клетва.

При опростени производства и при охранителни производства съдът може също така да реши, че свидетелските показания от даден участник в производството, които не са дадени под клетва в рамките на производство, са достатъчни, за да се докаже даден факт, освен ако от уредбата на съответния тип охранително производство не следва, че единствено свидетелски показания, които са дадени под клетва от участниците в производството, са допустими. В исковото производство решението на съда не може да основава на обяснения, които не са дадени под клетва от някоя от страните.

Последна актуализация: 18/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Ирландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване на конкретно искане обикновено се носи от страната, която прави твърдението или искането. Така например, когато е предявен иск за вреди, претърпени поради небрежност, тежестта на доказване на небрежност се носи от ищеца, а тежестта на доказване на съпричиняване се носи от ответника. По принцип доказването на фактите, необходими за да се установи основанието за иска, ще се носи от ищеца, докато за представянето на доказателства за защита срещу иска отговорност се носи от ответника, а ако ответникът предяви насрещен иск, той ще носи тежестта на доказване по отношение на този иск. Понякога обаче определено законово изискване поставя тежестта на доказване върху ответника. Например при икове за незаконно уволнение тежестта на доказване пада върху работодателя, призван като ответник, т.е. работодателят трябва да докаже, че е имало сериозни основания, обосноваващи уволнението [вж. [Закон за незаконните уволнения от 1977 г.](#), изменен].

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати. Съдиите могат да се позовават на общите си познания или да вземат предвид факти, които са ясно установени или добре познати, или са част от общоизвестна информация, поради което за тези факти не са необходими доказателства. Законът установява определени презумпции, които могат да бъдат оборени с доказателства. Това включва презумпции относно бащинството, действителността на брака, умствените способности на възрастни хора и презумпцията за смърт, когато никой не е виждал дадено лице или не е чувал нищо за него повече от 7 години, въпреки че са били направени всички необходими разследвания. Правилото за *res ipsa loquitur* се прилага, когато се прави презумпция за небрежност при обстоятелства, при които е доказано, че към момента на настъпване на нещастния случай причината за него е била под контрола на ответника или на негови служители или представители, а нещастният случай е такъв, че не би настъпил при нормален ход на събитията, ако лицата, които са осъществявали контрола, са полагали дължимата грижа. Когато се прави позоваване на максимата *res ipsa loquitur*, това обръща или прехвърля тежестта на доказване върху ответника и той трябва да докаже, че не е проявил небрежност. Тежестта на доказване на причинно-следствена връзка обаче продължава да се носи от ищеца. Следва да се отбележи, че не е необходимо доктрината *res ipsa loquitur* да е упомената или изложена в иска на ищеца, за може той да се позове на нея по време на заседанието по делото, ако фактите сочат, че доктрината е ясно приложима.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В рамките на гражданско дело страната ще спечели по даден въпрос, ако представи убедителни за съда доказателства във връзка с този въпрос при прилагане на принципа за баланс на вероятностите. Ето защо, ако страната не убеди съда, че нейната версия на събитията е по-вероятна от тази на нейния опонент, тя ще загуби делото. Това е гъвкав механизъм, като при определени дела съдилищата по принцип ще изискват повече доказателства, като например дела с обвинение в измама, поради сериозността на твърдението.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданското производство доказателства се събират чрез представяне на документи, оповестяване и свидетелски показания.

Представяне на документи: При дела пред Висшия съд (*High Court*) за представянето на документи е необходимо едната страна да подаде до другата страна молба в писмен вид, с която да поиска доброволно представяне на документи. Съдът ще разпорежи представяне на документи само, ако другата страна не е представила или е отказала да представи документите доброволно, или е пренебрегнала искането за тяхното представяне [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 31, правило 12, изменен]. Всяко поискано представяне на документи трябва да бъде релевантно и необходимо за установяването на фактите, които са предмет на иска. Възможно е да се поиска представянето на документи от лице, което не е страна по делото.

Оповестяване: Всяка страна по дело за телесни повреди, трябва да оповести на другата страна, без да е необходимо да се подава молба до съда, всички медицински заключения, изготвени от вещи лица, които ще бъдат призовани като свидетели, за да дадат показания по време на процеса [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 39, правило 46, изменен]. Двете страни трябва също така да обменят списъци с имената и адресите на всички свидетели, които възнамеряват да призават, като ищецът трябва да предостави пълно изложение на всички специални обезщетения или извънредни разходи, свързани със загубата или нараняването, предмет на иска.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си, освен в производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд; при последните страната, която желае да се позове на свидетелски показания, трябва да представи писмено изявление на свидетеля, подписано от него, в което са изложени неговите показания, след което трябва да призове свидетеля да даде устни показания по време на процеса. Ако страната не представи писмено изявление на свидетеля преди процеса по делото от въпросния Списък, тя не може да призове свидетеля без разрешението на съда. Съдът също така разполага с широки правомощия да осъществява контрол за допустимост на доказателствата и може да изключва доказателства, които при други обстоятелства биха били допустими, или да ограничава кръстосания разпит на свидетеля. При определени обстоятелства страните могат да подават и молба за съдебно разпореждане, което да позволи събирането на свидетелски показания под клетва преди заседанието по делото, като събирането им се извършва от назначено от съда лице. Като цяло задачата на съдията е да разгледа всички доказателства, които са приведени от страните, а не да участва в издирването на факти. Обикновено съдията няма право да призовава свидетел без съгласието на страните, въпреки че може да го направи при

дела за гражданско неуважение или при определени производства за предприемане на мерки за закрила на дете. Съдията има също така правото да призове повторно свидетел, който преди това е бил призован от някоя страна.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Когато ще бъдат привеждани доказателства чрез вещи лица, страните трябва да обменят всички експертни заключения преди началото на процеса. В производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд, в досъдебното производство съдията може да разпорежда на всички вещи лица да обменят информация помежду си с цел да посочат въпросите, по отношение на които възнамеряват да дадат показания, да се постигне съгласие относно доказателствата, които възнамеряват да представят по тези въпроси, и да се разгледа всеки въпрос, който съдията може да им посочи за разглеждане. Съдът може да разпорежда на такива вещи лица да изготвят меморандум, който съвместно да представят на секретаря и да предадат на страните, и в който ще се съдържат резултатите от техните срещи и консултации. Резултатите от консултациите на вещите лица не са обвързващи за страните [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 63А, правило 6, параграф 1, точка ix)].

Съдът може служебно да назначи вещо лице като оценител, който да помага на съда във връзка с въпроса, предмет на делото. Съдът може да разпорежда на оценителя да изготви доклад, копия от който се предоставят на страните, и да присъства на процеса, за да консултира или оказва съдействие на съда.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Представяне на документи: Разпореждане за представяне на документи ще бъде издадено от съда само когато страната, от която се иска да представи документи, не ги е представила, отказала е да ги представи или е пропуснала да ги представи доброволно. Ето защо, ако съдът разпорежда представяне на документи, обикновено разносните по подаването на молбата се заплащат от страната, поискала представянето. Ако на страна по делото бъде разпоредено да представи определени документи, с които тя разполага или които притежава, тя трябва да предостави копия от тези документи на другата страна. Разпореждането за представяне на документи се изпълнява чрез изготвяне на клетвена декларация за представянето на документите, към която се прилагат съответните документи във вид на веществени доказателства. Неизпълнението на разпореждането за представяне на документи може да доведе до отхвърляне на иска или на тезата на защитата, което има за цел да се гарантира, че страните по спора спазват разпорежданията за представяне на документи.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си. Ако съдът разпорежда свидетелските показания да бъдат снети под клетва, свидетелят дава показания устно пред назначен от съда разпитващ. Разпитът се провежда по същия начин, както по време на процес, като има реална възможност за кръстосан разпит на свидетеля, и се изготвя протокол на дадените показания.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Вещите лица могат да подготвят писмени заключения, в които излагат направените от тях констатации и представят своето безпристрастно, експертно становище. Когато се изготвят експертни становища, те следва да бъдат обменени преди началото на процеса. Първостепенното задължение на вещото лице е към съда, а не към някоя от страните в производството, въпреки че вещото лице ще получи заплащането си от страната, която му възлага задачата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли молба, подадена от страна, която иска да събере или приведе конкретни доказателства, ако той счита, че доказателствата са ирелевантни, излишни или недопустими. Съгласно „правилото на най-доброто доказателство“ трябва да бъде приведено най-ефикасното и най-прякото доказателство за даден факт, а ако такова не е налично, неговата липса трябва да бъде взета под внимание. Например най-доброто доказателство относно съдържанието на конкретно писмо е представянето на самото писмо, а не даването на устни показания за съдържанието. По принцип всички доказателства, които са релевантни за някои от въпросните факти, са допустими. Въпреки това определени доказателствени средства са недопустими, като например свързаните с професионалната тайна (например доказателства от поверителната комуникация между клиент и адвокат). Ето защо съдията ще вземе решение относно допустимостта на доказателствата за всеки отделен случай.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Фактите могат да бъдат доказани чрез доказателства, чрез презумпции и изводи, направени въз основа на доказателствата, като съдът може да вземе предвид и конкретни общоизвестни факти. Видовете доказателствени средства, които може да се използват в гражданското производство, са свидетелски показания, документи и веществени доказателства. Документите могат да включват документи на хартиен носител, компютърни записи, снимки, видеозаписи и звукозаписи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

По принцип свидетелите дават показания устно по време на процеса, като от тях се иска да потвърдят истинността и прецизността на своите показания.

Вещите лица представят показанията си под формата на писмени заключения, освен ако съдът разпорежда друго. В експертното заключение те трябва да изложат своите заключения, фактите и предположенията, на които се основава то, както и същността на заданието на вещото лице. Съдът ще реши дали е необходимо вещото лице да присъства и по време на процеса, за да даде устни показания.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът разполага с голяма свобода на преценка по отношение на тежестта или надеждността, която следва да се придаде на всяко едно доказателство. Така например, макар че в гражданското производство могат да се допускат доказателства, основани на слухове, те често имат по-малка тежест от показанията на преките очевидци, особено когато лицето, направило изявлението, е можело да бъде призовано да даде лично показания.

Определени документи и записи се приемат за автентични. Например записите в регистрите на предприятията и публичните органи се приемат за автентични, ако са удостоверени като такива от служител на предприятието или публичния орган, а различни видове официални документи (като законодателство, подзаконовни нормативни актове, разпоредби, договори и съдебни документи) могат да бъдат доказани чрез печатни или заверени копия без каквито и да било допълнителни доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Определени сделки трябва да бъдат сключвани в писмена форма, поради което за доказването на такива сделки се изискват писмени доказателства. Пример за такава сделка е договорът за продажбата на земя.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило, ако свидетелят е дееспособен, той може да бъде задължен да се яви в съда и да даде показания. Страна, която желае да гарантира присъствието на даден свидетел на процеса, изготвя писмена призовка, с която от свидетеля се изисква да присъства в съда, за да даде показания. След като бъде издадена от съда и бъде редовно връчена, призовката задължава свидетеля да присъства на заседанието. Лице, което не се яви в отговор на призовката за свидетел, отговаря за неуважение към съда.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общото правило, че дееспособните свидетели могат да бъдат задължени да свидетелстват, не се прилага по отношение на чуждестранни държавни глави и техните домакинства, чуждестранни дипломатически представители и консулски служители, представителите на определени международни организации и съдии и съдебни заседатели, що се отнася до дейността им в това им служебно качество. Съпрузи/ги и роднини на страните могат да бъдат задължени да дадат показания в гражданското производство. Свидетелят е задължен да отговори на поставените му въпроси, освен когато това би нарушило правото му да не дава показания срещу самия себе си. С други думи, свидетелят е задължен да отговори на поставения му въпрос, освен когато може да прецени, че са налице разумни основания да се опасява, че отговорът му ще го уличи в извършване на престъпление.

Свидетели, от които по принцип може да се изиска да дадат показания, все пак имат право да откажат да представят определени документи за проверка, както и да откажат да отговорят на определени въпроси въз основа на т. нар. привилегии. Основните видове привилегии са поверителността на комуникацията между адвокат и неговият повереник, комуникацията от типа „без да се засяга“ и посоченото по-горе право да не се дават показания, уличаващи в престъпление лицето, което ги дава.

Отказ да се представят доказателства е възможен и на основание имунитет, който е в обществен интерес, ако представянето на доказателствата би било в противоречие с обществения интерес. Доказателствата, които могат да бъдат обхванати от имунитет, включват доказателства, свързани с националната сигурност, дипломатическите отношения, действията на държавното правителство, благоденствието на деца, разследването на престъпления и защитата на информатори. Освен това журналистите не са длъжни да разкриват своите източници, освен ако разкриването е необходимо в интерес на правосъдието или националната сигурност или за предотвратяване на безредици или престъпление.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, който отказва да даде показания, след като е бил призван с призовка за свидетел, може да бъде осъден на лишаване от свобода за неуважение към съда, до излежаване на присъдата, или може да му бъде наложена глоба. Неизпълнението на призовката за свидетел е всъщност неизпълнение на съдебно разпореждане, поради което всеки отказ да се свидетелства може да се приеме за неуважение към съда.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Възрастните лица са недееспособни да дават показания в гражданското производство, ако не са способни да разберат клетвата или са неспособни да дадат смислени показания. Дете свидетел не може да дава показания, ако не разбира задължението да казва истината или не проявява разбиране в достатъчна степен, която да обоснове изслушването на неговите показания, поради което решението по този въпрос зависи от съдията по делото.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Първоначално свидетелите дават своите основни показания, след което се подлагат на кръстосан разпит от адвоката на ответната страна. По време на кръстосания разпит на свидетеля могат да се задават насочващи въпроси. Понякога след приключване на кръстосания разпит свидетелят се призовава отново от страната, която го е призовала първоначално. Съдията може да задава на свидетеля въпроси, за да получи например разяснения по определени въпроси.

Въведена бе разпоредба, с която в определени случаи на свидетелите се позволява да дават показания чрез видеоконферентна връзка на живо. В производствата, засягащи благоденствието на дете или лице с психично увреждане, съдът може да изслуша показанията на детето чрез видеоконферентна връзка на живо, а въпросите към детето могат да бъдат задавани чрез посредник. Снемането на показания чрез видеоконферентна връзка на живо е възможно и когато въпросният свидетел живее извън юрисдикцията на Ирландия.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателство, което не е събрано по допустимия от закона начин, невинаги е недопустимо. То е допустимо, ако е от значение за делото, като съдията по делото има право да не го допусне. Ако съдията, който води процеса, счита, че общественият ред изисква доказателството да не бъде допуснато, тогава то няма да бъде допуснато дори ако е от значение за разглежданите факти.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Свидетелските показания, дадени от страните в производството, са допустими като доказателства в същата степен, както показанията, дадени от лица, които не са страни по делото.

Връзки по темата

 <https://www.courts.ie>

Последна актуализация: 16/04/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Гърция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По отношение на тежестта на доказване гръцкото право следва принципа на диспозитивното начало (*archí tis diáthesis*). Това означава, че съдът действа единствено по молба на една от страните и постановява решението си въз основа на фактическите твърдения, направени и доказани от страните, и на подадените от тях молби. Процесуалните действия се извършват от страните по тяхна инициатива, освен ако в закона не е предвидено друго. Всяка страна трябва да докаже само фактите, които имат отношение към решаването на спора и които са необходими, за да подкрепят нейния иск или насрещен иск. Искания, които не са доказани, се отхвърлят.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Когато законът предвижда презумпции, позволяващи да се установи съществуването на даден факт, се допуска представяне на доказателства за противното, освен ако законът не предвижда друго. Общозвестни факти, за които не може да има основателни съмнения, че са истина, или които са известни на съда от друго съдебно производство, се вземат автоматично под внимание и не трябва да бъдат доказвани. Съдът ще вземе предвид автоматично поуките, извлечени въз основа на емпирични правила, без да са необходими доказателства. Той също така ще вземе предвид служебно законите, обичаите и практиките на други държави, но ако не ги познава, може да изисква доказателства за тях.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдията разглежда свободно доказателствата и решава по свое усмотрение дали направените изявления са истина. В решението си той посочва причините, довели до заключението му. Когато в закона е предвидено, че делото може да бъде решено и само въз основа на претегляне на вероятностите, например при молба за налагане на временни мерки (*asfaltistika métra*), съдът не е длъжен да прилага правилата, уреждащи събирането на доказателства, допустимите доказателства и доказателствената сила, а може да вземе под внимание всичко, което счита за подходящо, за да достигне до становище относно истинността на фактите.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Основният принцип е, че доказателствата се сочат и предоставят от страните. Съдът обаче може да разпреди служебно представянето на всички допустими по закон доказателства дори ако те не са приведени от някоя страна.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

След събирането на доказателствата съдът се произнася по съществуващото на делото, освен когато доказателствата се окажат недостатъчни, в който случай той може да разпреди да бъдат представени нови, допълнителни доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Ако съдът установи, че съществуващите доказателства са достатъчни, или ако страната не е успяла да ги представи в рамките на законоустановения срок.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

По смисъла на Гражданския процесуален кодекс (*Kódika Politikís Dikonomías*) доказателствата включват самопризнания, оглед, изготвяне на експертизи, писмени доказателства, обяснения на страните, свидетелски показания, презумпции и клетвени декларации.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Вещите лица (*pragmatognómones*) помагат на съда, като дават становище по въпроси, поставени им от съда. Ако е необходимо, съдът изисква вещото лице да присъства по време на всички или на определени етапи от делото. Всеки съд води списък на вещите лица. Начинът, по който се изготвят и поддържат списъците, се определя с наредби, издадени по предложение на министъра на правосъдието. Съдът, който гледа делото, дава на вещите лица необходимите указания относно начина, по който трябва да изпълняват задачите си, и по-специално определя:

- дали смята, че е необходимо те да присъстват по време на всеки етап от съдебното производство, и
- дали вещото лице трябва да предостави експертното становище в съда, или само трябва да го изготви. Освен ако съдът, разглеждащ делото, не е определил друго, същите правомощия могат да бъдат упражнявани от друг съд, който действа по искане или запитване, за да предприеме определени съдебни действия, свързани с експертното становище, или от специално оправомощен съдия (*entetalménos dikastís*). Ако е разпоредено представянето на писмено заключение, съдията определя срок, в рамките на който вещите лица трябва да изложат заключенията си. Ако вещите лица считат, че предоставеното време не е достатъчно за изготвянето на заключението, съдията или в случай на съдебен състав — председателят на съда може да удължи срока по искане на вещите лица и без страните да се призовават по-рано. Ако вещите лица са повече от едно, те извършват всички необходими за експертизата действия и съставят съвместно писменото заключение. За целта вещите лица се срещат по покана на един от тях. В писменото заключение трябва да се посочват предприетите от тях действия и да се даде обоснованото мнение на всеки от тях, като те трябва да подпишат. Ако някое от вещите лица отсъства при изготвянето на заключението или откаже да го подпише, това се посочва в заключението. Вещите лица или упълномощено от тях за тази цел лице представят писменото заключение в деловодството на съда, който ги е назначил, и този факт се записва. Ако заключението е представено в деловодството на съд, действащ по искане или запитване на специално оправомощения от съда съдия, заключението незабавно се предава на деловодството на съда, разглеждащ делото по същество. Заключението на вещите лица винаги е предмет на свободна преценка от съда.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Писмено или устно самопризнание (*omologia*), направено от някоя страна пред съда, разглеждащ делото, или пред специално оправомощен съдия, представлява неоспоримо доказателство срещу лицето, което го е направило; самопризнанията, направени извън съдебната зала, както и останалите доказателства, се оценяват свободно.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Договори и актове с колективен характер не могат да бъдат доказвани със свидетелски показания, ако стойността на сделката надвишава 20 000 EUR, а свидетелски показания не се допускат срещу съдържанието на писмени доказателства, дори ако стойността на сделката е по-малка от 2 милиона гръцки драхми или 20 000 EUR. Въпреки това свидетелските показания се допускат в следните случаи:

- когато е налице основно доказателство, базиращо се на документ с доказателствена тежест, според което е вероятно сделката действително да е сключена („начало на писмено доказателство“, *archi éngrafis apódeixis*);
- ако е налице физическа или морална причина, поради която документът не може да бъде представен;
- ако е доказано, че документът е изготвен, но впоследствие случайно е изгубен;
- ако събирането на свидетелски показания е обосновано от естеството на сделката или от конкретните условия, при които тя е била сключена, и по-специално, ако засяга търговски сделки.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всеки, който е призован да бъде разпитан като свидетел, е длъжен да се яви и да свидетелства за фактите, с които е запознат. Ако дадено лице не се яви, без да посочи основания за това, съдът ще разпреди то да заплати разносните, направени в резултат на неговото отсъствие, и може да му наложи глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Право да откажат да бъдат разпитани като свидетели имат следните лица: свещенослужители, адвокати, нотариуси, лекари, фармацевти, медицински сестри, акушерки, техни помощници и адвокатът на страната, що се отнася до фактите, които те са узнали при практикуване на професиите си; 2) лица, свързани със страните чрез кръвна връзка, брак или осиновяване до трета степен на родство, по пряка или съдебна линия, освен ако не са свързани по същия начин с всички страни, както и съпрузи/ги, бивши съпрузи/ги и лица, на които им предстои да сключат брак. Освен това свидетелят не е задължен да свидетелства за:

- факти, които могат да доведат до подвеждане под наказателна отговорност за престъпление, извършено или от свидетеля, или от лице, свързано с него по смисъла на член 401, алинея 2 от Гражданския процесуален кодекс, или които могат да засегнат честта на свидетеля или честта на някое от посочените лица,
- факти, които представляват професионална тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът може да наложи глоба на свидетел, който се яви, но откаже да свидетелства, дори когато е длъжен да го направи.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като свидетели не могат да бъдат разпитвани следните лица:

свещеници, по отношение на всичко, което са научили под закрилата на тайната на изповедта;

лица, които по време на въпросните събития не са умствено способни да ги разберат или не са в състояние да изразят това, което възприемат;

лица, които по време на въпросните събития страдат от психическо разстройство, което реално ограничава действието на тяхната преценка и воля, или които се намират в такова състояние, когато трябва да бъдат разпитани;

адвокати, нотариуси, лекари, фармацевти, медицински сестри, акушерки, техни помощници и адвокатът на страната, по отношение на фактите, които са им били доверени или които са достигнали до тяхното знание при практикуване на професиите им, по отношение на които спазват задължение за поверителност, освен ако лицето, което ги е доверило и спрямо което спазват задължение за поверителност, не им позволи да свидетелстват;

длъжностни лица и военнослужещи по отношение на факти, за които спазват задължение за поверителност, освен ако ресорният министър не им позволи да бъдат разпитани;

лица, които могат да имат интерес от изхода на делото.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Преди да бъде разпитан, свидетелят полага клетва (като полага религиозна клетва или направи клетвена декларация). Свидетелите се разпитват поотделно и само ако се счита за съществено, може да се организира очна ставка с други свидетели или със страните. Свидетелите дават показанията си устно. Те трябва да заявят по какъв начин са узнали фактите, за които свидетелстват, а ако свидетелстват за обстоятелства, които са научили по косвен път, трябва да посочат лицето, което им е предоставило информацията. Съдът може да забрани на страните или техните адвокати да задават въпроси на свидетелите, ако те са явно безсмислени или са без значение, и обявява разпита на свидетеля за приключен, когато счита, че той е заявил всичко, което знае относно фактите, които трябва да бъдат доказани. Съдията може да реши, по свое усмотрение или по молба на някоя от страните, че в конкретен случай следва да бъде проведена видеоконферентна връзка. Съдът решава дали да приеме или не такава молба, след като определи дали използването на технологията е необходимо за ефективното провеждане на производството. Като вземе предвид обстоятелствата по делото, съдът може да позволи използването на видеоконферентна връзка, като изиска допълнителни гаранции за правилното провеждане на производството. Съдията, деловодителят и други лица, участващи във видеоконферентната връзка, трябва да присъстват в съответните стаи преди уречения час за осъществяване на връзката. Съдът решава за всеки отделен случай дали е необходимо на отдалеченото място да присъства съдия. Оборудването се управлява от съдията или от упълномощен съдебен служител. Когато става въпрос за консулска служба, с оборудването бораи лице, упълномощено от ръководителя на делегацията. Провеждането на разпит чрез видеоконферентна връзка се осъществява в съответствие с разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс, уреждащи съответните съдебни действия. Съдията определя броя на лицата, които могат да присъстват в стаите. Той провежда разпитите и предоставя необходимите насоки на лицата, които присъстват и на двете места. Всеки член на съда или участник в процеса има право, с позволение на съдията, който провежда разпитите, да задава въпроси на страните, свидетелите и присъстващите вещи лица. За да установи самоличността на лицето, разпитвано от разстояние, съдията получава помощ от деловодителя или от лице, намиращо се на отдалеченото място, което е упълномощено от консула. Провеждащият разпита съдия решава кога да започне и кога да завърши видеоконферентната връзка. Разпитът на свидетели, вещи лица и страни чрез видеоконферентна връзка се счита за проведен пред съда и има същата доказателствена сила, както проведения в съдебна зала разпит.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът може да разглежда само законосъобразни доказателства. Понятието законосъобразно доказателство (*nómima endeiktiká mésa*) включва средствата, посредством които са събрани доказателствата. Доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, са незаконосъобразни и не се вземат под внимание.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, обясненията на страните се приемат като доказателство.

4 Определила ли е тази държава членка в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства други органи, които са компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски въпроси съгласно Регламента? Ако отговорът е „да“, в какви производства тези органи са компетентни да събират доказателства? Могат ли те само да поискат събиране на доказателства или също така да съдействат при събирането на доказателства въз основа на искане от друга държава членка? Вж. също уведомлението по член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

Република Гърция не е определила други органи като компетентни да събират доказателства в съдебни производства по граждански или търговски дела съгласно регламента.

Последна актуализация: 11/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [es](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Испания

1 Тежест на доказване

За да бъде признато право пред съд, трябва да бъдат представени доказателства за твърдените факти. Това включва прибягване до процесуални действия, чиито етапи и времетраене са регламентирани.

Участващите в производството страни трябва да докажат фактите, които твърдят и на които се основават техните искания. Ето защо в исквата си молба ищецът трябва да представи доказателства за фактите, докато ответникът трябва да бъде в състояние да представи факти, които оборват, отменят или отслабват правните последици от фактите в исквата молба.

Страната, която носи тежестта на доказване, понася вредоносните последици от липсата на доказателства. Ето защо, ако в случай на постановяване на съдебно или подобно на него решение, страната не е доказала фактите, които твърди, съдът ще отхвърли исканията. За да припише на някоя от страните липсата на доказателство за определен факт, съдът ще вземе предвид лекотата, с която всяка страна може да докаже този факт.

От първостепенно значение за всички лица, които желаят да се обърнат към съдилищата, е да анализират предварително възможностите си да докажат това, което твърдят, за да избегнат загубата на време и пари (съдебни разноски), ако не са в състояние да го направят. За тази цел е необходимо да имат известни познания за правилата, уреждащи етапа от производството, на който се събират доказателствата, макар и те да са много общи и основни.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Етапът, на който се събират доказателствата в испанското законодателство, се урежда от глави V и VI от дял I, том II (членове 281—386) от Гражданския процесуален кодекс (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) (Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г.). В раздел XI от въведението (известно в практиката като преамбюл) на Гражданския процесуален кодекс се съдържат общи коментари относно доказателствата, които могат да бъдат интересни за всеки, който желае да научи повече за начина, по който испанският законодателен орган разглежда етапа от производството, на който се събират доказателства.

За някои производства съществуват специални правила относно събирането на доказателства, които променят общите правила, като например производствата, включващи малолетни или непълнолетни деца или семейства. Доказателства могат да се събират и от второинстанционния съд (*Juzgado de Segunda Instancia*). Това обикновено са доказателства, които не могат да бъдат събрани от първоинстанционния съд (*Juzgado de Primera Instancia*) по причини, които не се приписват на заявителя.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Обикновено на теоретично равнище трябва да се прави разлика между доказване на факти и доказване на право, макар че в действителност правото не е въпрос, който трябва да бъде доказван, тъй като съдията трябва да е запознат с него. Изключение е чуждестранното право, което е възможно да трябва да бъде доказано. Доказването на чуждестранно право се урежда от Закона за международното правно сътрудничество по граждански дела (*Ley de cooperación jurídica internacional en materia civil*), съгласно който съдията може да изиска сведения относно чуждестранното право, обикновено чрез испанския централен орган. Ако чуждестранното право не е доказано, може да се прилага испанското право, въпреки че съдията ще използва това правомощие само при изключителни обстоятелства.

Не е необходимо да се доказват факти, които са напълно известни, и общоизвестни или факти, относно които страните са съгласни, с изключение на случаи, при които предметът на производството е извън контрола на страните; с други думи, производства относно дееспособност на лицата, произход, брак и малолетни или непълнолетни деца.

Предвидените от закона презумпции освобождават страната, която се ползва от презумпцията, от представяне на доказателства за презюмиран факт. В случай на такива презумпции доказателства за противното се допускат, освен ако това не е изрично забранено от закона. Предвидените от закона презумпции включват съсобственост на имущество и парични средства, придобити от единия или от двамата съпрузи след сключване на брака, освен в случаите, когато може да бъде доказано, че те изрично принадлежат на единия от съпрузите, презумпцията, че съпрузите живеят заедно, както и презумпцията, че изчезнало лице е живо, докато не бъде обявено за мъртво.

Като общо правило, липсата на отговор от ответната страна по исковата молба и неявяването не освобождава ответната страна от тежестта на доказване на фактите, с които се подкрепят нейните искания. Съществуват обаче изключения, при които липсата на възражения от ответника водят до постановяване на решение от съдията, което е в подкрепа на исканията на ищеца. Такъв например е случаят при производствата за искове с малък материален интерес и в производствата за съдебно отстранение поради неплащане.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Твърденията от страните факти в исковата молба и писмената защита трябва да бъдат доказани и съдът трябва да направи своята преценка въз основа на обстоятелствата по делото, като взема предвид всички събрани доказателства и тяхното естество (например публичен документ няма да има същата сила като изявление на една от страните). В решението трябва да се посочват преценката на доказателствата и мотивите на съдията за достигане до определени заключения. Освен преките доказателства са налице и непреки доказателства, което означава, че след като даден факт веднъж е бил признат или е бил напълно доказан, съдът може да предположи, че друг факт е истина, при условие че е налице точна и пряка връзка между двата факта. В решението съдът трябва да посочи мотивите си, които водят от доказания факт към презюмиран факт.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съгласно принципа, че съдът трябва да се произнася единствено по представените пред него въпроси (*principio dispositivo*), които се уреждат от гражданското производство, страните трябва да предложат на съда доказателствата, които възнамеряват да представят в хода на производството. Въпреки това съдът може да реши служебно, че конкретни доказателства могат да бъдат събрани само в определените от закона случаи. По този начин, ако по време на предварителното заседание в граждански производства по общия ред съдията прецени, че представените от страните доказателства са недостатъчни за изясняване на спорните факти, той може да уведоми страните за факта, който би могъл да бъде засегнат от недостатъчността на доказателствата, както и да посочи доказателствата, които страните могат да предложат.

В производствата относно дееспособността на лицата, произход, брак и малолетни или непълнолетни деца, съдията може да събере, независимо от поисканите от страните и прокуратурата доказателства, всички доказателства, които счита за необходими, за да постанови решение по производството в зависимост от вида на въпросното производство.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

В устната фаза на производството (искове до 6000 EUR) след предлагането и допускането на доказателства по време на заседанието съдията пристъпва към събиране на доказателства в действителното производство.

В рамките на производство по общия ред (искове, надвишаващи 6000 EUR) след допускането на доказателства в предварителното заседание (в рамките на което се уреждат и процесуални въпроси) се определя дата за производството и събирането на доказателства се отлага дотогава. Страните се призовават да направят изявления, призовават се свидетелите, които самите страни не са били в състояние да доведат пред съда, призовават се вещи лица, когато страните искат да получат разяснения или обяснения относно изложените становища, и се осъществява връзка с институции, които държат документи, които страните не са били в състояние да приложат към иска и писмената защита, при условие че страните са посочили архивите, в които се намират документите. Всяко доказателство, което не трябва да бъде събрано в хода на производството (като например посещения на определени места), се събира преди производството. В случай че единствените доказателства, допуснати в предварителното заседание, са документи и те не са били оспорени, или в случай че е представено експертно заключение и никоя от страните не

е поискала присъствието на вещото лице на предварителното заседание, съдът ще постанови след предварителното заседание решение, без да е необходимо да се посочва дата за производството.

Общото правило е, че доказателствата се събират от един и същ съдия или съд, разглеждащ делото, дори когато свидетелят не пребивава в района и трябва да пътува до седалището на съда в деня, когато е призован (въпреки че има право да претендира за съответното обезщетение от страната, която го е предложила, което е установено от съдебния администратор, и без да се засяга последващото право на тази страна да претендира за обезщетение от другата страна, ако ѝ бъдат присъдени съдебни разноски). Само в изключителни случаи, като например когато разстоянието е значително, е възможно да се поиска съдебна помощ, с цел показанията да бъдат снети в съда по местопребиваване на свидетеля. В този случай се изпраща писмо до другия съд (на национално ниво) или се използва механизъм, установен от правилата относно международното съдебно сътрудничество, в зависимост от това къде трябва да бъдат снети показанията. В последния случай страните трябва да представят в писмен вид въпросите, които искат да бъдат зададени. Видеоконферентните връзки се използват все по-често и в такива случаи не е необходимо предварително да се формулират въпроси. Достатъчно е да се поиска видеоконферентна връзка от съда на мястото, на което тя трябва да се проведе.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствата за неоспорими факти или доказателствата, които не са от значение за предмета на производството, няма да бъдат допускани, нито пък доказателствата, които съгласно приемливи и определени правила и критерии не биха допринесли за изясняване на оспорваните факти. Съдът в никакъв случай няма да допусне каквито и да било доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, които противоречат на основните права или с които се търси съдействие от съда за получаване на документи, достъпни за страните.

По принцип доказателствата трябва да бъдат предложени в устната фаза на производството или в предварителното заседание. Представените след това доказателства няма да бъдат допускани.

При производства, включващи дееспособност, семейство и малолетни или непълнолетни деца, е възможно да се представят нови факти след иска и писмената защита, и по-специално във второинстанционния съд, когато се подава жалба срещу решението или жалбата се оспорва. В тези случаи могат да бъдат предложени нови доказателства, при условие че срокът за постановяване на решението не е изтекъл. В други производства, когато срокът за представяне на аргументите е приключил и е възникнал значим нов факт, страните могат да го съобщят на съда в писмен вид и да поискат събирането на доказателства, ако другата страна не приеме факта за истина.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Доказателствените средства, които могат да бъдат използвани в производството, са: разпит на страните; публични документи; частни документи; експертни становища; разпит от съдията; разпит на свидетели; и средства за възпроизвеждане на думи, звуци и изображения, както и инструменти, които позволяват съхранение, извличане и възпроизвеждане на думи, данни, цифри и математически операции, извършени за счетоводни цели или други цели, които са свързани с производството.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

СВИДЕТЕЛСКИ ПОКАЗАНИЯ: не е необходимо свидетелите да се посочват в иска или писмената защита, тъй като в устната фаза на производството всяка страна трябва да се яви на датата, посочена за съдебното заседание, заедно с лицата, които трябва да свидетелстват в производството. Страните трябва да поискат от съда да призове свидетелите, които не е възможно да доведат сами, като разпореда да се явят в рамките на три дни след получаването на призовките. При производства по общия ред свидетелите се определят по време на предварителното заседание, когато освен процесуални въпроси се определят спорните факти по делото и се предлагат и приемат доказателствата, свързани с тях. Свидетелските показания са винаги устни и се снемат в деня на производството (както и разясненията, за които се счита, че е необходимо да бъдат поискани от вещите лица). Има обаче едно изключение от правилото за разпит на свидетели: когато е необходимо юридически лица или публични субекти да предоставят информация относно значими факти във връзка с производството, но не е необходимо физическите лица да се изслушват индивидуално. В този случай вместо да се прави устно изявление, на субекта се предоставя списък с въпроси, на които страните желаят да се отговори и които съдията счита за важни. Отговорът се предоставя в писмен вид.

ПОКАЗАНИЯ НА ВЕЩИ ЛИЦА: експертните становища са винаги в писмен вид. След като такива бъдат представени и прочетени от другата страна, страните трябва да решат дали е необходимо вещото лице да се яви в производството, за да представи всякакви разяснения или обяснения, които могат да се окажат необходими или не.

Ако страните желаят да използват показанията на вещото лице, експертното становище, на което се основават техните искания, трябва да бъде представено заедно с иска или писмената защита, освен когато това не е възможно, в който случай те трябва да посочат становищата, които възнамеряват да използват. Освен това те трябва да представят становищата веднага щом са готови и във всеки случай пет дни преди началото на предварителното заседание в производството по общия ред, или пет дни преди заседанието в устната фаза на производството. Независимо от това, когато предявяват иска или представят писмената защита, страните могат да поискат да бъде назначен съдебен експерт, като в този случай становището се издава впоследствие (обикновено в периода между предварителното съдебно заседание и производството, но достатъчно навреме, така че страните да могат да се запознаят с него преди заседанието).

Междинна фигура между свидетеля и вещото лице е свидетелят — вещо лице в съда, който е свидетел в състояние да предостави информация по технически въпроси, свързани с производството. Обикновено свидетелите — вещи лица в съда, са авторите на становищата, представени с иска или с писмената защита като писмени доказателства, а не като показания на вещо лице.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Да. Публичните документи предоставят пълно доказателство относно факта, действието или делата, които са описани в тях, както и датата, на която е изготвена документацията, и самоличността на нотариусите и лицата, които са участвали в изготвянето ѝ. Ако автентичността на публичен документ се оспорва, той се проверява и сравнява с оригинала, независимо от неговото местонахождение. Независимо от това, изброените тук предоставят пълно правно доказателство, без да е необходимо да се проверяват или сравняват, освен когато има доказателство за противното или когато е възможно да се направи сравнение на почерка: стари публични документи, за които няма протокол на нотариус, и всеки публичен документ, чийто оригинал липсва или за който няма няма вписване за целите на проверката или сравняването.

Частните документи също предоставят пълно доказателство в производството, когато не са оспорени от страната, за която са вредоносни. Ако частен документ е оспорен, страната, която го е изготвила, може да поиска сравнение на почерка или друго доказателствено средство, с което да бъде потвърдена неговата автентичност. Ако не е възможно да се докаже автентичността на частния документ, той ще бъде преценен в съответствие с правилата на обоснованата критика, които се следват и при преценката на останалата част от събраните доказателства. Ако след оспорването се окаже, че документът е автентичен, на страната, която го е оспорила, може да бъде разпоредено да плати не само свързаните с това разноски, но и глоба.

И последно, ако останалите доказателства не доказват противното, в съдебното решение за действителни ще се считат всички факти, които страна е признала като такива в изявленията на страните, ако тази страна лично е взела участие в тях, а установяването им за действителни е изцяло в нейна вреда.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

По принцип няма правило, което да посочва кои доказателства трябва да бъдат използвани, за да се докажат определени факти, но е логично например в случай на иск за парична сума, произтичащ от търговски взаимоотношения между страните, съществуването или уреждането на задължение да се определя основно чрез писмени доказателства. Показания на вещи лица ще се изискват, когато са необходими научни, художествени, технически или практически познания, за да се оценят фактите или обстоятелствата, които са от значение по въпроса, или за да се осигури по-голяма сигурност по отношение на тях.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетели, които са призовани, са задължени да се явят на посоченото производство или заседание. Ако не го направят, са задължени да платят глоба в размер от 180 EUR до 600 EUR в рамките на петдневен срок, през който те могат да бъдат изслушани. Ако свидетелят не се яви, когато е призован за втори път, санкцията вече не е само глоба: тогава се счита, че свидетелят се е отнесъл с неуважение към съда, нещо, за което свидетелите се предупреждават от самото начало.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общият принцип, който задължава свидетелите да дават показания, не се прилага по отношение на свидетели, които поради своя статут или професия имат задължение да пазят в тайна факти, за които са разпитвани, в който случай те трябва да заявят това, като се аргументират, а съдът, като вземе предвид основанията за техния отказ да свидетелстват, ще реши как да се постъпи по отношение на техния разпит, и може да ги освободи от задължението им да отговарят. Ако свидетелят е освободен от задължението да отговаря, това трябва да бъде вписано.

Ако свидетелят твърди, че фактите, за които е разпитван, са свързани с въпрос, който законно е обявен или класифициран като проверителен, съдът, в случаите когато счита, че това е необходимо в интерес на правораздавателната дейност, ще поиска служебно от компетентния орган официален документ, който да потвърждава това. След като съдът провери дали твърдението за поверителност е точно, той ще разпорежи документът да бъде поставен в документацията, включително въпросите, обхванати от служебна тайна.

Освен това преди да дадат показания, свидетелите трябва да бъдат разпитани от съда относно техните лични обстоятелства (семеини връзки, приятелства или вражда със страните, личен интерес във връзка с въпроса и други) и с оглед на техните отговори страните могат да представят коментари пред съда относно тяхната безпристрастност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Когато са призовани от съда, свидетелите са длъжни да се явят и са длъжни да положат клетва, или да се закълнат да казват истината, като са предупреждени за санкциите, които са предвидени за лъжесвидетелстване в гражданското производство. Свидетелите са задължени да свидетелстват по начина, определен в член 366 от Гражданския процесуален кодекс. Ако свидетел откаже да свидетелства, той може да бъде обвинен в неуважение към съда, което подлежи на глоба, или в зависимост от сериозността на провинението, отказът би могъл да представлява престъпление.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всеки може да бъде свидетел, с изключение на лица, които имат хронично умствено увреждане или не могат да използват сетивата си (зрение, слух и т.н.) по отношение на факти, които биха могли да са им известни само при използването на тези сетива.

Малолетни или непълнолетни деца под 14-годишна възраст могат да се явят като свидетели, ако съдът счита, че са достатъчно зрели, за да знаят и казват истината.

Съгласно испанското право традиционното понятие „свидетел“ се отнася до физическите лица, но това не пречи на законните представители на юридическите лица да се явят като свидетели, за да предоставят информация относно факти, с които са се запознали поради своето положение. За случаите на юридически лица и публични субекти изрично е предвидена възможност за писмено уведомяване на съда, както вече бе посочено (член 381 от Гражданския процесуален кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Въпросите, които са допускани от съда, се задават директно от адвокатите на страните, като се започва със страната, която е предложила свидетеля. След като са отговорили на въпросите, зададени от адвоката на страната, която е предложила свидетелските показания, адвокатите на всяка от другите страни могат да задават на свидетеля всякакви нови въпроси, които считат, че са от полза за изясняване на фактите. Съдията може също да разпита свидетеля, за да получи разяснения и допълнителна информация.

Служебно или по искане на една от страните съдът може да позволи свидетел, който е направил изявление, което сериозно противоречи на това на друг свидетел или на която и да е от по-рано разпитаните страни, да бъде изправен срещу този свидетел или тази страна.

Свидателят може да бъде разпитан чрез видеоконферентна връзка, ако такава бъде поискана и ако съдът е съгласен. Такъв ще бъде случаят, когато изявлението, направено чрез видеоконферентна връзка, е най-подходящият и пропорционален начин за събиране на доказателства предвид съответните обстоятелства (главно поради значително разстояние между местопребиваването на свидетеля и седалището на съда), като винаги се гарантира принципът на състезателно начало и правото на защита на страните.

3 Преценка на доказателствата

Това е дейността, с която съдията определя ефикасността на събраните доказателства като цяло, като следва правилата на обосноваването критика. Както е посочено по-горе обаче, има някои видове доказателства, преценката на които се установява по закон; например що се отнася до публични и частни документи, а в някои случаи до разпита на страните.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Не могат да се допускат доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин. Освен това доказателства, събрани чрез пряко или непряко нарушение на основните права или свободи, се обезсилват. Тези доказателства следователно ще бъдат пренебрегнати от съда при решаване на делото.

Ако една от страните счита, че при събирането или представянето на приети доказателства са нарушени основните права, тя трябва да заяви това незабавно и да уведоми другите страни, ако е подходящо. След това съдията ще вземе решение относно законосъобразността на това доказателство.

Ако самият съдия счита, че при събирането на доказателства са нарушени основните права, той ще отхвърли доказателствата служебно.

Този въпрос, който също може да бъде повдигнат служебно от съда, ще бъде решен в рамките на производството или — в случай на устна фаза на производството — в началото на съдебното заседание, преди да започне събирането на доказателствата.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако дадена страна е призована да свидетелства от другата страна, преценката на нейното изявление ще зависи от съдържанието на дадените отговори. Поради това, ако останалите доказателства не доказват противното, в решението ще се считат за действителни всички факти, които страната е признала като такива, ако тази страна е участвала лично в тях, а установяването им за действителни е изцяло в нейна вреда. Що се отнася до всичко останало, съдът ще прецени съдържанието на показанията съгласно правилата на обоснованата критика.

По същия начин съдът може да приеме за действителни лични факти за страните, ако те не се явят да свидетелстват или ако се явят, но откажат да свидетелстват или дават уклончиви отговори, при условие че има факти, свързани с лично участие на разпитваната страна, а установяването им за действителни би било изцяло или частично в нейна вреда. Освен това всяка страна, която не се яви в съда, дължи глоба в размер между 180 EUR и 600 EUR.

Последна актуализация: 30/10/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици вече са преведени.

Събиране на доказателства - Франция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Съгласно член 1353 от Гражданския кодекс лицата, които искат изпълнение на дадено задължение, трябва да докажат съществуването му. По подобен начин лицата, които твърдят, че вече не са обвързани от задължение, трябва да докажат неговото погасяване.

Следователно всяка от страните по спора трябва по принцип да представи доказателства за твърдените факти. В член 9 от Гражданския процесуален кодекс например се предвижда, че „всяка страна трябва да докаже съгласно закона фактите, необходими, за да бъде уважено нейното искане“.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В определени случаи има презумпции, които освобождават от необходимостта да се представят доказателства за даден факт, който е невъзможно или трудно да бъде установен.

В известен смисъл законовите презумпции обръщат тежестта на доказване, която се носи от лицето, което трябва да докаже съществуването на твърдения от него факт. По принцип презумпциите са „прости“: могат да бъдат представени доказателства, които да ги оборят. Например: когато дете е родено в брак, се предполага, че съпругът на майката е бащата на детето, но може да бъде заведен иск, с който да се оспори бащинството. В по-редки случаи презумпциите са „необорими“: в тези случаи не се допускат доказателства за противното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът може да основава решението си само върху доказани или неоспорени факти.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Събирането на доказателства може да бъде разпоредено от съдията по искане на една от страните, но съдията може и сам да поеме инициативата за това.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Ако съдията разпорежи събиране на доказателства по искане на една от страните, деловодството на съда уведомява назначения специалист за възложената му задача; специалистът кани страните да присъстват на всички извършвани от него действия. Ако става въпрос за становище на вещо лице, неговото изготвяне започва едва след като съответната страна внесе определена от съдията парична сума (депозит), с която се гарантира заплащането на вещото лице. Всички действия по събиране на доказателства се извършват в присъствието на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдията може да отхвърли искане за събиране на доказателства на основание, че то би довело до компенсиране на бездействието на страната, носеща тежестта на доказване, или че не е необходимо.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В това отношение във френското гражданско право се прави разграничение. По отношение на фактите (например злополука) доказването се извършва по собствена преценка и следователно може да става чрез всякакви средства (документи, свидетелски показания и др.). Що се отнася до юридическите актове (договор, дарение и др.), по принцип се изискват писмени доказателства, но правото предвижда изключения (например за актове, отнасящи се до парична сума под определен размер, определен с наредба, или ако не е възможно да се представи писмен документ). Следва да се отбележи, че в отношенията между търговци се прилага принципът за доказване чрез всички възможни средства, включително по отношение на юридически актове.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелски показания могат да се събират по два различни начина: устно — чрез съдебно дирене, или писмено — под формата на писмени изявления, при изготвянето на които трябва да се спазват определени формалности. В писменото изявление по-специално трябва да се посочва самоличността на свидетеля и ако е приложимо, неговата родствена връзка или връзка по сватовство, отношение на подчинение, сътрудничество или общ интерес с някоя от страните. В изявлението също така трябва да се посочва, че то е изготвено за използване в съдебно производство и че авторът му е наясно, че даването на неверни показания може да доведе до наказателни санкции. Възможно е показанията да бъдат снети и под формата на констативен акт (това е документ, изготвен от съдия или длъжностно лице, съдържащ изявленията на няколко свидетели относно фактите, които трябва да бъдат доказани.)

Становището на вещо лице се различава от свидетелските показания по това, че то представлява мярка за събиране на доказателства, която се изразява във възлагането на лице, разполагащо с особена компетентност, на задачата да представи чисто техническо становище, след като е приканило страните да дадат обяснения. Вещото лице представя становище устно или в писмен вид. Писмените становища се изготвят под формата на доклад, в който по-специално се съдържат писмените изявления на страните. Съдията не е обвързан от становището на вещото лице.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Официален документ (*acte authentique*), изготвен от длъжностно лице (нотариус, съдебен изпълнител) в изпълнение на неговите функции, се счита за достоверен, освен ако не бъде предявен иск за установяване на неистинността му.

Частен документ (*acte sous-seing privé*), изготвен самостоятелно от страните без участието на длъжностно лице, върху който са положени само техните подписи, се счита за автентичен до доказване на противното.

Свидетелските показания и другите доказателствени средства са оставени на преценката на съдията.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Както е посочено в точка 2.4, за доказване на автентичността на юридически акт, чиято стойност надвишава 1 500 EUR, е необходимо писмено доказателство. Що се отнася до доказването на даден факт, то може да става под всякаква форма.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всяко лице е задължено да сътрудничи в рамките на производството с цел установяване на истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Лицата, които разполагат с информация, с която са се сдобили при упражняване на своята професия и която представлява професионална тайна, трябва да откажат да свидетелстват, в противен случай подлежат на наказателни санкции. Освен това свидетелите могат по всяко време да откажат да свидетелстват, ако са в състояние да докажат законова пречка за това (например: невъзможност за пътуване, заболяване, професионални причини). Съдията ще прецени законосъобразността на тези пречки.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Неявилите се свидетели и тези, които отказват да свидетелстват или да положат клетва без основателна причина, могат да бъдат осъдени да заплатят глоба в размер до 3 000 EUR като гражданскоправна санкция.

Следва да се отбележи също, че лъжесвидетелстването се наказва като престъпление.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всяко лице може да бъде разпитано като свидетел, с изключение на самите страни и лицата, които не могат да свидетелстват в съда, като тук се включват недееспособните лица (малолетни или непълнолетни лица и лица, поставени под запрещение) или лицата с определени присъди (лишаване от граждански права). Въпреки това съдията може да разпита такива лица с цел събиране на информация, без да изисква от тях да полагат клетва. Освен това низходящите на съпрузите не могат да бъдат разпитвани или да дават показания в случай на производства за развод или законна раздяла.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдията провежда разпита на свидетелите и им задава въпроси. Макар да присъстват, страните не могат да прекъсват свидетелите, нито да се обръщат директно към тях, за да не бъдат в състояние да им влияят. Ако съдията сметне за необходимо, той ще зададе на свидетелите въпроси, които страните желаят да им бъдат зададени.

Не съществува каквато и да било пречка съдията да поиска да се направи аудио, визуален или аудиовизуален запис на събирането на доказателства, ако обстоятелствата го изискват (например в случай на географска отдалеченост).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдията няма да допусне доказателства, получени чрез измама (скрита камера, записване на телефонен разговор без знанието на говорещия), или при които не е зачетена неприкосновеността на личния живот.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Обясненията, които самата страна предоставя в хода на процеса, нямат доказателствена сила.

Последна актуализация: 07/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази

страница [hr](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици [en](#) вече са преведени.

Събиране на доказателства - Хърватия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Правилата относно събирането на доказателства и представянето, избирането, събирането, разглеждането и преценката на доказателствените средства се съдържат в членове 219—276 от Гражданския процесуален закон (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne novine* (NN); Държавен вестник на Република Хърватия) № 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 — консолидиран текст, 25/13, 89/14 — Решение на Конституционния съд на Република Хърватия (*Ustavni sud Republike Hrvatske*), 70/19 и 80/22 (ГПЗ).

Общото правило е, че всяка страна трябва да изложи фактите и да представи доказателствата, на които се основава нейното искане или с които се оспорват изявленията и доказателствата на ответната страна, което означава, че при събирането на факти и представянето на доказателства в хърватското (гражданско) процесуално право преобладава принципът на състезателното начало.

Ето защо всяка страна трябва да докаже истинността на изявленията относно съществуването на факти, които са благоприятни за нея и на които се основават нейните искания (и възражения), освен ако не е предвидено друго по закон.

По правило съдът има право да установява само фактите, на които страните се позовават, и да разглежда само доказателствата, представени от страните. По изключение съдът има право (и е задължен) да установява факти, на които страните не се позовават, и да събира доказателства, които страните не са представили, и то само ако подозира, че се касае за недопустими действия на страните (т.е. ако подозира, че страните имат за цел да предявят искания, които са неоснователни).

Ако въз основа на представените доказателства съдът не може да установи даден факт със сигурност (член 8 от ГПЗ), той ще вземе решение относно съществуването на този факт, като приложи правилата относно тежестта на доказване.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Доказателствата включват всички факти, които са от значение за постановяването на решение.

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати от страната пред съда в хода на производството, но съдът може да разпреди да се представят доказателства и за тези факти, ако счита, че с признаването им страната се опитва да предяви искане, което е неоснователно (член 3, ал. 3 от ГПЗ).

Правните норми също не подлежат на доказване, тъй като за тях се прилага правилото, че съдът познава закона (*iura novit curia*).

Не е необходимо да се доказват факти, които са общоизвестни. Допустимо е да се докаже обаче, че даден факт не е общоизвестен.

Факти, чието съществуване се презюмира по закон, не е нужно да бъдат доказвани, но може да се докаже, че те не съществуват, освен ако не е предвидено друго по закон. Съответно, правилата относно оборимите презумпции (*praesumptiones iuris*) улесняват доказването, тъй като страната, която се позовава на правно релевантен факт, не трябва да доказва пряко истинността на твърденията си, почиващи на съществуването на този факт; достатъчно е да се позове на общата правна норма, включена в оборимата презумпция. За сметка на това страна, която твърди, че общата норма на оборимата презумпция не може да се приложи по делото, трябва да го докаже.

Съществуват обаче случаи, в които правото не допуска да се доказва, че факти, които се предполагат по закон, не съществуват (*praesumptiones iuris et de iure* — необорими презумпции), и тогава съдът е задължен да заключи, че въпросният правно релевантен факт съществува.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да добие убеждение в съществуването или несъществуването на фактите, от които зависи прилагането на закона. В ГПЗ няма изрични разпоредби относно вероятността, но степента на вероятност следва да се увеличава пропорционално на значението на действието, което трябва да се предприеме, като се вземат предвид етапа на производството, на който се разглежда и решава конкретен процесуален въпрос, както и процесуалните последици от обявяването на конкретни факти за съществуващи или несъществуващи.

Съгласно общото правило относно свободната преценка на доказателствата съдът решава по собствено убеждение кои факти приема за доказани, като се основава на добросъвестна и внимателна преценка на всички доказателства, взети поотделно и в своята цялост, и като взема предвид резултатите от цялото производство.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Както беше посочено по-рано, хърватското (гражданско) производство е предимно *inter partes* (състезателно), което означава, че страните могат да събират факти и доказателства по собствена инициатива, а съдът има право да установява факти, които не са изложени от страните, и да събира доказателства само ако предполага, че страните възнамеряват да предявят искания, които са неоснователни (член 3, параграф 3 от ГПЗ). След провеждането на подготвителното заседание съдът приема решение, с което прекратява преюдициалното производство.

Съдът прекратява преюдициалното производство и провежда и приключва основното заседание в рамките на подготвителното заседание, ако прецени, че това е възможно с оглед на обстоятелствата по делото.

Ако съдът прецени, че не е възможно да прекрати преюдициалното производство и да проведе и приключи основното заседание в рамките на подготвителното заседание, той изготвя план за управление на производството.

Планът за управление на производството трябва да съдържа:

резюме на спорните фактически и правни въпроси;

доказателствата за установяване на спорните факти;

крайния срок за получаване на необходимите допълнителни доказателства;

крайния срок, в който страните могат да представят писмени становища по изявленията на ответната страна и по констатациите и заключенията на вещите лица;

датата и часа на заседанието за провеждането на основното заседание.

Ако за основното заседание са необходими няколко заседания, съдът се консултира със страните, преди да определи датите и часовете за всички последващи заседания за провеждането на основното заседание, като се стреми да гарантира, че производството е с разумна продължителност.

Съдът приема плана за управление на производството с решение, обикновено на първото заседание по делото. Преди да приеме решението относно плана за управление на производството, по време на заседание съдът дава възможност на страните да изразят мнението си по плана.

По изключение, ако една от страните не присъства на заседанието, на което се обсъжда планът за управление на производството, съдът може да определи план за управление на производството, без да се консултира с отсъстващата страна.

Съдът може да измени плана за управление на производството в хода на съдебния процес, при условие че е предоставил възможност на страните да изразят мнението си по този въпрос. Съдът може да измени плана, без да се консултира предварително със страните, ако промените в плана не засягат сроковете за действие от тяхна страна.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът решава кои от предложените доказателства трябва да бъдат събрани, за да бъдат установени основните факти.

Ако съдът допусне предложените от страните доказателства, той по правило пристъпва към събирането им.

В спорове, които се разглеждат от съдебен състав (*vijeće*), доказателствата се събират от съдебния състав в хода на основното заседание. Ако са налице основателни причини обаче съдебният състав може да реши, че определени доказателства трябва да бъдат събрани от председателя на състава или от съдия от замоления съд (замоленият съдия). В този случай в хода на основното заседание се прочита на глас протоколът от събирането на доказателствата.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав провежда основното заседание, изслушва страните и разглежда доказателствата, но съдът не е обвързан от решенията относно провеждането на заседанието, което означава, *inter alia*, че той не е обвързан от решението за допустимостта или недопустимостта на предложените от страните доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съгласно ГПЗ съдът отхвърля предложените доказателства, които счита, че нямат отношение към делото, като аргументира отхвърлянето им.

В ГПЗ не се съдържат специални разпоредби относно възможността за отхвърляне на недопустими доказателства или на такива, които не могат да бъдат събрани по ефективен по отношение на разходите начин. Въпреки това в спорове пред общински (районен) съд (*općinski sud*) с цена на иска до 10 000 хърватски куни и в спорове пред търговски съд (*trgovački sud*) с цена на иска до 50 000 хърватски куни, ако съдът счита, че установяването на факти, важни за решаването на спора, ще доведе до несъразмерни затруднения или разноси, той може да вземе решение относно съществуването на такива факти като извърши свободна преценка на представените от страните документи и техните показания, стига съдът е събрал доказателства чрез изслушване на страните.

В разпоредбите на ГПЗ се предвижда също така срок, в който страните трябва да изложат всички факти и да предложат доказателства за тях. В гражданско производство по общия ред всяка страна е длъжна да изложи в исковата молба и в отговора на исковата молба, или най-късно в подготвителното заседание, всички факти, които обосновават искането ѝ, да посочи доказателствата, необходими за установяване на фактите, които е представила, и да обяви своята позиция относно твърденията на ответната страна и посочените от нея доказателства. В хода на основното заседание страните могат да представят нови факти и да сочат нови доказателства само когато не по своя вина не са били в състояние да ги предоставят или посочат преди приключването на предишната фаза на производството.

Съдът не взема под внимание нови факти и доказателства, които по вина на страните са посочени или представени едва в хода на основното заседание.

За повече информация относно доказателствата и събирането на доказателства в рамките на процедурите за искове с малък материален интерес, вж. информационния лист, озаглавен „Искове с малък материален интерес — Република Хърватия“.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В ГПЗ се предвиждат следните доказателствени средства: съдебни огледи, писмени доказателства, изслушване на свидетели, вещи лица и изслушване на страните.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетел е всяко физическо лице, което е в състояние на даде информация за факти, подлежащи на доказване. Свидетелите се изслушват поотделно и без присъствието на други свидетели, които предстои да бъдат изслушани по-късно, и са задължени да отговарят устно.

Най-напред на свидетеля се напомня, че е задължен да казва истината и че не трябва да пропуска нищо. След това той бива предупреден за последиците от лъжесвидетелстване. Освен това на свидетеля винаги се задават въпроси относно начина, по който се е запознал с фактите, за които свидетелства.

Вещото лице трябва да притежава същите качества като свидетеля, т.е. то трябва да бъде способно да наблюдава, да запомня и да разказва, но освен това трябва да притежава и специализирани познания.

Някои вещи лица се призовават от съда и трябва да се явят пред него, за да представят своите констатации и заключение.

В този смисъл задачата на вещите лица предполага изготвянето на констатации и заключения. Съдът определя дали вещото лице ще представи своите констатации и заключения устно, по време на съдебното заседание, или ще ги представи в писмен вид преди него. Съдът определя срок за представянето на писмени констатации и заключения, който не трябва да е по-дълъг от 60 дни.

Вещите лица винаги трябва да мотивират заключението си.

Съдът предоставя на страните писмените констатации и заключението не по-късно от 15 дни преди заседанието, на което те ще бъдат обсъдени.

В ГПЗ не се прави разграничение между процедурата за изслушване на „обикновени“ свидетели и за изслушване на вещи лица и в тази връзка не се предвиждат специални процесуални разпоредби.

Във връзка с писмените доказателства страните сами трябва да представят документа, на който се позовават, като доказателство за тяхното твърдение.

Счита се че документ, който е издаден в определена задължителна форма от държавен орган, действащ в рамките на своите функции, и документ, издаден в същата тази форма от юридическо или физическо лице, действащо при упражняване на публичните си правомощия, възложени му по закон или основана на закона уредба (публичен документ), доказва истинността на обстоятелството, което се удостоверява или регламентира с него.

Други документи имат същата доказателствена сила, ако съгласно специални разпоредби тяхната доказателствена сила е равна на тази на публичните документи.

Допустимо е да се доказва, че фактите, посочени в публични документи, са неверни или че документът е изготвен неправилно.

Ако съдът се съмнява в автентичността на документа, той може да поиска от органа, който се предполага, че го е издал, да изрази становището си относно това.

Ако в международно споразумение не е посочено друго, чуждестранните публични документи, които са надлежно заверени, имат същата доказателствена сила като публични документи, издадени от националните органи при условията на реципрочност.

В ГПЗ са предвидени и правила за представяне на документи (задължение за предоставяне на документи), които зависят от това дали документът се намира при страната, която се позовава на него, при ответната страна, при държавен орган или организация, упражняваща публична власт, или при трето лице (физическо или юридическо лице).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно общото правило относно свободната преценка на доказателствата, приложима в хърватското (гражданско) процесуално право, съдът решава по собствено убеждение кои факти приема за доказани, като се основава на добросъвестна и внимателна преценка на всички доказателства, разгледани поотделно и в своята цялост, и като взема предвид резултатите от цялото производство.

Следователно няма правило, съгласно което някои доказателствени средства са с по-голяма тежест или значение от други, въпреки че на практика документите се считат за по-надеждни (но не по-важни) от другите доказателства (свидетели, изслушвания).

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, в ГПЗ не се предвижда, че определени доказателствени средства са задължителни за доказването на определени факти. Съгласно принципа за състезателното начало страните имат право да посочат доказателствени средства и съдът преценява кои от представените доказателствени средства да приеме за целите на установяването на съответните факти.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всяко лице, призовано като свидетел, е задължено да се яви в отговор на призовката и трябва да свидетелства, освен ако съгласно ГПЗ не е предвидено друго. Ето защо даването на показания е общо задължение на всяко лице и предполага задължение за явяване в съда, даване на показания и казване на истината. Свидетели, които поради старост, заболяване или тежки физически увреждания не могат да се явят в отговор на призовка, се изслушват в собствения им дом.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Не се допуска изслушване в качеството на свидетел, когато това ще наруши задължението на лицето за поверителност по отношение на държавни или военни тайни, освен ако компетентният орган не го е освободил от такава отговорност.

Свидетел може да откаже да даде показания:

относно нещо, което страна по делото му е доверила в качеството му на неин упълномощен представител;

относно въпроси, което страна по делото или друго лице е изповядало пред него в качеството му на религиозен изповедник;

относно факти, които са станали известни на свидетеля, в качеството му на адвокат, лекар или при изпълнение на друго призвание или друго занятие, ако съществува задължение за запазване на поверителност относно наученото при изпълнението на това призвание или занятие.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав уведомява тези лица за възможността да откажат да дадат показания.

Свидетелят може да откаже да отговори на отделни въпроси, ако има законосъобразна причина за това, по-специално когато отговорите на тези въпроси биха го опозорили, биха му причинили сериозни материални щети или биха станали причина за подвеждането под наказателна отговорност на лицето или негови възходящи или низходящи роднини по права линия, до всяка степен, или по съребрена линия до трета степен, включително неговия съпруг/а или роднини по сватовство до втора степен, дори ако бракът е прекратен, и неговият настойник или повереник, осиновител или осиновено дете.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав уведомява свидетеля, че може да откаже да отговаря на зададените му въпроси.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да, възможно е. Ако свидетел, който е редовно призван, не се яви, без да даде обяснение, или ако такъв свидетел напусне без разрешение или някаква основателна причина мястото, където трябва да бъде изслушан, съдът може да разпорежи принудителното му довеждане за негова сметка и може да му наложи парична глоба в размер от 500 до 10 000 хърватски куни.

Ако свидетелят се яви и откаже да даде показания или да отговори на конкретни въпроси, след като е бил уведомен за последиците от това, и съдът счита за неоснователни аргументите му за отказа да отговаря, той може да му наложи парична глоба в размер от 500 до 10 000 хърватски куни; ако свидетелят продължава да отказва да даде показания, съдът може да го задържи под стража. Свидетелят се задържа, докато не се съгласи да даде показания или докато показанията му вече не са необходими, но за не повече от един месец.

Ако впоследствие свидетелят даде обяснение за своето отсъствие, съдът отменя решението си за глобата и може да освободи свидетеля от пълно или частично заплащане на разноските. Съдът може също така да отмени решението си за глоба, ако впоследствие свидетелят се съгласи да даде показания.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

За информация относно освобождаването от общото задължение да се свидетелства по отношение на държавни или военни тайни, т.е. относно правото на лицата, извършващи специфични дейности, да откажат да дадат показания и правото им да откажат да отговорят на конкретни въпроси, вж. точка 2.9.

По правило в качеството на свидетели могат да бъдат изслушвани само лицата, които са в състояние да предоставят информацията относно доказваните факти, като съдът решава за всеки отделен случай дали дадено лице може да свидетелства.

Страните по делото и техните законни представители не могат да бъдат изслушвани в качеството на свидетели, докато упълномощените представители на страните могат да бъдат изслушвани като свидетели.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Всеки свидетел трябва да бъде разпитан отделно, без да присъстват свидетелите, които ще бъдат изслушани впоследствие. Свидетелят е задължен да даде устни показания.

Най-напред на свидетеля се напомня, че е задължен да казва истината и че не трябва да пропуска нищо. След това той бива предупреден за последиците от лъжесвидетелстване.

След това от него се иска да посочи своето собствено име, фамилия, личен идентификационен номер, името на своя баща, професия, адрес, място на раждане, възраст и отношения със страните по делото.

След тези общи въпроси от свидетеля се иска да изложи всичко, което знае за фактите, за които трябва да свидетелства, след което могат да му бъдат задавани въпроси с цел проверка, допълване или поясняване на казаното от него. Не е позволено да се задават въпроси, в които вече се съдържа отговорът на въпроса.

На свидетелите винаги се задават въпроси относно начина, по който научили фактите, за които свидетелстват.

При различие в показанията на свидетелите по отношение на важни факти, може да се извърши очна ставка. При очната ставка свидетелите се разпитват поотделно за всяко обстоятелство, по което има различие, и отговорите им се записват в протокола.

Република Хърватия няма специални разпоредби относно събирането на доказателства чрез видеоконферентна връзка. Въпреки това разпоредбите на членове 126а—126в от ГПЗ представляват основа за такъв начин на изслушване, т.е. на съдебното заседание може да бъде направен звукозапис. Решението да се направи запис се постановява от съда по негова инициатива или по искане на страните. Начинът на съхранение и предаване на звукозаписи, техническото състояние и начинът на записване се уреждат от процедурния правилник на съда.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съгласно ГПЗ съдебното решение не трябва да се основава на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин (недопустими доказателства).

Съдът може да приеме решение, с което разрешава събирането на недопустими доказателства, и може да разгледа тези доказателства, ако счита, че това е необходимо за установяване на материален факт. Когато се произнася по допустимостта на доказателствата, съдът преценява степента на нарушението, произтичащо от събирането на недопустими доказателства, спрямо интереса от пълно и точно установяване на фактите в производството.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните по делото не могат да бъдат изслушвани като свидетели; в ГПЗ обаче се предвижда изслушване на обясненията на страните като едно от доказателствените средства при липсата на други приведени доказателства или ако съдът счита, че това е необходимо за установяване на важни факти, независимо от представените други доказателства.

Освен ако не е посочено друго, при изслушване на страните се прилагат разпоредбите на ГПЗ относно събирането на доказателства от свидетели.

4 Определила ли е тази държава членка в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства други органи, които са компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски въпроси съгласно Регламента? Ако отговорът е „да“, в какви производства тези органи са компетентни да събират доказателства? Могат ли те само да поискат събиране на

доказателства или също така да съдействат при събирането на доказателства въз основа на искане от друга държава членка? Вж. също уведомлението по член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

Съдилищата са единствените органи, определени от Република Хърватия като компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски дела в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

Последна актуализация: 13/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази

страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Италия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

На първо място трябва да се отбележи, че в италианската правна система доказателствата са уредени в два различни акта: процесуалните норми са предвидени в членове 228 и 229 от Гражданския процесуален кодекс, а материалноправните норми са уредени в членове 2730—2735 от Гражданския кодекс. Режимът е разделен на материалноправни и процесуални норми поради действащата в миналото правна уредба, вярна на подхода в Наполеоновия кодекс, съгласно който доказателствата трябва да се разглеждат както от статична, така и от динамична (чисто процесуална) гледна точка. В доклада относно Гражданския кодекс е обяснено, че поради гореизложените причини доказателствата се използват за упражняване или като цяло за защита на правата на дадено лице не само в съдебни производства, но и извън такива производства и преди тяхното образуване: именно затова доказателствата са кодифицирани заедно с правата. Тежестта на доказване е уредена в горепосочения текст, а не в Гражданския процесуален кодекс.

Разпределението на тежестта на доказване е уредено като цяло в Гражданския кодекс, който в член 2697 предвижда, че „лицето, което желае да предяви свое право по съдебен ред, трябва да докаже фактите, на които основава претенцията си. Лицето, което се позовава на неистинността на тези факти или на това, че въпросното право е изменено или погасено, трябва да докаже фактите, на които основава възражението си“.

Следователно съгласно тези принципи ищецът е длъжен да докаже фактите, на които се основава неговата претенция, тоест фактите, които пораждат претендираните от него правни последици. Ответникът от своя страна трябва да докаже, че фактите, на които ищецът основава претенцията си, са неистински или че правото, което е предмет на иска, е погасено или изменено, поради което искът на ищеца е неоснователен. Ако ищецът не успее да докаже фактите, които обосновават иска му, исковата молба се отхвърля, независимо от това дали ответникът е представил аргументи и потвърждаващи доказателства в своя защита. Съгласно разпоредбата на член 2698 от Гражданския кодекс всяко споразумение, което има за цел прехвърляне или изменение на тежестта на доказване по отношение на неотменимо право или значително затруднява упражняването на правата на една от страните, е нищожно. Представянето на недостатъчни доказателства утежнява положението на съответната страна (била тя ищеца или ответника), която трябва да докаже съответните факти или възражения, тъй като се приема, че представянето на недостатъчни доказателства е равносилно на липсата на доказателства.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Член 115 от Гражданския процесуален кодекс (изменен със Закон № 69 от 2009 г.) дава възможност на съда да приеме фактите за доказани, независимо от представените доказателства от ищеца, ако те не са оспорени конкретно от явяващата се насрещна страна. На тази основа, чрез дерогация от член 2697 от Гражданския кодекс, даден факт се счита за доказан, ако не бъде оспорен своевременно. Това правило не се прилага, в случай че делото се разглежда *in absentia*: ако ответникът не се яви, фактите, изложени от ищеца, не се считат за „безспорни“, тъй като при съдебни процеси, водени *in absentia*, горепосоченото правило „противоречи на традициите на италианския процесуален закон, според които страна, която не се явява или се явява със закъснение, никога не се счита, че е направила мълчаливо признание“ (Конституционен съд (*Corte Costituzionale*), решение № 340 от 12 октомври 2007 г.). С други думи съгласно нормите на италианското гражданско производство, ако дадена страна не се яви, не се счита, че тя е направила мълчаливо признание, а по-скоро че е оспорила мълчаливо иска. При изключителни обстоятелства обаче в закона изрично е предвидена хипотезата неявяването на дадена страна да се дължи на целенасочено поведение, което се счита за умишлено: напр. съгласно член 789 от Гражданския процесуален кодекс, ако никой от участващите страни не оспори изрично дадено предложение, се приема, че тя го е одобрила (вж. решение № 3810 на Върховния касационен съд (*Corte Suprema di Cassazione*), Гражданско отделение, Втори състав, от 6 юни 1988 г.).

Тежестта на доказване е смекчена, когато съществува презумпция, т.е. когато законът определя доказателствената стойност на определени факти или допуска съдът да направи заключение за наличието на неизвестен факт въз основа на установен факт (член 2727 от Гражданския кодекс). Презумпциите се делят на: 1) законови презумпции, т.е. презумпции, които са установени от закона и които могат да бъдат два вида: оборими (*iuris tantum*), което означава, че тези презумпции могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства, които са в противен смисъл, и необорими (*iuris et de iure*), т.е. презумпции, които не могат да бъдат опровергани чрез представяне на доказателства в противен смисъл пред съда; 2) обикновени презумпции, които съдът трябва да анализира, опирайки се на своята преценка, като приема само сериозни, точни и последователни презумпции; не се допуска прилагане на обикновени презумпции по отношение на факти, които законът не допуска да бъдат доказвани въз основа на свидетелски показания (член 2729 от Гражданския кодекс). Тежестта на доказване е смекчена и в случай на общоизвестни факти, т.е. факти, които са общоизвестни по времето и на мястото на постановяване на съдебното решение и следователно не подлежат на каквото и да е съмнение (член 115 от Гражданския процесуален кодекс).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да преценява доказателствата по своя преценка, освен когато законът предвижда друго; той може също така да извлече доказателства от отговорите, дадени от страните, от неоправдания им отказ да разрешат извършването на проверки, разпоредени от съда, и като цяло от поведението на самите страни по време на производството (член 116 от Гражданския процесуален кодекс). Решението на съда да приеме дадена претенция или възражения срещу нея трябва да се основава само върху факти, които са напълно доказани, пряко или въз основа на презумпция. Решението на съда не може да се основава на недоказани факти, дори когато тези факти са възможни или много вероятни.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В италианската правна система при събирането на доказателства се прилага диспозитивното начало (*principio dispositivo*), предвидено в член 115, алинея 1 от Гражданския процесуален кодекс, съгласно което „с изключение на предвидените в закона случаи“ съдът основава решението си върху представените от страните доказателства. Съществуват обаче изключения от това правило, които са предвидени в следните разпоредби на Гражданския процесуален кодекс:

- член 117, който допуска неформален разпит на страните;
- член 118, който допуска да бъде назначено освидетелстване на лица и оглед на вещи;
- членове 61 и 191, които дават възможност на съда да възложи извършването на експертиза;
- член 257, който позволява на съда да призове служебно свидетел, който е посочен от друг свидетел по делото; и
- член 281 *ter*, който допуска общият съд (*tribunale*), заседаващ в състав от един съдия, да разпорежи служебно събирането на свидетелски показания, когато в изложените от страните факти по делото се споменават лица, които вероятно са запознати с действителните обстоятелства.

В областта на трудовите спорове диспозитивното начало може да бъде заменено със система, характеризираща се с елементи на служебно начало, по-конкретно по силата на следните разпоредби:

- член 420, в който е предвидено, че съдът може да разпитва свободно страните при разглеждане на делото в съдебно заседание;
- член 421, в който е предвидено, че съдът може по всяко време и по свой почин да разпорежи допускане на всякакъв вид доказателства, дори такива, които са извън кръга на допустимите доказателства съгласно Гражданския кодекс. В производствата, свързани с родителска отговорност, съдът може да постанови събирането на доказателства по собствена инициатива, включително проверки, извършвани от данъчната полиция (*polizia tributaria*), но само по отношение на разпореждания, отнасящи се до ненавършили пълнолетие лица. По производства за развод, ако възникнат спорове, общият съд организира провеждането на разследване за установяване на доходите, имуществото и действителния жизнен стандарт на страните, като при необходимост се обръща към данъчната полиция.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Когато едната страна поиска събиране на доказателства, другата страна може да поиска събиране на доказателства в противен смисъл. Съдът следва да уважи и двете искания, ако има основания да приеме, че посочените от страните факти имат отношение към предмета на делото.

Ако съдът допусне доказателствата, след това той ги събира.

След събирането на доказателствата по делото съдът обявява делото за решаване.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствата традиционно се определят като средство, чрез което може да бъде оповестен даден факт и следователно да се докаже този факт и да се установи неговата достоверност, или като инструмент за убеждаване на съдията във фактите по делото. За да бъде допуснато в производството, доказателственото искане трябва да бъде „допустимо“ и „релевантно“. За да бъде допустимо, доказателственото искане не трябва да противоречи на забрана, предвидена в закон (напр. член 2726 от Гражданския кодекс, отнасящ се до плащанията): с други думи съдът трябва да определи дали конкретната мярка, за която се отнася искането, противоречи на закона. Така наречените „нетипични“ доказателства, които не се описани в Гражданския кодекс, също са обект на забраните, предвидени в закона. За разлика от това релевантността се разглежда от друга гледна точка и се отнася до това дали „фактът съставлява предмет на доказване“. За да бъде допуснато доказателственото искане, съдът трябва да изясни дали фактът, който се иска да бъде доказан, действително ще повлияе върху решението по делото. Следователно факти, които не биха повлияли на решението, независимо дали искането бъде прието или отхвърлено, не се допускат, дори и да са доказани. За да даде възможност на съда да прецени релевантността на дадено доказателство, законодателят е поставил условието искането да отговаря на минимални нива на конкретност и следователно да съдържа поне три различни вида информация: за място: КЪДЕ; за време: КОГА; и за предназначение: С КАКВА ЦЕЛ. Факти, които не са оспорени изрично, не е необходимо да бъдат доказвани (член 115 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Италианското законодателство разграничава документни и недокументни доказателства. Доказателствата, предвидени в Гражданския кодекс, се наричат „типични“.

Документните доказателства включват:

- официални документи (член 2699 и сл. от Гражданския кодекс);
- частни документи (член 2702 и сл. от Гражданския кодекс);
- телеграми (член 2705 и сл. от Гражданския кодекс);
- документи и регистри за разходи на домакинствата (член 2707 от Гражданския кодекс);
- счетоводни документи на предприятия (член 2709 от Гражданския кодекс);
- механично възпроизведени копия (член 2712 от Гражданския кодекс);
- копия на документи и договори (член 2714 и сл. от Гражданския кодекс).

Компютърните документи също представляват доказателства.

Недокументните доказателства включват:

- свидетелски показания (член 2721 и сл. от Гражданския кодекс);
- писмени свидетелски показания (член 257 *bis* от Гражданския процесуален кодекс);
- признания (член 2730 и сл. от Гражданския кодекс);
- официален разпит (член 230 от Гражданския процесуален кодекс);
- клетвени декларации (член 2736 и сл. от Гражданския кодекс);
- оглед и освидетелстване (член 258 и сл. от Гражданския процесуален кодекс).

Съществуват също протоколи от експертизи, които осигуряват на съда технически познания, с каквито той не разполага. В италианската процесуална система няма разпоредба, която да определя заключителен етап, след който повече не могат да се предоставят доказателствени средства, поради което тяхното представяне по принцип не е забранено. Съгласно италианската съдебна практика обаче така наречените „нетипични“ доказателства не може да заобикалят забраните или изключенията, наложени от норми, които имат материалноправен или процесуален характер; ако това не беше така, би съществувала възможност да се въведат тихомълком доказателства, които иначе не биха били допуснати или за чието допускане биха се изисквали подходящи формални гаранции.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания се допускат от съда (член 245 от Гражданския процесуален кодекс); разпореждането на съда изисква от свидетеля да се яви, за да даде показания с предупреждението за налагане на принудителни мерки и глоба, ако той или тя не се яви. Съдът определя мястото, времето и начина на събиране на доказателствата. По искане на заинтересованата страна съдебен изпълнител връчва призовката на свидетеля. Свидетелят прочита обещание да каже истината, след което бива разпитан от съдията — страните нямат право да разпитват пряко свидетелите. Съгласно тази разпоредба съдът може да допуска писмени свидетелски показания със съгласието на страните (член 257 *bis* от Гражданския процесуален кодекс). Вещите лица се назначават от съда, който определя въпросите, на които се очаква те да отговорят; вещите лица също се явяват пред съда и полагат клетва да кажат истината. Обикновено вещите лица изготвят писмено заключение, но съдът може също така да им разпорежи да се явят на съдебното заседание, за да бъдат разпитани (член 195 от Гражданския процесуален кодекс). Писмените показания стават част от производството, след като бъдат приложени към материалите по делото за съответната страна по време на нейното първо явяване пред съда или по-късно, при спазване на предвидените в закона срокове (т.е. в рамките на сроковете, определени за съдебното заседание в съответствие с член 183 от Гражданския процесуален кодекс, за обикновени процедури за установяване на факти).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Италианската правна система отдава най-голяма тежест на официалните документи и необоримите презумпции. Официалните документи (членове 2699 и сл. от ГК) са документи, изготвени при спазване на съответните формални изисквания от нотариус (*notaio*) или друго длъжностно лице, което е оправомощено да удостовери официалния характер на документите на мястото, където са изготвени. Официалните документи имат пълна доказателствена стойност, освен ако не бъде доказано, че са неверни. С изключение на това, те представляват абсолютно и безусловно доказателство. Необоримите презумпции (член 2727 от Гражданския кодекс) имат още по-голяма доказателствена сила, тъй като те не се допускат никакви доказателства в противен смисъл.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Законът изисква определени факти да се доказват само с определени видове доказателствени средства, като в някои случаи се изискват само официални документи, а в други — писмени доказателства, които могат да бъдат официални или частни.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите са длъжни да свидетелстват, освен ако законът не предвижда друго. Съществуват разпоредби, които обхващат следните случаи: неспособност да се свидетелства; забрани спрямо определени лица за даване на свидетелски показания; и възможност за въздържане от даване на показания. Задължението на свидетелите да свидетелстват произтича непряко от правомощието на съда, предоставено по силата на член 255 от ГПК, да разпорежи принудителното довеждане на свидетел, който не се е явил в съдебното заседание, и да го санкционира с глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В предвидените в Наказателно-процесуалния кодекс случаи, към които Гражданският процесуален кодекс препраща, определени категории лица могат да откажат да свидетелстват, а това са именно лицата, обвързани със задължение за опазване на професионална, служебна или държавна тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съгласно член 256 от Гражданския процесуален кодекс свидетел, който се е явил пред съда, но откаже да свидетелства без основателни причини, или по отношение на който са налице основателни съмнения, че дава неверни показания или затаява информация, се предава от съда на прокуратурата като се изпрати копие от протокола от съдебното заседание.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Лица, които са лично заинтересовани от фактите по делото, не могат да свидетелстват, тъй като техният интерес може да бъде основание за встъпването им като страни по делото (член 246 от Гражданския процесуален кодекс). По отношение на **страни, участващи в спорове, които очевидно не могат да се явят като свидетели**, италианската правна система предвижда **официален разпит**, който представлява форма за събиране на доказателства, чиято цел е да се получи признание пред съда от някоя от страните (член 228 от Гражданския процесуален кодекс) и трябва да съответства на общите норми, уреждащи доказателствата, и по-конкретно трябва да съдържа отделни и специфични елементи (член 230 и сл. от Гражданския процесуален кодекс). Въпросната страна трябва да отговори лично и не може да чете от бележки, освен ако това се окаже необходимо и бъде разрешено от съда. Въпросите, поставени на страните, подложени на официален разпит, трябва да се отнасят до фактите, представени като доказателства и да бъдат одобрени за разпореждането за провеждане на официален разпит. Въпреки това могат да бъдат задавани въпроси, свързани и с други факти, ако страните взаимно постигнат съгласие за тях и съдът прецени, че са от полза. Ако дадена страна не се яви на официален разпит без основателна причина или откаже да се подложи на официален разпит, това може да доведе до **допускане** на фактите, които формират предмета на доказателствата, ако съдът прецени, че те трябва да бъдат допускани в светлината на други доказателства. Според установената съдебна практика, ако дадена страна откаже да отговори или не се яви, това не представлява автоматично мълчаливо признание, а по-скоро обстоятелство, което, когато бъде оценено заедно с другите доказателства, събрани по време на производството, може да помогне на съда да направи своите заключения относно фактите, изложени по време на разпита.

Съдът няма никакви правомощия за принуда, освен описаните по-горе.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдията разпитва свидетеля, като му задава преки въпроси относно фактите, които са приети като релевантни по делото, както и въпроси относно същите факти, които са поискани от адвокатите на страните по време на разпита.

Макар че разпитът на свидетел посредством видеоконферентна връзка не е изрично предвиден в Гражданския процесуален кодекс, този начин на събиране на доказателства не е изключен. В член 202 от Гражданския процесуален кодекс е предвидено, че когато съдът разпорежда събирането на доказателства, той „определя времето, мястото и начина на събиране на доказателствата“, което позволява на съда да разпорежи снемане на свидетелски показания посредством видеоконферентна връзка. Освен това в член 261 от Гражданския процесуален кодекс е предвидено, че съдът може да разпорежи видеоаснемане с помощта на технически средства, инструменти или процедури.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът не взема предвид доказателства, които не са представени и допускани по установения ред.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Собствените показания в полза на лицето, което ги дава, не се смятат за доказателство. Те обаче се приемат като доказателство срещу него, ако представляват признание (с отрицателни последици), направено по време на **официален разпит** (вж. точка 2.11).

Последна актуализация: 21/07/2022

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Кипър

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По правило тежестта на доказване в гражданското съдопроизводство се носи от страната, която търси защита на правата си, т.е. от ищеца или възискателя, според случая.

В някои изключителни случаи тежестта на доказване може да бъде прехвърлена върху ответника. Типичен пример за такова прехвърляне на тежестта на доказване е ситуация, в която е заведен иск за небрежност и е доказано, че ищецът няма и не е имало как да получи информация за обстоятелствата, при които е настъпил нещастният случай или при които вредите са причинени от предмет, който е бил под изключителния контрол на ответника, и те са свързани с неполагането от страна на ответника на дължимата грижа, а не произтичат от полагането на такава грижа. В този случай се прилага принципът *res ipsa loquitur* (обстоятелствата говорят сами за себе си) и тежестта на доказване се прехвърля върху ответника.

По правило ищецът или възискателят е длъжен да докаже чрез свидетелски показания всички факти, които подкрепят/обосновават иска му.

Съдът преценява доказателствата и постановява решение в съответствие със заключенията от преценката на фактите по делото. Ако по дадено дело съдът не може да формира заключение относно определен факт, който е важен за установяване на обосноваността на иска, предявеният от съответната страна иск, основаващ се на този факт, се отхвърля.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Съществуват определени факти, които не е необходимо да се доказват с помощта на доказателства. Тук се включват някои факти, които се считат за несъмнени и общоизвестни, като може да се приеме, че те са „служебно известни“ на съда. Такива са например фактите, свързани с мерните единици, парични въпроси, календарния цикъл и часовата разлика между отделните държави. Други примери са факти, които са общоизвестни и за които се приема, че могат да бъдат изведени на основата на човешкия опит, като нарастването на броя на пътните произшествия, проблемите, с които се сблъскват вдовиците с непълнолетни деца и т.н. Същото се отнася за фактите от областите на историята, природните науки и географията, които са общоизвестни и не е необходимо да се доказват посредством представяне на доказателства.

Наред с горното в някои случаи са въведени правни презумпции. Понятието „презумпция“ означава заключение, което може или трябва да се направи, когато са доказани определени факти. Презумпциите са оборими или необорими.

Необоримите презумпции са установени със закон и не могат да бъдат опровергнати въз основа на доказателства. Необорими презумпции се срещат рядко. Пример за такава презумпция се съдържа в член 14 от Наказателния кодекс, където е предвидено, че се приема, че дете на възраст до 14 години не носи наказателна отговорност за своите действия или бездействия. Оборимите презумпции са много по-чести. Те могат да бъдат опровергнати въз основа на доказателства. Например приема, се че дете, родено в законен брак, е от съпруга на майката, освен ако бъде доказано обратното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Степента на доказване по граждански дела почива на т.нар. „баланс на вероятностите“. Казано по друг начин, съдът приема, че даден факт е доказан, ако въз основа на преценката на доказателствата може да заключи, че е по-вероятно фактът да е настъпил, отколкото да не е настъпил.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданските производства страните по делото определят по своя преценка какви свидетелски показания да представят на съда. Всяка от страните призовава свидетелите, за които счита, че ще подкрепят нейната позиция. Съдът няма правомощието да призовава свидетели по своя инициатива без съгласието на страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Процедурата е опростена. Страната, която желае да призове свидетел, подава до съда искане за издаване на призовка. Въз основа на искането съдът издава призовка, която се връчва на свидетеля. Всяко лице, което е призовано по този начин да свидетелства, е длъжно да се яви пред съда на датата и часа, посочени в призовката.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В повечето случаи при постъпило искане от страна по делото съдът издава призовка за свидетел. Издаването на такава призовка може да бъде отказано по изключение в редки случаи, ако съдът прецени, че искането е необосновано и представлява злоупотреба със съдопроизводството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Предвидени са два вида доказателствени средства: устни свидетелски показания, дадени пред съда, и писмени или документални доказателства, които се представят на съда под формата на документи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Няма изрични правила за събирането на доказателства чрез разпит на вещи лица. Страната, която представя доказателствата, следва да прецени дали вещото лице ще представи своето становище лично или то ще бъде предоставено в писмена форма.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма общи правила, съгласно които някои видове доказателства са по-достоверни, надеждни или убедителни от други видове доказателства. Съдът преценява всички доказателства, представени от страните в рамките на процеса, в светлината на конкретните обстоятелства по делото.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, няма такива правила.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Когато на дадено лице е връчена призовка да се яви пред съда, за да свидетелства, съгласно закона то е длъжно да свидетелства. Неявяването пред съда или изричният отказ от свидетелстване се счита за неуважение към съда и се наказва съгласно закона.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите нямат право да отказват да свидетелстват. В изключителни случаи обаче свидетелите могат да откажат да отговорят на определени въпроси или да предоставят определени документи, като се позовават на съществуваща привилегия, например изискване за професионална тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Вж. отговора по буква а) по-горе.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички лица могат да дават показания във всички граждански производства, освен ако съдът прецени, че поради млада възраст, умствено увреждане или друга подобна причина дадено лице не е в състояние да осъзнае своето задължение да казва истината, да разбира отправените към него въпроси или да дава рационални отговори на тези въпроси (в съответствие с член 13 от Закона за доказателствата).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват в рамките на основния разпит от страната, която ги е призовала. След приключването на основния разпит свидетелите се подлагат на разпит от другата страна. Накрая съдът може да зададе въпроси, когато счита, че е необходимо някои елементи да бъдат допълнително изяснени.

Разпит на свидетел чрез телеконферентна връзка или други технически средства се допуска, когато явяването на свидетеля пред съда е невъзможно, при условие че съдът може да осигури необходимите технически средства. Конкретните условия, при които може да бъде допуснат този начин на свидетелстване, зависят от специфичните обстоятелства по делото.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателствата, събрани в нарушение на закона и на гарантирани от конституцията права, не се допускат за разглеждане по делото и съдът не може да се позовава на тези доказателства. Типичен пример за недопустими доказателства е противозаконният запис на личен разговор.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявление на лице, което е страна по делото, се счита за доказателство. Фактът, че такова изявление е направено от лице, което има пряк интерес от изхода на делото, е едно от многобройните обстоятелства, които съдът трябва да вземе предвид, когато преценява съвкупността от всички доказателства.

Последна актуализация: 07/12/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [IV](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Латвия

1 Тежест на доказване

Всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения. Ищецът трябва да обоснове своите искания, а ответникът — своите възражения.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Доказателства се представят от страните по делото и от други заинтересовани лица. Ако дадена страна по делото или друго заинтересовано лице не може да представи определени доказателства и в тази връзка отправи мотивирано искане, съдът може да изиска представянето на съответните доказателства.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Ако съдът признава даден факт за общоизвестен, не е необходимо той да бъде доказван.

Не е необходимо факти, установени с влязла в сила съдебно решение по един граждански спор, да бъдат доказвани отново по други граждански спорове между същите страни.

Влязлата в сила присъда по наказателно дело е задължителна за съда, който се произнася по дело за гражданскоправна отговорност на лицето, спрямо което е постановена присъдата, но само по отношение на въпроса дали е налице престъпно действие или бездействие, и на въпроса дали деянието е било извършено от въпросното лице.

Не е необходимо да бъдат доказвани факти, които се считат за установени от закона. Такива презумпции могат да бъдат оборени по реда на обикновеното производство.

Не е необходимо страна да доказва факти, които не се оспорват от другата страна в съответствие с процедурите, предвидени в Гражданския процесуален закон.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява доказателствата по свое усмотрение — въз основа на щателна, цялостна и обективна проверка на доказателствата, извършена от съда, и в съответствие със правен подход, основан на принципи на логиката, научни констатации и сведения, получени от ежедневиия опит. В съдебното решение съдът трябва да посочи защо е дадено предимство на едно доказателство пред друго и защо определени факти са сметнати за доказани, а други — не. Нито едно доказателство не поражда предварително определени последици, които да са обвързващи за съда.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Според Гражданския процесуален закон страните носят отговорност за представяне на доказателства, като са предвидени обаче също така случаи, в които съдът може да изиска доказателства по своя инициатива (например когато става дума за интересите на дете). Ако съдът прецени, че не са представени доказателства в потвърждение на факта или фактите, на които се основават исканията или възраженията на страните, страните биват съответно уведомени и, ако е необходимо, съдът определя срок за представяне на доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Страните представят в съда писмени и веществени доказателства. Когато страните се позовават на устни доказателства, съдът кани посочените от страните свидетели да се явят на съдебното заседание, за да изслуша техните показания. Съдът прилага доказателствата към досието по делото.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът допуска единствено доказателства, които са предвидени от закона и са относими към делото. Съдът може да откаже да приеме доказателства, които са представени по-късно от 14 дни преди съдебното заседание, освен ако съдията е определил различен срок за представяне на доказателства. По мотивирано искане на страна по спора или на друго заинтересовано лице могат да бъдат представяни доказателства в хода на разглеждането, ако това не бави произнасянето по делото или ако съдът е приел, че има основателни причини, поради които доказателствата не са били предоставени навреме, или ако доказателствата се отнасят до факти, установени в хода на производството. Като доказателства не се допускат свидетелски показания, основани на информация от неизвестни източници или на информация, получена от други лица, освен ако въпросните лица са били разпитани.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Обяснения, представени от страните по спора и от заинтересовани трети лица, включващи информация за факти, на които се основават техните искания или възражения, ако са потвърдени с други доказателства, проверени и преценени на съдебно заседание;

показания на свидетели и вещи лица;

писмени доказателства, включващи документи или други текстове, в които информацията относно фактите, относими към делото, е записана с букви, цифри и други писмени символи или други технически средства, както и съответните носители на информация (аудио и видео касети, дискети и т.н.);

веществени доказателства,

доклади на вещи лица,

становища на вещи лица,

доклади на публични органи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Няма съществена разлика: показанията и на вещи лица и на други свидетели представляват доказателства и писмените становища на вещи лица също са доказателства. Свидетелят или вещото лице трябва да се яви в съда, когато бъде призван/о от съда, да даде верни показания по отношение на обстоятелства, които са му известни (свидетели), или да даде обективно становище от свое собствено име по отношение на научни, технически, художествени или други факти, които е проучвало.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Нито едно доказателство не поражда предварително определени последици, които да са обвързващи за съда, но в своето съдебно решение съдът трябва да обясни защо е дадено предимство на едни доказателства пред други и защо дадени факти са приети като доказани, а други — не.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Да. Факти, които по закон могат да бъдат доказани само с определени доказателствени средства, не може да бъдат доказвани с никакви други доказателствени средства.

Съдът приема само предвидените от закона доказателствени средства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетел, който е бил призван в съда, няма право да откаже да даде показания, освен в предвидените от закона случаи.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Следните лица имат право да откажат да свидетелстват:

роднини по пряка линия и от първа и втора степен по съребрена линия, съпрузи, роднини по сватовство от първа степен и членове на семейството на страните,

настойници и попечители на страните и лица, които са под настойничеството или попечителството на страните,

лица, които участват в съдебен процес по друг въпрос срещу една от страните.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, навършил 14-годишна възраст, който откаже да свидетелства по причини, които съдът счете за неоснователни, или който умишлено даде неверни показания, извършва престъпление по силата на Наказателния закон.

Ако свидетел без основателна причина не се яви, след като е бил призван от съда или съдия, съдът може да му/й наложи глоба в размер до 60 EUR или да разпореди принудителното довеждане на свидетеля в съда.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свещениците не са задължени да дават показания по отношение на факти, които са им станали известни при изслушване на изповеди, както и лица, които — поради своята длъжност или професия — нямат право да разкриват определена информация, която им е доверена. Не са задължени да дават показания във връзка със съответната информация;

ненавършили пълнолетие лица не са задължени да свидетелстват по факти, които представляват доказателства срещу техните родители, баби и дядовци, братя или сестри,

лица, които, поради своите физически или умствени увреждания, не могат да правят реална преценка на обстоятелствата по делото, не са задължени да дават показания,

децата под седемгодишна възраст не са задължени да дават показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Лице, което е призвано като свидетел, трябва да се яви в съда и да даде верни показания относно всички факти, които са му/й известни.

Свидетелят трябва да отговаря на въпросите, зададени от съда и от страните. Съдът може да разпита свидетеля по неговото местожителство, ако свидетелят не може да се яви на съдебното заседание поради заболяване, старост или увреждания или по друга основателна причина.

Свидетелят може да бъде разпитан така също чрез видеоконферентна връзка със съда, в зависимост от местонахождението на свидетеля, или на място, което е оборудвано специално за такива цели.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Страните по спора могат да оспорват истинността на писмени доказателства.

Писмени доказателства не могат да се оспорват от лице, което собственоръчно е подписало въпросното доказателство. Въпросното лице може да оспори доказателството, като предяви отделен иск, ако подписът му/й е положен с принуда, заплахата или измама. Страната може да подаде също така придружена с доказателства искова молба срещу предполагаемо фалшифициране на писмени доказателства. Ако съдът определи, че доказателството е било фалшифицирано, той го отхвърля и уведомява прокурора за фалшификацията. С оглед проверка по искова молба за предполагаемо фалшифициране на писмени доказателства, съдът може да разпорежи изготвянето на доклад на вещо лице или да изиска други доказателства. Ако съдът констатира, че страната неоснователно е предявила иск във връзка с фалшифицирането на писмени доказателства, той може да наложи глоба.

Според Гражданския процесуален закон се изисква лице, което е призовано като свидетел, да се яви в съда и да даде верни показания по отношение на всички факти, които са му известни. Ако страна желае да докаже определени обстоятелства със свидетелски показания, въпросната страна трябва да посочи в доказателственото искане към съда за разпитване на свидетел кои важни аспекти на делото свидетелят би могъл да потвърди.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Сведенията на страните по спора и на трети страни, които включват информация за фактите, на които се основават техните искове или възражения, се допускат като доказателства, ако са потвърдени от други доказателства, проверени и преценени на съдебно заседание. Ако едната страна признае фактите, на които са основани исковете или възраженията на другата страна, съдът може да приеме въпросните факти за доказани, при условие че няма съмнения признаването да е направено в резултат на измама, насилие, заплахата или грешка или за да бъде укрита истината.

Последна актуализация: 18/12/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Литва

1 Тежест на доказване

Страните трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които те не трябва да бъдат доказвани (вж. 1.2).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Съгласно Гражданския процесуален кодекс на Република Литва (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) доказателствената тежест се носи от страните по делото. Те трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които съгласно Гражданския процесуален кодекс същите не е необходимо да бъдат доказвани.

Всички съдилища разглеждат граждански дела при прилагане на принципа на състезателното начало. Всяка една от страните трябва да докаже фактите, на които се основават нейните искания и възражения, с изключение на случаите, в които няма нужда да бъдат доказвани.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В член 182 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда, че не е необходимо да бъдат доказвани следните факти:

факти, признати от съда като общоизвестни;

факти, установени във влезли в сила съдебни решения по други граждански или административни производства, в които участници са същите лица, с изключение на случаи, в които съдебното решение води до правни последици за други лица, които не участват в производството (вредоносни факти);

последиците от престъпни лични действия, когато тези последици са признати във влязло в сила съдебно решение по наказателно производство (вредоносни факти);

факти, които са предполагаеми съгласно закона и не са оспорени по общия ред;

признати от страните факти.

Дадена страна има право да признае факти, на които се основават искането или възражението на друга страна. Съдът може да приеме признатия факт за установен, ако счита, че признаването е в съответствие с обстоятелствата по делото и не е обявено от страната с цел въвеждане в заблуждение, насилие или заплахата, или не е направено по погрешка или за да се прикрие истината.

Следва да се отбележи, че такива обстоятелства могат да бъдат променени чрез представяне на доказателства по общия ред.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Ако представените доказателства позволяват на съда да стигне до заключението, че има много по-голяма вероятност даден факт да съществува, отколкото да не съществува, съдът ще признае този факт за установен.

2 Събиране на доказателства

В гражданското производство „доказателство“ означава всички действителни данни, служещи на съда като основание да установи в рамките на законова процедура съществуването или липсата на факти, обосноваващи исканията и възраженията на страните, както и всички други факти, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Такива данни могат да бъдат установени чрез следните средства: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства.

Съдът може също така да поиска от държава — членка на ЕС, да събере доказателства или да ги приеме направо в съответствие с Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилищата на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела с цел подобряване, опростяване и ускоряване на сътрудничеството между съдилищата при събирането на доказателства.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съгласно член 179 от Гражданския процесуален кодекс страните и другите участници в производството представят доказателства. Когато представените доказателства не са достатъчни, съдът може да поиска от страните и другите участници в производството да предоставят на съда потвърждаващи доказателства, както и да определи срок за представянето им. Съдът има също така право да събира доказателства по собствена инициатива (*служебно*), но само в предвидените от закона случаи.

Съгласно Гражданския процесуален кодекс съдът има право в рамките на разглежданите от него семейни или трудови дела да събира доказателства по собствена инициатива, ако счита че, това е от съществено значение, за да произнесе справедливо решение по делото (член 376 и член 414).

Освен това член 476 от Гражданския процесуален кодекс предвижда, че съд, който се подготвя да разглежда дела, засягащи обявяването на малолетно или непълнолетно дете за дееспособно (еманципирано):

определя държавна институция за закрила на детето по местоживеенето на малолетното или непълнолетното дете, която да представи своето заключение относно готовността на малолетното или непълнолетното дете да упражнява независимо всички граждански права или да изпълнява задължения;

изисква данни за това, дали малолетното или непълнолетното дете е било осъждано, или е извършило нарушение на административното или друго право;

разпорежда, ако е необходимо да се установи равнището на физическо, морално, духовно или психическо развитие на малолетното или непълнолетното дете, съдебномедицински психологически и/или психиатричен преглед и изисква всички медицински документи или други материали за малолетното или непълнолетното дете, които са необходими, за да се извърши прегледът;

извършва всички други действия, необходими за подготовката на разглеждане на делото.

Член 582 от Гражданския процесуален кодекс предвижда също, когато се разглежда въпрос, свързан с разрешение за прехвърляне на право на собственост върху семейната собственост, ипотекиране на семейна собственост или обременяване по друг начин на правата върху нея, съдът да има право, като взема предвид обстоятелствата по делото, да поиска от ищеца доказателства за финансовото състояние на семейството (доходи, спестявания, друго имущество, задължения), данни за прехвърлената семейна собственост, данни за родителите на детето от службата за закрила на правата на детето, предварителните условия и перспективи на перспективата за изпълнение на фючърната сделка, перспективи за защитата на правата на детето, ако сделката не се осъществи, и други доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

За да събере доказателства (в съответствие с член 199 и член 206 от Гражданския процесуален кодекс), съдът може да поиска от юридическо или физическо лице да представи писмени или веществени доказателства, които трябва да бъдат предоставени направо на съда в рамките на определени срокове. Когато физическите или юридическите лица не са в състояние да предоставят исканите писмени или веществени доказателства или не са в състояние да го направят в определения срок, те трябва да се консултират със съда за това и да посочат причините. Съдът може да издаде на лице, искащо писмени или веществени доказателство, удостоверение, което му дава право да получи доказателствата, за да може да ги представи на съда.

При подготовката за съдебно заседание съдията изпълнява и други процесуални действия, необходими за правилното подготвяне на дадено дело за съдебно заседание (изисква доказателства, които не могат да бъдат получени от участниците в производството, събира доказателства по собствена инициатива, когато съдът има право да го направи съгласно Гражданския процесуален кодекс, и т.н.).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли доказателство при следните обстоятелства:

когато е недопустимо;

когато доказателството не потвърждава или не оспорва относимите факти по делото (член 180 от Гражданския процесуален кодекс);

когато е било възможно доказателството да бъде представено по-рано и по-късното му представяне би забавило производството (член 181, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

За да бъдат признати от съда, към исковата молба следва да бъдат приложени всички документи или други доказателства, които са в основата на исканията на ищеца, доказателство, че е платена съдебна такса, и молби за искане на доказателства, които ищецът не е в състояние да предостави, като се посочват причините, поради които не могат да бъдат предоставени доказателствата (член 135 от Гражданския процесуален кодекс).

Следва също така да се отбележи, че апелативният съд ще откаже да приеме нови доказателства, които е могло да бъдат предоставени на съда от първа инстанция, с изключение на дела, при които съдът от първа инстанция погрешно е отказал да приеме доказателства или при които необходимостта от представяне на доказателства е възникнала впоследствие (член 314 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Както е посочено в Гражданския процесуален кодекс, „доказателство“ в гражданско производство означава всички действителни данни, служещи като основание на съда, за да установи в рамките на законова процедура дали обстоятелствата, обосноваващи исканията и възраженията на страните, съществуват или не, както и други обстоятелства, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Тези данни могат да бъдат получени, както следва: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи и експертни заключения.

Като доказателство могат да послужат и получени по законен път фотографии и аудио и видео записи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

В членове 192—217 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила, уреждащи методите за снемане на показания от свидетели и вещи лица.

Процедура за разпит на свидетели

Всеки свидетел се призовава в съдебна зала и се разпитва поотделно. Свидетели, които не са разпитани, не могат да присъстват в съдебната зала по време на заседанието. Разпитаните свидетели трябва да останат в съдебната зала, докато приключи заседанието. Ако разпитани свидетели поискат от съда да им позволи да напуснат съдебната зала, той може да го направи, след като са изслушани становищата на участниците в производството.

Свидетел може да бъде разпитан *in situ*, ако след като бъде призован, не може да се яви пред съда поради заболяване, старост, увреждане или друга призната от съда основателна причина, и участникът в производството, който е иницирал призоваването на свидетеля, не може да гарантира явяването на този свидетел пред съда.

Съдът трябва да установи самоличността на свидетеля и да му обясни неговите права и задължения, както и отговорността, която носи за нарушаване на клетвата и неизпълнение или неправилно изпълнение на някое от другите му задължения.

Преди да бъде подложен на разпит, свидетелят полага клетва, като поставя ръка върху Конституцията на Република Литва (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) и произнася: „Аз, (пълното име), честно и вярно се заклевам да казвам истината, без да скриям, добавям или променям каквито и да е доказателства“. Вече заклепийт се свидетел подписва текста на клетвата. Подписаната клетва се прилага към документите по делото.

След като е определил отношенията на свидетеля със страните и трети лица, както и други обстоятелства, свързани с оценката на неговите показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът дава указания на свидетеля да каже пред съда всичко, което знае за делото, и да избягва да разкрива информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да му бъдат задавани въпроси. Свидателят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискала неговото призоваване, и от представител на това лице. След това той ще бъде разпитан от други участници в производството. Свидетел, призован по инициатива на съда, ще бъде разпитан най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля.

Ако е необходимо, съдът, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание в същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа свидетелските показания, ако по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по отношение на които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществени факти по делото. По инициатива на страните даден свидетел може да бъде призован за допълнителен разпит в съда, ако това е необходимо, за да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише текста на клетвата, посочена в член 192, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снемани в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Разпит на вещи лица

Експертното становище се прочита на глас по време на съдебно заседание. Преди да се прочете експертното становище, вещото лице (вещите лица), което го е изготвило и което участва в съдебното заседание, трябва да положи клетва, като постави ръката си върху Конституцията на Република Литва и произнесе: „Аз (пълно име) се заклевам да изпълнявам честно задълженията на вещо лице в производството и да представя безпристрастно и обосновано експертно становище въз основа на цялостните ми експертни познания“. Ако разпитът не се провежда в рамките на съдебно заседание, текстът на клетвата, подписана от вещото лице, представлява неразделна част от експертното заключение. Вещи лица, включени в списъка на Република Литва на вещите лица към съда (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*), които са положили клетва в момента на вписването им в този списък, не трябва да полагат клетва в съда, като се счита, че са били предупредени за тяхната отговорност, в случай че представят неверни становища и показания.

Съдът има право да поиска от вещото лице да разясни своето становище устно. Устното разяснение на експертното становище се включва в протокола от съдебното заседание.

За да се разясни и допълни експертното становище, на вещите лица могат да се задават въпроси. Лицето, поискала назначаването им, има възможност да задава въпроси най-напред. След това свидетелят ще бъде разпитан от други участници в производството. Ако вещото лице е назначено от съда по негова собствена инициатива, най-напред възможност да задава въпроси на вещото лице ще има ищецът.

Съдиите имат право да задават въпроси на вещото лице по всяко време, докато тече разпитът.

Експертно становище се представя само по искане на съда (и трябва да бъде представено в писмен вид, под формата на експертно заключение). Експертното заключение трябва да включва подробно описание на проведеното разследване, заключенията, изготвени въз основа на констатации, и обосновани отговори на зададени от съда въпроси.

Ако съдът поиска експертно становище без експертно заключение, експертното становище се счита за писмено доказателство, представено от вещо лице (подобно на други участници в производството) или поискано от съда съгласно процедурата, определена в Гражданския процесуален кодекс.

В член 198 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила за предоставянето на писмени доказателства:

Писмени доказателства могат да бъдат представени от участници в производството или да бъдат поискани от съда, в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

Писмените доказателства трябва да бъдат представени в предвидената от Гражданския процесуален кодекс форма: участник в производството, който обосновава съдържанието на процесуален документ с писмени доказателства, трябва да приложи оригиналите или копията (цифрови копия) към тях, които са заверени от съд, нотариус (или друго лице, упълномощено да извършва нотариални действия), адвокат, участващ в производството, или лицето, което е издало (получило) документа. Съдът може да поиска, по собствена инициатива или по искане на участник в производството, да бъдат представени оригиналните документи. Искането от участник в производството за предоставяне на оригиналните документи се представя заедно с неговия иск, насрещен иск, писмена защита или други процесуални документи на участниците в производството. Участниците в производството могат да подадат такова искане на по-късен етап, когато съдът признава за убедителни причините, поради които искането не е подадено по-рано или когато предоставянето на въпросното искане няма да забави решаването на делото. В случаите, когато само част от документа е свързана със съдържанието на процесуалните документи, на съда могат да бъдат представени само съответните части (извадки, извлечения).

Всички процесуални документи и приложения към тях трябва да бъдат представени на съда на литовски език, освен когато са налице определени изключения, заложиени в законодателството. Когато участници в производството, на които трябва да бъдат връчени процесуални документи, не разбират литовски език, на съда трябва да бъдат представени преводи на тези документи на език, който те могат да разберат. Когато за документите, които трябва да бъдат представени, съгласно кодекса се изисква да бъдат преведени на чужд език, участниците в производството трябва да представят в съда заверени преводи към тях в съответствие с установената правна процедура.

Оригиналните документи по дело могат да бъдат върнати по искане на лицата, които са ги представили. В този случай в досието трябва да се съхраняват копия от документите, които трябва да бъдат върнати, заверени в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно член 197 от Гражданския процесуален кодекс документи, издадени от държавни и общински органи, които са одобрени от лица, упълномощени от държавата в границите на тяхната компетентност и в съответствие с изискванията, приложени по отношение на формата на определени видове документи, могат да се считат за официални писмени доказателства и имат по-голяма доказателствена сила. Фактите, посочени в официалното писмено доказателство, се считат за напълно доказани, докато не бъдат оспорени от други доказателства в производството, с изключение на свидетелските показания. Забрана за използването на свидетелски показания не се прилага, когато това би противоречало на принципите на добросъвестност, справедливост и умереност. Доказателствена тежест на официални писмени доказателства може да бъде предоставена на други документи, както и на законодателни актове.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Обстоятелствата по дадено дело, които по закон трябва да бъдат доказани с конкретни доказателствени средства, не могат да бъдат доказани чрез други доказателствени средства (член 177, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс).

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Лице, призовано като свидетел, трябва да се яви пред съда и да даде верни показания. Лице, което е призовано като свидетел, при неизпълнение на задълженията си да свидетелства носи отговорност съгласно закона (член 191), т.е. може да му бъде наложена глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелят може да откаже да даде показания, когато те ще представляват показания срещу самия него, членове на семейството му или близки роднини.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Когато свидетели, вещи лица или устни преводачи не се явят на съдебното заседание, съдът ще попита участващите в производството лица дали делото може да се гледа в отсъствието на свидетели, вещи лица или устни преводачи, и ще разпорежи съдебното заседание да бъде продължено или отложено. Когато призован свидетел, вещо лице или устен преводач не успее да се яви в съда без основателна причина, може да му бъде наложена глоба в размер до хиляда лита. Даден свидетел може да бъде отведен принудително в съда въз основа на съдебно решение (член 248 от Гражданския процесуален кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като свидетели не могат да бъдат разпитвани следните лица:

представители в граждански и административни производства или защитник в наказателно производство, относно обстоятелства, за които са научили в качеството си на представител или защитник;

лица, които са неспособни да разбират обстоятелствата, свързани с делото, или да дадат безпристрастни показания поради физически или психически увреждания;

свещеници, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на изповед;

медицински лица, що се отнася до обстоятелства, представляващи професионална тайна;

медиатори, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на процедура по помирителна медиация.

Други лица също могат да бъдат определени от закона.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

След като е изяснил връзката на свидетеля със страните, трети лица и други обстоятелства, свързани с оценката на свидетелските показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът ще прикани свидетеля да каже пред съда всичко, което знае по делото, и да избягва всякаква информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да бъдат задавани въпроси. Свидетелят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискало неговото призоваване, и от представител на това лице, след което от други участници в производството. Свидетел, призован по инициатива на съда, се разпитва най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля. Ако е необходимо, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, съдът може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание на същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или е трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа писмените свидетелски показания, когато по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществени факти по делото. Свидетелят може да бъде призован в съда за допълнителен разпит, по инициатива на страните, когато това е необходимо, за да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише предварително определения текст на клетвата, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снети в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Участието на участници в производството в съдебните заседания и разпитът на свидетели *in situ* могат да бъдат гарантирани чрез средствата за информация и електронни комуникационни технологии (чрез видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други). При използването на такива технологии в съответствие с процедурата, определена от министъра на правосъдието, трябва да се гарантира, че самоличността на участниците в производството е установена по надежден начин и че данните (доказателствата) са записани и представени обективно.

Освен това член 803 от Гражданския процесуален кодекс предвижда възможност съдилищата на Република Литва да поискат съд на друга държава да използва комуникационни технологии (видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други), докато сменя показания.

3 Преценка на доказателствата

Съдът оценява доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Фактически данни се установяват по следните начини: показания от страните и трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства. Фактически данни, представляващи държавна или професионална тайна, обикновено не могат да служат като доказателства в гражданското производство, докато не бъдат разсекретени в съответствие със законоустановената процедура. Данните, получени по време на процедура по помирителна медиация, не могат да служат като доказателства в гражданското производство, освен в случаите, предвидени от Закона за помирителната медиация в граждански спорове.

Следва да се отбележи също така, че в съгласно член 185 от Гражданския процесуален кодекс съдът трябва да оцени доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона. Няма доказателства, които да имат каквото и да е предварително определено въздействие върху съд, освен ако това не е предвидено в Гражданския процесуален кодекс.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да (вж. 2.4).

Последна актуализация: 16/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не

са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази

страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Люксембург

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Принцип в люксембургското право е, че лицето, което търси изпълнението на задължение, трябва да докаже съществуването на задължението. Обратно, лицето, което твърди, че е изпълнило задължението, трябва да докаже плащането или факта, по силата на който задължението е погасено.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Люксембургското право предвижда в някои случаи презумпции, съгласно които лицето се освобождава от задължението да доказва факти, които е невъзможно или трудно да бъдат доказани. Презумпциите са следствия, които се извличат от един известен факт за друг, неизвестен факт по закон или от съда.

Законодателят различава две категории презумпции: от една страна, законовата презумпция, която даден специален закон предвижда за някои актове или факти. От друга страна, презумпциите, които не са уредени в закона, се преценяват от съда, който допуска единствено сериозни, точни и съгласувани презумпции.

По общо правило презумпциите са оборими. Така например се приема, че баща на детето, родено по време на брака, е съпругът на майката. Въпреки това е възможно да се предяви иск за оспорване на бащинството.

В по-редки случаи презумпциите са необорими. Това означава, че не е възможно да се представят доказателства за противното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява фактите по своя суверенна преценка. При съмнение съдът проверява дали са налице убедителни, ясни и съгласувани улики и допуска или отхвърля доказателствата в зависимост от правдоподобността на твърдяните факти.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съдът може да постанови събирането на доказателства по искане на една от страните. В определени случаи обаче той може да постанови събиране на доказателства и по собствена инициатива.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът запознава назначеното вещо лице с естеството на задачата му. Страните и третите лица, които трябва да окажат съдействие при събирането на доказателства, се свикват от вещото лице. По силата на принципа на състезателното начало събирането на доказателства се извършва в присъствието на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Събиране на доказателства може да бъде постановено при всички случаи, ако съдът не разполага с достатъчно информация, за да се произнесе. Събирането на доказателства от съда във връзка с даден факт може да бъде постановено само ако страната, която го твърди, не разполага с достатъчно данни, за да го докаже. В никакъв случай не може да се постанови събиране на доказателства, за да се попълни пропуск на страната в хода на доказването.

Съдът трябва да ограничи избора си на мярка до такава, която да е достатъчна за разрешаването на спора, като акцентът е върху възможно най-опростения и икономически най-изгоден вариант.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Различните доказателствени средства са писмените доказателства, свидетелските показания, презумпциите, самопризнанието и клетвата.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Способи за снемане на свидетелски показания и експертни заключения:

Когато свидетелските показания са допустими, съдът може да изслуша изявленията на трети лица, които биха могли да допринесат за изясняване на спорните факти, които са им лично известни. Изявленията се правят чрез писмени показания или се събират чрез разпит в зависимост от това дали са писмени или устни.

Съдът може да призове по свой избор всяко едно лице, за което смята, че може да му даде разяснения посредством констатации, консултации или експертно мнение по отношение на фактическите въпроси, за които се изискват експертни познания. Ако не е необходимо експертното заключение да бъде в писмена форма, съдът може да разреши на експерта/вещото лице да го представи устно по време на заседанието; за това се съставя протокол, който се подписва от съдията и съдебния деловодител.

Приложими правила за представяне на писмени доказателства и на писмените експертни доклади или заключения:

Писмени доказателства:

Страната, която представя документи като доказателства, е длъжна да предостави копия от тях на другите страни по делото. За предоставянето се издава разписка или то се прави чрез подаване в съдебното деловодство. Предоставянето на документите трябва да се извършва без за това да е необходима специална покана.

Експертни доклади или заключения:

Вещото лице депозира доклада си в съдебното деловодство. Съставя се само един доклад дори и вещите лица да са няколко на брой. В случай на разминаване в техните становища всеки един от тях изразява своята позиция. Ако вещото лице е ползвало становище на друг експерт, който има познания в област, различна от неговата, това становище се прилага, в зависимост от случая, към протокола от съдебното заседание или към досието на делото.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Някои доказателствени средства имат по-голяма доказателствена сила от други:

Официалният (публичен) документ се съставя от длъжностно лице, натоварено да изпълнява публични функции (нотариус, съдебен изпълнител) в рамките на неговите правомощия. Официалният документ се счита за достоверен до момента, в който неговото съдържание бъде обявено за невярно.

Частният документ се съставя без намесата на лице, натоварено да изпълнява публични функции, от самите страни, които подписват документа.

Частният документ се счита за достоверен до момента, в който бъде оборен.

Свидетелските показания и другите доказателствени средства се преценяват по усмотрение на съда.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

За удостоверяване наличието на юридически акт (договор), чиято стойност надхвърля 2500 EUR, се изисква представянето на писмени доказателства. Обратно на това, доказването на юридически факт (злополука) се извършва свободно.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Законодателят задължава свидетелите да окажат съдействие на съда с оглед установяването на истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

От задължението да свидетелстват могат да бъдат освободени лицата, които посочат законово основание за това. Лицата, които могат да откажат да свидетелстват, са родителите или роднините по права линия на една от двете страни или съпругът, дори след постановяване на бракоразводното решение.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Неявилите се свидетели могат да бъдат призовани на техни разноси, ако изслушването им в съда бъде счетено за необходимо. На неявилите се свидетели, както и тези, които без да посочат законово основание, отказват да свидетелстват или да положат клетва, може да бъде наложена гражданскоправна санкция в размер от 50 до 2 500 EUR.

Може да бъде освободен от плащането на глоба и разноси свидетелят, който по основателни причини не е могъл да се яви в насрочения ден за провеждането на заседание.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всеки може да бъде изслушан в качеството на свидетел, с изключение на лицата, които не могат да бъдат свидетели.

Лицата, които не могат да бъдат свидетели, могат все пак да бъдат изслушани при същите условия, но без да полагат клетва. Въпреки това, родствениците по низходяща линия не могат никога да свидетелстват за фактите, изтъквани от съпрузите в подкрепа на иска за развод или за фактическа раздяла.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Роля на съда и на страните при изслушването на свидетелите

Съдът изслушва поотделно свидетелите и техните твърдения по ред, който той определя в присъствието на страните, или според реда, в който те са призовани. Свидетелите не могат да четат подготвени изказвания.

Съдът може да изслуша свидетелите или да отправя въпроси по отношение на всички факти, за които законът допуска свидетелски показания, дори и тези факти да не са били посочени в решението, с което се постановява изслушването на свидетели. Той може да изслуша свидетелите повторно, да ги изправи един срещу друг или срещу страните и при необходимост да ги изслуша в присъствието на вещо лице.

Страните нямат право нито да прекъсват, нито да разпитват, нито да се опитват да влияят върху свидетелите, които се разпитват, нито да се обръщат директно към тях, тъй като могат да бъдат наказани с отстраняване. Съдът, когато прецени за необходимо, задава въпросите, които страните са му отправили след разпита на свидетелите.

Видеоконферентна връзка и други технически средства

Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански и търговски дела цели да подобри, опрости и ускори сътрудничеството между съдилищата на държавите членки при събирането и представянето на доказателства. В люксембургското право не съществуват специални разпоредби, които да регламентират видеоконферентните връзки. Прилагат се разпоредбите на новия Граждански процесуален кодекс, отнасящи се до изслушването на свидетели, проверките, които самият съд извършва, и личното явяване на свидетелите. Съдилищата са оборудвани с необходимите технически средства. В деня, за който е насрочено провеждането на видеоконферентна връзка, трябва да присъстват съдия, съдебен деловодител, преводач и вещо лице. Съдът може изиска аудио-, визуално или аудио-визуално записване на част или на всички действия по събиране на доказателства, които той предприема. Записът се съхранява в деловодството на съда. Всяка страна може да изиска да ѝ бъдат предоставени образец, копие или транскрипция от записа, като заплати разностите за това.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът не взема под внимание незаконно събраните доказателства, като например запис от скрита камера или запис на разговор по телефона, за който лицето не е било уведомено.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Декларациите, които самата страна предоставя в хода на процеса, по принцип нямат доказателствена сила.

Връзки по темата

 <http://www.legilux.lu/>

Последна актуализация: 13/05/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Унгария

1 Тежест на доказване

Тежестта на доказване се носи от страната, чиито интереси биха били засегнати по неблагоприятен за нея начин, ако усилията за предоставяне на доказателства са неуспешни.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Освен ако в закона не е предвидено друго, задължение на страните е да установят съответните факти по делото и да предоставят доказателства в подкрепа на своите твърдения. Освен ако в закона не е предвидено друго, съответните факти по дадено дело трябва да бъдат доказани от страната, която има интерес фактът да бъде приет от съда за верен, като последиците от непредставянето на доказателства за такъв факт или невъзможността той да бъде доказан се понасят от същата страна. При трудов спор работодателят трябва да докаже съдържанието на всяко колективно споразумение, всички вътрешни правила и инструкции, които са необходими да се постанови решение по иска, и всеки документ, изготвен като част от дейностите на работодателя, който е необходим да се постанови решение по правния спор, точността на изчисленията, свързани с претендирани обезщетения, ако са оспорени, и изплащането на всякакви обезщетения в случай на спор относно възнагражденията. При спор, касаещ трудово правоотношение в областта на обществените услуги, публичният орган трябва да докаже съдържанието на общоприложимите разпоредби и инструкции, които са необходими да се постанови решение по иска, и всички документи, изготвени като част от дейностите на публичния орган, които са необходими да се постанови решение по правния спор, точността на оспорените изчисления, свързани с претендирани обезщетения, и изплащането на всякакви обезщетения в случай на спор относно възнагражденията.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Ако е налице невъзможност за доказване, фактът, който трябва да бъде доказан от засегнатата от такава невъзможност страна, може да бъде приет от съда за верен, ако последният няма никакви съмнения относно неговата истинност. Изложението на факт може да бъде прието от съда за вярно, ако той няма никакви съмнение относно неговата истинност и ако той е признат от ответната страна, представен е по един и същи начин от страните, не се оспорва от ответната страна, въпреки че тя е призована от съда да го оспори, или се смята за безспорен съгласно посочения закон. Факти, които се считат от съда за общоизвестни или с които съдът е официално запознат, се вземат под внимание от съда дори и на тях да не се е позовавала нито една от страните. Съдът взема предвид законовите презумпции служебно, включително обстоятелства, които — по силата на закон и освен ако не е доказано друго — трябва да се считат за верни. Например в семейното право има ограничен брой необорими презумпции и факти, които законът не позволява да бъдат оборени.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В гражданскопроцесуалните норми на Унгария не се предвижда минимална степен на убеденост на съда. Освен ако в закона не е предвидено друго, съдът не е ограничен до прилагането на конкретни формални правила или методи на доказване или до използването на определени доказателствени средства и е свободен да се позовава на доказателства, представени от страните, както и на всяко друго доказателство, което може да помогне за установяване на фактите по делото. Това обаче не се прилага за законови презумпции, включително правни норми, според които определени факти трябва да се считат за верни, освен ако не бъдат представени доказателства за противното. Съдът установява съответните факти по делото, като сравнява и оценява индивидуално и съвместно изявленията и поведението на страните в хода на производството, както и установените в хода на изслушването доказателства и други данни, свързани с делото, в съответствие с вътрешното си убеждение.

2 Събиране на доказателства

Съдът събира доказателства с цел установяване на фактите, необходими за постановяване на решение по спора.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Освен ако в закона не е предвидено друго, съответните факти по дадено дело трябва да бъдат доказани от страната, която има интерес фактът да бъде приет от съда за верен, като последиците от непредставянето на доказателства за такъв факт или невъзможността той да бъде доказан се понасят от същата страна. В гражданските производства съдът може да разпреди служебно събирането на доказателства, ако това е позволено от закона.

В административните производства съдът може да разпреди служебно събирането на доказателства по отношение на факти или доказателства в подкрепа на обстоятелства, които той трябва да вземе предвид служебно, ако се касае за нарушение, застрашаващо малолетно или непълнолетно лице или лице, което има право на обезщетение за инвалидност, или ако това е предвидено в закон.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Изслушват се свидетели, възлага се изготвянето на експертизи от вещи лица и, ако е необходимо, вещите лица се изслушват и се извършват огледи, като от притежателите на документи, видеозаписи, звукозаписи, звуко- и видеозаписи или други веществени доказателства се изисква да ги представят.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът не е обвързан от направените от дадена страна искания за представяне на доказателства, нито от нейно решение относно събирането на доказателства. Той може да отхвърли дадено искане за събиране на доказателства, ако искането не е подадено в съответствие с разпоредбите на Закон СХХХ от 2016 г. относно Гражданския процесуален кодекс, освен ако в закона не е предвидено друго, или ако страната, задължена да заплати авансово разноските за събирането на доказателствата, не е изпълнила задължението си за авансово плащане, въпреки че е била призована да го направи. Съдът отхвърля искане за събиране на доказателства или прекратява събирането на доказателства, което вече е разпоредено, ако то не е необходимо за постановяването на решение по правния спор.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Доказателствените средства включват по-специално свидетелски показания, експертизи, документи, видеозаписи, звукозаписи, видео- и звукозаписи и други веществени доказателства. Доказателствените средства не могат да бъдат допуснати, ако са изключени по закон или ако са обвързани с дадени условия, освен когато тези условия са изпълнени. Доказателства могат да се събират и при оглед. Клетвените декларации не се допускат като доказателство в хода на производството.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

В съответствие с принципа за прякото доказване като общо правило свидетелите и вещите лица дават показания в съдебно заседание. Ако дадена страна желае да докаже своите твърдения с документи, тя трябва да приложи документа към нейното искане или трябва да го представи по време на заседанието. Към документ, който е на чужд език, трябва да бъде приложен поне обикновен писмен превод на документа на унгарски език. Ако възникнат някакви съмнения относно точността или пълнотата на преведения текст, трябва да се използва заверен превод, при отсъствието на който съдът няма да вземе предвид документа. По искане на страната, представяща доказателства, съдът може да задължи ответната страна да предостави всеки документ, който притежава и който така или иначе ще бъде задължена да оповести или да представи съгласно правилата на гражданското право. По-специално това е задължение на ответната страна, в случай че документът е издаден в интерес на страната, представяща доказателствата, или свидетелства за правоотношение, касаещо последната страна, или е свързан с изслушване, отнасящо се до такова правоотношение. Ако документът се притежава от лице, което не участва в делото, съдът ще може да получи документа,

като приложи правилата относно провеждането на оглед. Ако дадена страна е внесла предложение за представяне на доказателства, съдът урежда получаването на документи или на данни, съхранявани от съд, нотариус, друг публичен орган, административен орган или друга организация, при условие че оповестяването на документа или на данните не може да бъде поискано директно от страната. Получаването на оригинала на документ не е необходимо, ако няма нужда той да бъде проверяван и ако в хода на съдебното заседание страната представи заверено или обикновено копие от него. Изпращането на документ може да бъде отказано единствено ако той съдържа класифицирана информация.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

По принцип не.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

По принцип не е налице такова задължение. В изключителни случаи, например в рамките на производство за обявяване на недееспособност на дадено лице, съдът е длъжен да покани вещо лице — психиатър, който да оцени психичното състояние на ответника.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, но в някои случаи те могат да откажат да свидетелстват.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Следните лица могат да откажат да дадат показания:

роднините на всяка от страните;

лице, което с показанията си би уличило себе си или роднина в извършване на престъпление, може да откаже да отговори на съответния въпрос;

лице, което е обвързано от своята професия с пазене на тайна, ако неговите показания биха означавали нарушаване на задължението за пазене на тайна, освен ако заинтересованата страна го освободи от това задължение;

лице, обвързано от поверителността на професионалната тайна, по отношение на въпроси, по които даването на показания би означавало нарушаване на задължението му за пазене на поверителност, освен когато данните, включени в показанията, не са квалифицирани като търговска тайна съгласно Закона за достъп до данни от обществен интерес и данни, достъпни поради съображения от обществен интерес, или ако предметът на производството е да се реши дали предоставените данни са от обществен интерес или са достъпни поради съображения от обществен интерес или не;

медиатор/вещо лице в производство по медиация, участващи в спора, доставчици на медийно съдържание и лица в трудово или подобно на него правоотношение с такива доставчици, по отношение на въпроси, по които техните показания биха означавали разкриване на самоличността на лицето, което им е предоставило информация, в контекста на тяхната дейност като доставчици на медийно съдържание.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетели, назначени от съда вещи лица, притежатели на документ или вещ, подлежащи на оглед, и други лица, чието участие в събирането на доказателства се счита за необходимо от съда (наричани съвместно: „сътрудници“), са задължени да допринасят за събирането на доказателства. Ако даден сътрудник не изпълни задължението си без предварително да поиска да бъде извинен по основателна причина, която е в състояние да докаже, съдът ще го задължи да възстанови направените разноски и може да му наложи глоба, може да му разпорежи да се яви задължително, може да намали възнаграждението му и може да уведоми неговия ръководител, надзорен орган или работодател за неявяването му. Съдът може да наложи едновременно повече от една от тези принудителни мерки.

Принудителните мерки не могат да се прилагат срещу малолетно или непълнолетно лице на възраст под четиринадесет години, но от неговия законен представител може да се изиска да възстанови направените разноски и да му бъде наложена глоба.

Ако след налагането на каквато и да е принудителна мярка сътрудник изпълни задължението си или поиска да бъде извинен поради основателна причина, която е в състояние да докаже, съдът ще отмени заповедта за принудителна мярка.

Свидетел може да подаде отделна жалба срещу решение, което го задължава да даде показания. Жалбата спира изслушването на свидетелите.

Ако отказът на свидетел да даде показания, е явно лишен от правно основание, съдът, който се произнася по жалбата, може да наложи глоба на свидетеля и в съдебното производство по делото може да задължи свидетеля да възстанови направените разноски.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Законният представител на свидетел не може да бъде изслушван като свидетел, освен когато физическото лице, което той представлява, е компетентно да участва в производството.

Дадено лице не може да бъде изслушано като свидетел, ако е действало в качеството си на адвокат на ответника по въпрос, за който е научило в качеството си на адвокат на ответника, или ако не е било освободено от задължението за поверителност по въпрос, свързан с класифицирана информация.

Непълнолетно или малолетно лице под четиринадесетгодишна възраст може да бъде изслушано като свидетел само ако доказателствата, които се очаква да представи, не могат да бъдат събрани по друг начин.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се призовават от съда да се явят в съдебното заседание, където по принцип ще бъдат изслушвани от председателя на съда, разглеждащ делото, или — в случай на едноличен състав — от съдията, който води делото.

Председателят на съда може също така да позволи при искане от страната, поискала изслушването на свидетеля, тя първа да задава директно въпросите си към свидетеля, преди да позволи на ответната страна да задава въпроси, в случай че ответната страна е подала искане във връзка с това. В тези случаи председателят на съда и всички останали членове на състава могат да задават въпроси на свидетеля, след като той бъде разпитан от страните.

3 Преценка на доказателствата

Съдът установява съответните факти по делото, като сравнява и оценява индивидуално и съвместно изявленията и поведението на страните в хода на производството, както и установените в хода на изслушването доказателства и други данни, свързани с делото, в съответствие с вътрешното си убеждение.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателствено средство, или всяка отделна част от него, е незаконно или не може да бъде използвано в делото, ако

а) е получено или представено чрез нарушаване или заплашване на правото на лицето на живот и физическа неприкосновеност;

б) е предоставено чрез всякакъв друг незаконосъобразен метод;

в) е получено по незаконосъобразен начин;

г) представянето му пред съда би нарушило правото на лична неприкосновеност.

Освен ако не са получени или представени чрез нарушаване или заплашване на правото на живот и физическа неприкосновеност, незаконните доказателствени средства могат да бъдат взети предвид от съда по изключение и при надлежно отчитане на конкретните обстоятелства и степента на нарушаване на закона, правният интерес, засегнат от нарушаването на закона, въздействието на незаконните доказателства върху откриването на фактите, тежестта на други налични доказателства и всички други обстоятелства по делото.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявлението на дадена страна не се счита за доказателство; при установяване на фактите по делото обаче съдът оценява и твърденията на страните, както е описано във въпрос 3.

Последна актуализация: 15/01/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Малта

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Както е видно от текста на член 562 от Гражданския процесуален и функционален кодекс, тежестта на доказване се носи от лицето, което твърди даден факт: „тежестта за доказване на даден факт във всички случаи се носи от страната, която твърди този факт“.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Такива правила съществуват и се съдържат в член 627 и сл. от Гражданския процесуален и функционален кодекс. В член 627 са посочени документи, чиято истинност се приема за установена и не е необходимо да бъде допълнително доказвана, които включват: актовете на правителството на Малта, които са подписани от министъра или от ръководителя на съответното ведомство, издало документа, или в негово отсъствие – от заместника, секретаря или друг служител по-долу в йерархията, който има правомощията да подписва подобни документи; регистрите на отделните ведомства на правителството на Малта; всички публични актове, подписани от компетентните органи и публикувани в Държавен вестник; актовете на правителството на Малта, които са официално отпечатани и обнародвани; актовете и регистрите на съдилищата и църковните съдилища в Малта; удостоверенията, издадени от Службата за гражданска регистрация и Поземления регистър; заявленията за морски протест, съставени пред отделението с обща компетентност на Гражданския съд; други документи, посочени в Закона за търговското корабоплаване (включително свидетелства за регистрация, подписани от секретаря или друг оправомощен служител, както и всяко обстоятелство, вписано в свидетелството за регистрация, което е подписано от секретаря или друг оправомощен служител).

Могат да бъдат предоставени и други документи, верността на съдържанието на които не подлежи на доказване, но следва да бъде доказана тяхната истинност. Тези документи включват:

актовете и регистрите на учреждения или публични органи, оправомощени или признати съгласно закона или от правителството; енорийските документи и регистрите за раждане, брак и смърт и разпорежданията, направени в съответствие със закона в присъствието на енорийски свещеник;

актовете и регистрите на нотариусите в Малта;

деловодните книги на търговците, водени в съответствие със закона, само по отношение на договори и други търговски сделки;

деловодните книги на публични посредници, водени в съответствие със закона, по отношение на всички факти и обстоятелства, свързани с взаимоотношенията между договарящите се страни по търговски сделки.

Допуска се предоставяне на доказателства, оспорващи съдържанието на тези видове документи.

Наред с презумпцията по отношение на тези документи в глава 16 от Законите на Малта, Гражданския кодекс, е предвидена друга презумпция, съгласно която бащата на дете, родено в брак, е съпругът на майката. Тази правна презумпция може да бъде оборена чрез предявяване на иск пред семейното отделение на Гражданския съд и предоставяне на доказателства, оборващи презумпцията.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

За да може да се произнесе с решение по гражданско дело, съдът, съпоставяйки вероятните възможности, трябва да счита, че предоставените доказателства са достатъчно убедителни.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Всяка от страните по съдебно дело може, независимо от това какъв е нейният интерес, да свидетелства по собствено искане, по искане на друга страна по делото или след като е призована служебно от съда. Когато производството започва въз основа на искова молба, се изготвя списък на свидетелите. Същото важи за писмения отговор на ответника – към него трябва да е приложен списък на свидетелите. Ако някоя от страните желае да призове свидетел, който не е бил посочен, тя следва да внесе съответно искане.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

След като съдът приеме искането за събиране на доказателства, той призовава свидетелите с призовка, издадена по искане на страната, която ги е посочила, за да свидетелстват в нейна полза. Исканията за издаване на такава призовка, отправени към Съда на магистратите в Малта и Съда на магистратите в Гозо (при упражняване на неговата по-нисша компетентност), може да се отправят и устно.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства, когато призованото лице е адвокат, процесуален представител пред съдилищата от по-долна инстанция или свещеник. Освен това по правило лице, което е присъствало на съдебните прения, не може да бъде призовано за свидетел по същото дело. Съдът обаче има право в определени случаи да пренебрегне това правило, ако има основателни причини за това. Освен това съществуват специални закони относно служебната тайна, които не позволяват разгласяването на тайна

или поверителна информация. Наред с горното, искането може да бъде отхвърлено, ако съдът прецени, че свидетелят няма отношение към делото.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съществуват три вида доказателствени средства, с помощта на които страните могат да предоставят доказателства на съда: документи, свидетелски показания и клетвени декларации.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Общото правило е, че разпитът на свидетели по дадено дело се извършва чрез лично даване на показания в открито съдебно заседание. *Законът обаче допуска и други способи за събиране на доказателства:*

свидетелски показания могат да се предоставят чрез клетвени декларации от свидетели с местоживее в Малта или в чужбина;

съдът може да ангажира съдебен помощник, който да снее свидетелските показания от лица, които трябва да пътуват извън Малта, или лица, които са възрастни, болни, има вероятност да починат или да изгубят способност да свидетелстват преди разглеждането на делото, или не могат да присъстват на съдебното заседание. В тези случаи въпросите към свидетеля и неговите отговори се записват, като свидетелят подписва свидетелските показания или поставя кръстен знак вместо подпис;

съдът може също да определи допълнителен съдия, който да изслуша конкретен свидетел, който не може да напусне дома си поради старост;

адвокат може с молба да поиска разпит на живеещ в чужбина свидетел чрез съдебна поръчка. Страната, която иска разпита на свидетеля, трябва да предостави въпросите в писмен вид, както и името и адреса на лицето, което ще я представлява при разпита на свидетеля;

ако съдът прецени, че е оправдано, може да разреши изготвянето на аудио- или видеозапис на свидетелските показания;

съдът може да ангажира съдебни арбитри и да ги оправомощи да разпитат свидетели и да приемат от тях клетвени декларации.

Когато съдебен арбитър е натоварен да снее свидетелски показания, той разполага със същите правомощия за изпълнението на тази задача, с каквито разполага съдът.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Приема се, че всички доказателствени средства имат еднаква сила.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, но винаги следва да се предоставят най-убедителните доказателства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, съгласно закона призованите свидетели са длъжни да свидетелстват. Свидетелите не са длъжни обаче да отговорят на въпроси, които могат да доведат до подвеждането им под наказателна отговорност.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Съпругът или съпругата на лица, които са страни по съдебно дело, са допустими свидетели и могат да бъдат призовани да свидетелстват по искане на всяка от страните. Такива свидетели обаче не са длъжни да разкриват информация, която са получили от своя съпруг/съпруга по време на брака. Освен това такъв свидетел не е длъжен да отговаря на въпроси, които могат да доведат до подвеждане на неговия съпруг/съпруга под наказателна отговорност.

Исключени от обхвата на задължителното предоставяне на свидетелски показания са и фактите, които са споделени с адвокати, процесуални представители пред съдилищата от по-долна инстанция и свещеници. Ако обаче адвокат или процесуален представител пред съдилищата от по-долна инстанция получи съгласието на своя клиент или свещеник получи съгласието на лицето, което се е изповядало пред него, те могат да бъдат разпитани относно факти, които са станали тяхно достояние (и за които са получили съгласие): адвокатът и процесуалният представител пред съдилищата от по-долна инстанция могат да бъдат разпитани за фактите, които са споделени с тях от техния клиент във връзка с делото, а свещеникът може да бъде разпитан за фактите, които са станали негово достояние, когато е бил обвързан от тайната на изповедта, или по време на изповед.

Счетоводителите, лекарите, социалните работници, психолозите и брачните консултанти не са длъжни да разкриват представляваща професионална тайна информация, която са получили от своите клиенти или която е станала тяхно достояние в професионалното им качество, освен по силата на съдебно разпореждане. Същото се отнася и до преводачите, които са получили такава тайна информация в професионалното си качество.

Свидетел, който е обвързан с професионална тайна, не може да разкрива тайна и поверителна информация, освен при определени обстоятелства съгласно конкретното законодателство, приложимо към случая.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако редовно призован свидетел не се яви пред съда, той носи отговорност за неуважение към съда и незабавно се осъжда и дължи плащането на глоба. Освен това съдът може да издаде съдебна заповед за принудително довеждане или арест, за да принуди свидетеля да се яви и да свидетелства в следващо съдебно заседание. Съдът може да отмени наложената глоба, ако свидетелят посочи основателни причини за неявяването си.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всяко вменяемо лице, което не попада в обхвата на изключенията относно допустимостта на свидетелите, може да бъде призовано като свидетел. За свидетел може да бъде призовано всяко лице без оглед на неговата възраст, ако то разбира, че не е допустимо даването на неверни показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По време на разпит или кръстосан разпит съдът може да зададе на свидетеля всички въпроси, които счита за необходими или целесъобразни. От друга страна, всяка от страните по делото може, независимо от това какъв е нейният интерес, да свидетелства по собствено искане, по искане на друга страна по делото или след като е призована служебно от съда.

По дела с участието на ненавършили пълнолетие лица обикновено съдията изслушва детето при закрити врати или назначава „детски адвокат“, който да проведе разпита.

Допуска се разпит чрез видеоконферентна връзка на свидетели, които живеят извън Малта.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако доказателствата не са събрани по незаконосъобразен начин, няма други ограничения пред съда при постановяване на решението по делото.

Единственото изключение е, че по правило съдът не взема предвид доказателства относно факти, за които свидетелят твърди, че е научил от други лица, или относно факти, твърдени от други лица, които могат да бъдат призовани да свидетелстват.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, изявленията на страна по делото са допустими.

Последна актуализация: 15/12/2014

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Нидерландия

1 Тежест на доказване

Нидерландското процесуално право се основава на принципа, че „всеки, който твърди даден факт, трябва да го докаже“. С други думи, страната, която се позовава на фактите или правата, които твърди за правни цели, ще носи тежестта на доказване за тези факти или права. Тежестта на доказване обаче може да се прехвърли в резултат на специфична правна норма или на принципите на разумност и справедливост.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Законовите правила относно доказването в Гражданския процесуален кодекс (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) се прилагат в производствата с връчване на призовки и производствата въз основа на молба, освен ако естеството на делото не е такова, че да изключва това. Те не са задължителни в рамките на обезпечителните производства и не се прилагат автоматично в арбитражните дела. В арбитражните дела обаче страните могат да се договорят да прилагат тези правила.

Законовите правила за доказване се съдържат в членове 149—207 от Гражданския процесуален кодекс.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Факти, които се твърдят от една от страните и не са (достатъчно) оспорени от ответната страна, трябва да се разглеждат от съда като доказани. Налице е обаче изключение, а именно ситуации, в които приемането на това би довело до правни последици, които не са свободно достъпни за страните. В този случай съдът може да изиска да бъдат представени доказателства.

Доказателства не се изискват за факти и обстоятелства, които се считат за общоизвестни, или за правила на „общия житейски опит“. Те могат да се използват от съда, независимо от това дали са или не са твърдени от страните. „Факти или обстоятелства, които се считат за общоизвестни“ означава факти или обстоятелства, които са известни или могат да бъдат известни на всяко едно лице. „Общите емпирични правила“ са знанията и опитът, придобити от всеки гражданин в нидерландското общество. Не е необходимо също така да се доказват факти, които самият съд е узнал в хода на производството (служебно известни факти).

Понякога в закона се предвижда презумпция. Определени факти или обстоятелства се считат за толкова вероятни, че страна, която се позовава на тях, не трябва да предоставя (допълнително) доказателство за тях. Съдът може също така да използва правилата на „общия житейски опит“, за да създаде презумпция въз основа на определени факти, които са му предоставени. В този случай ответната страна има възможност да обори презумпцията. Съществуват и редица специални случаи. Два примера: Съгласно закона за движение по пътищата моторист, който блъска велосипедист или пешеходец, трябва да го обезщети за нараняването, освен ако не е налице доказателство, че произшествието се дължи на форсмажорни обстоятелства. Друг пример би бил случаят, при който работник иска обезщетение за вреди, претърпени по време на работа. В този случай работодателят ще бъде задължен да обезщети работника за подобно нараняване, освен когато могат да бъдат приведени доказателства, че дължимата грижа е била достатъчна или че работникът е виновен за преднамерено действие или умишлена непредпазливост.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът е свободен да оценява представените му доказателства, освен в случаите, когато законът предвижда друго. Това изключение засяга правилата за убедителната доказателствена сила на доказателствата. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът е задължен да приеме за истински определени доказателствени средства или поне да признае тяхната сила. Тук обаче също е налице възможност за оборване. Съдилищата могат да основават решенията си единствено на факти, които надлежно отговарят на правилата относно доказването.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В определени случаи (проверка на сметки, свидетелски показания) по искане на една от страните съдът налага задължението за предоставяне на доказателства на другата страна. Съдът може да направи това и служебно, т.е. по собствена инициатива.

По същия начин по искане на една от страните или служебно съдът може да разпорежи изготвянето на експертно заключение или провеждането на посещение или оглед на помещения. Съдът е компетентен да назначава вещото лице, което докладва на съда, което от своя страна е компетентно да предприема оглед на помещения. Страните са задължени да помагат за експертните заключения.

В рамките на делото страните имат право да изразяват своето мнение и да представят исканията си, както относно експертното заключение, така и относно огледа на помещенията.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Страната, на която съдът е позволил да представи доказателства или която носи тежестта на доказване, е задължена да представи доказателства за твърдените факти и/или обстоятелства. Ответната страна винаги може да представи доказателства за противното, освен когато законът не изключва това.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът отказва да приеме доказателство, ако то не е от значение за делото, не е достатъчно ясно (твърде е двусмислено), вече не е валидно (представено е твърде късно) или е без тежест. Представеното доказателство не може да бъде пренебрегнато въз основа на предполагаемия резултат от него.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В Нидерландия се прилага правилото за свобода на доказване, което означава, че по принцип, доказателствата могат да бъдат представени във всяка подходяща форма, освен ако законът не предвижда друго. В закона са предвидени редица доказателствени средства (списъкът не е изчерпателен): Те са:

актове и съдебни решения;

проверка на сметки, записи и документи;

свидетелски показания;

официални или устни заключения от вещи лица, и

проверки и огледи на помещения.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания трябва да бъдат допустими по закон и се снемат или по искане на една от страните, или като съдът наложи служебно на една от страните да даде показания. Страните също могат да дават показания като свидетели (вж. точка 3 по-долу). Когато трябва да се снемат свидетелски показания, страните са тези, които довеждат свидетелите.

Свидетелските показания се снемат под формата на показания. Те се снемат под формата устни показания, когато заседава съдът.

Свидетелските показания са допустими като доказателства само ако са свързани с факти, с които свидетелят е запознат лично. Страна, която желае да ѝ бъде позволено да даде свидетелски показания, ще бъде допусната да го направи, ако фактите, които трябва да бъдат доказани, са спорни и могат да помогнат за решаването на делото.

По искане на една от страните или служебно от съда вещите лица могат да представят писмени или устни заключения (член 194 от Гражданския процесуален кодекс). В случай на писмени заключения съдът определя краен срок за представянето им. В случай на устни заключения вещото лице дава показания на определената за съдебния процес дата.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Прави се разграничение между убедителни и неубедителни доказателства. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът трябва да приеме съдържанието на доказателството за вярно или да признае определената съобразно закона сила на това доказателствено средство. В случай на убедителни доказателства могат да се предлагат и насрещни доказателства, освен ако това не се изключва по закон. Автентични актове и съдебни решения, постановени от наказателните съдилища, са примери за убедителни доказателства. Съдът е свободен да определя доказателствената сила на неубедителните доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

При определени обстоятелства даден документ представлява идеалното доказателство. При определени обстоятелства документът също така е от значение за възникването на конкретно право. Пример за това може да бъде предбрачно споразумение или завещание. Доказателства за съществуването на изготвено от нотариус предбрачно споразумение или завещание се предоставят чрез представянето на нотариален акт. Допълнителното разпореждане към завещание също може да послужи като доказателство. Допълнителното разпореждане към завещание е саморъчен, датиран и подписан документ, в който се определят желанията на завещателя. Тези желания може да са свързани с завещаването на, *inter alia*, облекло, бижутерия и конкретно домакинско имущество, както и на конкретни книги. Не се изисква допълнителното разпореждане към завещание да бъде удостоверявано с нотариален акт.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Основният принцип е, че всеки, който е призван по закон да даде показания, е задължен да го направи. Задължението е да се яви на съдебния процес и да даде верни показания пред съда.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

При определени обстоятелства е възможно освобождаване от задължението да се свидетелства.

Лицата, които имат близки лични отношения с една от страните, може да поискат освобождаване от задължението да дават показания. Те включват (бивш/а) съпруг/а или (бивш/и) регистрирани партньори на страната, кръвни или брачни връзки на страна или съпруга/ата или регистриран партньор на това лице до и включително втора степен — родители, деца, баби и дядовци, внуци, братя и сестри.

Свидетелите могат също така да се позоват на освобождаването, когато отговорят на конкретни въпроси, ако отговорите ще изложат свидетеля или негов кръвен или брачен роднина по възходяща или низходяща линия, или роднина по съребрена линия от втора или трета степен, или (бивш) съпруг или (бивш) регистриран партньор на това лице, на риск от подвеждане под наказателна отговорност (член 165, параграф 3 от Гражданския процесуален кодекс).

Съществува и освобождаване на функционална основа. То се допуска за лица, които поради привилегирани отношения, дължащи се на тяхната професия, занимание или друг статут (като например представители на духовенството, лекари, адвокати и нотариуси) трябва да спазват поверителност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако даден свидетел е призван да се яви в съда с препоръчано писмо, но той не се яви на съдебния процес, по искане на съответната страна съдът може да определи дата, на която свидетелят може да бъде призван с призовка (връчване от съдебен изпълнител). Ако свидетелят отново не се яви, съдът може да разпреди да бъде отведен в съда от полицията. Ако свидетел се яви, но откаже да даде показания, съответната страна може да поиска от съда да го задържи поради неуважение към съда. След това молещата страна ще трябва да плати разноските за задържането под стража. Съдът ще издаде заповед за задържане под стража само ако счита, че това е обосновано с оглед на установяване на истината.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

По принцип всеки е задължен да даде показания, с изключение на тези, които имат право на освобождаване (вж. също отговора на въпрос 2.9).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват от съда. Страните и техните адвокати също могат да задават въпроси на свидетелите. Съдът може, служебно или по искане на една от страните, да изправи свидетелите един срещу друг или срещу страните. След като свидетелят даде показания, съдът може да задава въпроси на страните, а страните могат взаимно да си задават въпроси.

В нидерландските правила относно доказването няма специални разпоредби относно видеоконферентната връзка. Нидерландското право не изключва тази процедура и не са налице практически затруднения за провеждането на видеоконферентна връзка. Компетентен да взема решение по този въпрос е съдът.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Незаконосъобразните доказателства могат да бъдат разделени на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, и доказателства, които не са използвани по допустимия от закона начин. Ако доказателствата не са събрани по допустимия от закона начин, това не означава, че тяхното използване е винаги незаконосъобразно. Определянето на това дали доказателствата трябва или не трябва да се разглеждат като незаконосъобразни, става винаги според преценката на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните могат да бъдат разпитани като страни по делото, но направените от тях изявления няма да бъдат разглеждани като доказателства в полза на страната, разпитана като свидетел, освен ако свидетелските показания служат за изясняване на други недостатъчни доказателства (член 164, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 09/02/2022

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Австрия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип всяка страна е длъжна да представи всички факти, на които основава исканията си (тежест на доказване — *Behauptungslast*) и да представи съответните доказателства (член 226, параграф 1 и член 239, параграф 1 от австрийския Граждански процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung*). Ако фактите по делото остават неясни (положение *non liquet*), съдът трябва въпреки това да вземе решение. В такива случаи важат правилата за тежестта на доказване. Всяка страна носи тежестта да докаже, че са изпълнени всички условия, за да се приложат правилата, които са благоприятни за нея. Обикновено ищецът трябва да докаже всички факти, които обосновават исканията му, а ответникът да докаже всички факти, които обосновават възраженията му. Ищецът също така носи тежестта да докаже, че са спазени процесуалните изисквания.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Фактите, които са съществени за решението, трябва да бъдат доказани, освен ако не са освободени от тежестта за доказване. Не е необходимо да се доказват факти, които са били признати (членове 266 и 267 от Гражданския процесуален кодекс), очевидни факти (член 269) или законови презумпции (член 270).

Признати факти са онези факти, които една от страните признава за достоверни твърдения на ответната страна. Съдът по принцип е длъжен да приеме признатия факт като верен и да стигне до решение без допълнително разглеждане.

Факт се смята за очевиден, ако е общоизвестен (т.е. известен или надеждно установим по всяко време за голям брой хора) или известен на съда (известен на съда по делото, въз основа на собствените му официални констатации, или ясно видим от преписката по делото).

Съдът е длъжен служебно да взема предвид очевидните факти в своето решение, като не е необходимо те да бъдат твърдени или доказвани. Законовата презумпция произтича пряко от закона и има като последица обръщане на тежестта на доказване. Насрещната страна на страната, която се ползва от такава презумпция, трябва да представи доказателства за противното. Тя трябва да докаже, че въпреки наличието на законова презумпция, презумираните факти или правно положение не съществуват.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Целта на съдебното производство е да убеди съдията относно даден факт. Най-общо казано, трябва да се приеме наличието на „значителна вероятност“, като не се изисква „абсолютна сигурност“, за да бъде убеден съдията.

Градацията на степента на доказване се определя от закона или съдебната практика, като в резултат на това степента се повишава от „значителна вероятност“ до „вероятност, граничеща със сигурност“ или се намалява до „категорична вероятност“. В последния случай задоволително доказателство или удостоверение е достатъчно за доказването съгласно член 274 от Гражданския процесуален кодекс.

Доказателствата *prima facie* също водят до по-ниска степен на доказване и играят роля при преодоляване на трудностите в предоставянето на доказателства по искове за обезщетение на вреди. Ако е налице типичен ход на събитията, при който въз основа на житейския опит се предполага конкретна причинно-следствена връзка или вина, тези обстоятелства се смятат за доказани въз основа на това, че са доказателства *prima facie*, дори и в частни случаи.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Доказателства могат да бъдат събирани от съда служебно или по искане на една от страните. При производства с чисто разследващ характер (когато съдът е длъжен да установи определящите факти по делото служебно) не е необходимо подаване на искане от страните. В рамките на производството по общия ред съгласно австрийския Граждански процесуален кодекс съдиите могат по собствена инициатива да събират всякакви доказателства, които се очаква да изяснят съществени факти (член 183 от Гражданския процесуален кодекс). Съдията може да инструктира страните да представят документи, да изиска извършването на проверка на място или да разпорежи проверка под формата на експертни становища или разпит на страните. Писмени доказателства обаче могат да бъдат представени само ако поне една от страните се е позовала на тях; писмени доказателства може да не бъдат допуснати и свидетели да не бъдат разпитани, ако и двете страни възразят срещу това. Във всички останали случаи доказателства се събират по искане за събиране на доказателства от една от страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип доказателствата се събират по време на устната фаза на производството. В хода на „подготвителното“ заседание (член 258 от Гражданския процесуален кодекс) съдът и страните и/или техните представители съвместно изготвят график на съдебния процес, който включва и график за събиране на доказателства. Когато това е необходимо обаче, по всяко време може допълнително да се обсъди ходът на производството. След събирането на доказателствата резултатът се обсъжда със страните (член 278 от Гражданския процесуален кодекс). По принцип доказателствата трябва да бъдат събрани пряко от съдията, който ще вземе решение по делото. В случаите, изрично предвидени по закон, доказателства може да бъдат събрани чрез процедура за правна взаимопомощ. Страните трябва да бъдат призовани за събирането на доказателствата, като те разполагат с различни права на участие, като например правото да задават въпроси на свидетели и вещи лица. Доказателствата винаги се събират по инициатива на съда, по принцип дори когато страните не се явят, въпреки че са били призовани.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Искане на страна за събиране на доказателства трябва да бъде отхвърлено, ако съдът прецени, че то е без значение за делото (член 275, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс) или ако то е подадено с цел забавяне на производството (член 178, параграф 2, член 179 и член 275, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс). Възможно е също да се определи срок за събиране на доказателствата, които е вероятно да забавят производството (член 279, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). След изтичане на този срок искането за събиране на доказателства може да бъде отхвърлено. Искането може да бъде отхвърлено и ако то не е необходимо, тъй като съдът вече е убеден, или не е необходимо фактът да се доказва, или събирането на доказателства е забранено. Когато събирането на доказателства води до

разходи (напр. експертни доказателства), от заявяващата страна трябва да бъде получено авансово плащане. Ако това не бъде направено в рамките на определения срок, доказателствата могат да бъдат включени в делото на по-късна дата само ако това няма да забави производството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс предвижда пет „класически“ доказателствени средства: документи (членове 292—319), свидетелски показания (членове 320—350), експертни доказателства (членове 351—367), съдебна проверка (членове 368—370) и разпит на страните (членове 371—383). По принцип всеки източник на информация може да бъде допуснат като доказателство и се класифицира като едно от горните доказателствени средства съобразно своя вид.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелите се разпитват поотделно, в отсъствието на свидетелите, които ще бъдат разпитани впоследствие. Това не позволява на свидетелите да влияят един на друг чрез показанията си. Ако показанията на свидетели са противоречиви, те могат да бъдат разпитани едновременно. Разпитът на свидетели започва с общ разпит, за да се установи дали не са лишени от правото да дават показания по някаква причина, имат право да не свидетелстват или има фактори, които им пречат да положат клетва. След като свидетелят е бил предупреден да каже истината и са му разяснени последиците съгласно наказателното право от даване на неверни показания, започва действителният разпит, като свидетелят се приканва да предостави личните си данни. След това свидетелят се разпитва по самото дело. Страните могат да вземат участие в разпита на свидетеля и да му задават въпроси със съгласието на съда. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. По принцип свидетелите трябва да бъдат разпитвани директно пред съда по делото. При определени условия обаче е възможно да се разпитват свидетели посредством правна взаимопомощ (член 328 от Гражданския процесуален кодекс).

Смята се, че вещите лица „подпомагат“ съда. Докато свидетелите дават показания относно факти, вещите лица предоставят знания, с които съдията не може да разполага. По принцип експертни доказателства трябва да се представят директно пред съда по делото. Вещо лице може да бъде призовано без ограничения и по инициатива на съдията. Вещите лица трябва да представят своите констатации, както и доклад. Вещите лица трябва да представят устен доклад по време на съдебното заседание. Писмените доклади трябва да бъдат разяснени от вещите лица по време на съдебното заседание, ако това е поискано от една от страните. Констатациите и докладът трябва да бъдат обосновани. Частните доклади не се смятат за експертни доклади по смисъла на Гражданския процесуален кодекс. Те имат статут на частни документи.

Австрийското законодателство не позволява процедурата да протече изцяло в писмен вид. Въпреки това, тъй като няма никакви ограничения относно доказателствените средства, съществува възможност свидетелите да дават своите показания в писмен вид. Писмените свидетелски показания обаче се третираат като писмени доказателства и са предмет на независима оценка от съда. Ако съдът прецени, че е необходимо, свидетелят трябва да се яви пред съда, освен ако двете страни възразяват срещу разпита на този свидетел.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Прилага се принципът на „свободна преценка на доказателствата“ (член 272 от Гражданския процесуален кодекс). Преценката на доказателствата се състои в проверка на резултатите от тях от страна на съдията. При извършване на тази преценка съдиите не са обвързани с никакви законови правила относно доказателствата, а трябва да преценят според личното си убеждение дали доказателствата са достатъчни или не. Не се прилага йерархия на доказателствените средства. Писмените показания се разглеждат като писмени доказателства, освен ако не са експертен доклад. Публични документи, издадени в Австрия, по презумпция се смятат за автентични, т.е. предполага се, че те наистина са съставени от посочения автор. Те също така са пълно доказателство за верността на съдържанието. Частните документи, при условие че са подписани, също напълно се приемат като доказателство, че съдържащите се в тях изявления са направени от лицето, което ги е подписало. Тяхната коректност винаги е предмет на свободната преценка на доказателствата.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс не изисква определени видове доказателства да се вземат предвид при определени случаи. Размерът на иска няма отношение към избора на доказателствени средства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите са задължени да се явят в съда, да дадат показания и, ако бъдат приканени, да положат клетва. Ако надлежно призован свидетел не се яви на съдебно заседание без основателна причина, съдът трябва първо да наложи административно наказание глоба, а ако той не се яви втори път, да нареди той да бъде доведен принудително на заседанието. Ако свидетел откаже да даде показания, без да посочи причина, или ако представи неоснователна причина за отказ от даване на показания, той може да бъде принуден да свидетелства. Неверни показания от свидетел пред съда ще доведат до наказателно производство срещу него.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Когато са налице основания за отказ за даване на показания (член 321 от Гражданския процесуален кодекс), свидетелят има право да откаже да отговори на един или няколко въпроса. Не съществува пълно право на отказ за даване на показания. Такива основания са скандал или риск от наказателно преследване за свидетеля или лице, близко до него, пряка финансова вреда за същите лица, признати от държавата задължения за запазване на мълчание, задължение за запазване на тайна от страна на адвокат, организация за законно представителство на интереси или професионално сдружение за доброволно колективно представителство по трудово и социално право, риск от разкриване на творческа или търговска тайна и упражняване на правото на глас при гласуване, което е обявено за тайно по закон. Съдът трябва да запознае свидетеля с тези основания, преди да бъде разпитан. Ако свидетелят откаже да даде показания, трябва да посочи причините за това.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът трябва да прецени дали отказът на свидетел да даде показания е законосъобразен. Свидетелите, които отказват да дадат показания, без да посочат причина, или които посочват причини, които съдът смята за неоснователни, може да бъдат принудени да дадат показания (член 354 от Кодекса на изпълнението — *Exekutionsordnung*). Това може да бъде направено чрез глоби или в по-ограничена степен — чрез лишаване от свобода. Такива свидетели също така са длъжни да покрият всички вреди, причинени на страните в резултат на необоснован отказ да дадат показания.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Показания не може да бъдат снети от лица, които не са били или не са в състояние да присъстват на подлежащите на доказване факти или да споделят това, на което са били свидетели. Приема се, че те имат „абсолютна“ физическа неспособност да дадат показания (член 320, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). В случай на ненавършили пълнолетие лица или психически болни лица съдът трябва да преценява за всеки отделен случай дали те са в състояние да дадат показания. Ако лицето, което трябва да бъде разпитано, не е навършило пълнолетие, при поискване или служебно съдът може да се въздържа от разпита му изцяло или по определени въпроси, ако разпитът би навършил благосъстоянието на ненавършилото пълнолетие лице, като се имат предвид неговата психическа зрялост, предметът на доказване и връзката му със страните по спора (член 289б, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). Това важи и за безспорните производства (член 35 от Закона

за безспорните съдебни производства (*Außerstreitgesetz*)). Съществуват и три случая на „относителна“ неспособност за даване на показания (член 320, параграфи 2—4 от Гражданския процесуален кодекс): религиозни служители по отношение на информацията, предоставена им по време на изповед или по друг начин, в обхвата на поверителността, произтичаща от тяхното положение, държавни служители по отношение на поверителна информация във връзка с работата им (освен ако не е направено изключение) и медиатори по отношение на информацията, предоставена им или получена по друг начин от тях по време на процеса на медиация.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдът трябва да задава на свидетелите подходящи въпроси за фактите, които трябва да бъдат доказани чрез техните показания, и за обстоятелствата, при които те са получили сведенията, с които разполагат. Страните могат да участват в разпита на свидетелите и, със съгласието на съда, да им задават въпроси за изясняване или допълване на техните показания. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. Свидетелските показания трябва да бъдат записи на основното им съдържание или, ако е необходимо, да бъдат записани дословно. Обикновено се смята, че записващите видео и аудио устройства и данните, съхранявани на тях, подлежат на проверка. Доказателствата от направена проверка съставляват резултата от прякото сетивно възприятие от страна на съда на характеристики или състояние на нещата. Въпреки това, въз основа на принципа, че доказателствата следва да се събират директно, такова доказателство е допустимо само тогава, когато преки доказателства (напр. свидетел) не са налице. Разпитът на свидетели с помощта на видео технология по принцип е възможен и трябва да се използва вместо присъствен разпит при изпълнението на молби за правна взаимопомощ от съображения за икономия на процеса. От 2011 г. насам всички съдилища са оборудвани с видеоконферентна техника.

Ако предметът на гражданското производство е фактически свързан с наказателно производство, тогава лицето, което е пострадалият в това наказателно производство по смисъла на член 65, параграф 1, буква а) от Наказателно-процесуалния кодекс (*Strafprozessordnung*), може по свое искане да ограничи участието на страните в производството и на техните представители в разпита му по такъв начин, че да могат да следят разпита, като се използват технически средства за предаване на звук и картина, и да упражнят правото си да задават въпроси, без да присъстват на разпита. Ако пострадалият не е навършил пълнолетие, разпитът, свързан с наказателното производство трябва да бъде проведен от подходящ експерт (член 289а, параграф 1 от Наказателно-процесуалния кодекс). При поискване съдът може да разпита дадено лице по начина, описан в параграф 1, ако от лицето, което трябва да бъде разпитано, не може разумно да се очаква да свидетелства в присъствието на страните в производството и на техните представители поради предмета на доказване или личното участие на разпитваното лице (член 289а, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс). При поискване или служебно съдът може да проведе разпита по начина, описан в член 289а, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, и ако е необходимо — от подходящ експерт, ако благосъстоянието на ненавършилото пълнолетие лице не би било накърнено от самия разпит в присъствието на страните или на техните представители, а поради психическата зрялост на ненавършилото пълнолетие лице, предмета на доказване и връзката му със страните по спора (член 289б, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс). Членове 289а и 289б от Гражданския процесуален кодекс се прилагат и в безспорните съдебни производства (член 35 от Закона за безспорните съдебни производства).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако страна наруши договорни задължения, разпоредба на частното право или приетите принципи на морала с цел събиране на доказателства, съдът може да допусне и оцени доказателствата, но независимо от това съответната страна ще бъде задължена да плати обезщетение. Ако с цел събиране на доказателства страната наруши наказателноправна разпоредба за защита на основните права и основните свободи, предвидени в Конституцията (напр. телесна повреда, отвлечане или принуждаване на свидетел да даде показания), така получените доказателства са недопустими и не трябва да бъдат приети от съда. Ако има съмнения за извършено престъпно деяние, съдът може да прекрати гражданското производство до постановяването на окончателно решение по наказателното производство. Ако престъпното деяние, извършено с цел събиране на доказателства, не нарушава основните права и свободи, предвидени в Конституцията, се смята, че въпросната страна носи наказателна отговорност, но доказателството не е недопустимо. Недопустими са само доказателства, получени незаконно, които са засегнали неблагоприятно задължението на съда да установи истината и по този начин нарушават гаранцията за истинност и правилност на решението на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Разпитът на страните по делото също съставлява доказателство. Подобно на свидетелите, страните също са длъжни да се явят, да дадат показания и да положат клетва. Страните обаче не могат да бъдат принудени да се явят или да свидетелстват в съда. Всяко необосновано отсъствие на страна от производството или неявяване за даване на показания в съда трябва да бъде преценено от съда при надлежно отчитане на всички обстоятелства. Само по дела за бащинство или развод е възможно да се използва сила, за да се гарантира явяването на страните пред съда. Даване на неверни показания от една от страните (за разлика от свидетелите) не е престъпление, освен ако под клетва е дадена декларация с невярно съдържание. Разпит на страните може да бъде разпореден от страна на съдиите служебно.

4 Определила ли е тази държава членка в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства други органи, които са компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски въпроси съгласно Регламента? Ако отговорът е „да“, в какви производства тези органи са компетентни да събират доказателства? Могат ли те само да поискат събиране на доказателства или също така да съдействат при събирането на доказателства въз основа на искане от друга държава членка? Вж. също уведомлението по член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

Съгласно австрийското национално законодателство понастоящем никой друг орган освен съдилищата не е компетентен да събира трансгранични доказателства по силата на член 2, параграф 1 от регламента.

Последна актуализация: 13/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [pl](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици [en](#) вече са преведени.

Събиране на доказателства - Полша

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Въпроси, свързани с доказването и събирането на доказателства, се уреждат от Гражданския кодекс (*kodeks cywilny*, член 6) и Гражданския процесуален кодекс (*kodeks postępowania cywilnego*, членове 227—315).

Съгласно член 6 от Гражданския кодекс тежестта на доказване на факт лежи върху лицето, което твърди правните последици, произтичащи от този факт. Тежестта на доказване на конкретни факти ще лежи върху ищеца, а на конкретни други факти — върху ответниците.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Изключенията от правилото, че тежестта на доказване на факт лежи върху лицето, което твърди правните последици, произтичащи от този факт, трябва да следват пряко от законодателен акт.

В определени конкретни случаи е възможно прехвърляне на тежестта на доказване върху другата страна, т.е. обръщане на тежестта на доказване. Това може да се случи, ако например са унищожени доказателства или събирането на доказателства е възпрепятствано. В съдебната практика е прието, че когато страна се държи по начин, който възпрепятства или сериозно затруднява доказването на фактите от другата страна, върху която към този момента лежи тежестта на доказване, тогава първата страна трябва да докаже, че тези факти не са настъпили.

Въпросът с тежестта на доказване е тясно свързан с установяването на правни презумпции. Съгласно член 234 от Гражданския процесуален кодекс правната презумпция е обвързваща за съда. Като общо правило е допустимо правна презумпция да се обори.

Правни презумпции, които променят правилата относно доказателствата, засягат например добросъвестните или недобросъвестните действия (член 7 от Гражданския кодекс), допускането за живо раждане (член 9 от Гражданския кодекс), незаконосъобразността (член 24, параграф 1 от Гражданския кодекс), равенството на дяловете на съсобственици (член 197 от Гражданския кодекс), умишлената увреда на кредитор от страна на длъжника (член 527, параграф 3 и член 529 от Гражданския кодекс), равната стройност на дяловете на съдружници в гражданско дружество (член 826, параграф 2 от Гражданския кодекс).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В съответствие с принципа на свободната преценка на доказателствата (член 233 от Гражданския процесуален кодекс) съдът преценява надеждността и силата на доказателствата спрямо собствената си убеденост, основана на цялостен преглед на събраните доказателства.

Съдът може да бъде убеден само въз основа на редовно събрани доказателства в съответствие с изискванията относно източниците на доказателства и с принципа на прякото доказване.

Експертните становища също се преценяват свободно от съда.

Освен това в член 243 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда установяването на вероятна основателност. „Вероятна основателност“ представлява мярката, алтернативна на доказването в най-тесния смисъл, която не гарантира сигурност, а само придава вероятност на твърдението относно даден факт. Официалното събиране на доказателства е правило, докато вероятната основателност е изключение в полза на страната, която се позовава на определен факт. При съпътстващи въпроси и в случаи, които са изрично посочени в законодателен акт, вероятната основателност е достатъчна.

2 Събиране на доказателства

Всяко твърдение, изложено от ищеца и от ответника, трябва да се основава на доказателства.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съдът може да допусне доказателства, на които не се е позовала дадена страна, но тези доказателства трябва да се отнасят само до твърденията на тази страна, свързани със съществени и спорни факти, ако съдът счита, че събраните в хода на делото доказателства не са достатъчни за решаването му (член 232 от Гражданския процесуален кодекс)

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип съдът допуска доказателства по искане на страните, тъй като е тяхно задължение да посочат необходимите доказателства за решаване на делото. Въпреки това съдът проверява дали допускането на доказателствата, на които се е позовала страната, е целесъобразно или необходимо (член 236 от Гражданския процесуален кодекс).

Винаги когато събира доказателства и когато допуска доказателства *служебно*, съдът следва да постанови определение по отношение на доказателствата.

Когато решава дали да допусне доказателство, представено от дадена страна в производството, съдът следва да прецени:

дали даден факт е от значение за делото (член 227 от Гражданския процесуален кодекс),

дали фактът трябва да бъде доказан (той може например да е общоизвестен — член 228, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, или да е признат от страните — член 229 от кодекса),

дали дадено доказателство не е изключено в конкретния случай (например член 246 и член 247 от Гражданския процесуален кодекс),

когато фактът, който трябва да бъде доказан с доказателствата, все още не е достатъчно разяснен или доказателствата не са били представени само за разглеждане на делото (член 217, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът ще отхвърли молбата за събиране на доказателства на страна, ако тя се отнася до факти, които не са от значение за делото (член 227 от Гражданския процесуален кодекс), факти, които са общоизвестни, факти, които са признати в хода на производството от другата страна, ако признаването им не поражда съмнения, както и факти, които са *служебно* известни на съда, въпреки че съдът следва да уведоми страните за такива факти по време на заседанието (член 228 и член 229 от Гражданския процесуален кодекс).

Съдът може да счита за установени факти, които са от значение за решаването на делото, ако това заключение може да се направи от други установени факти (фактическа презумпция, член 231 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Документи (членове 244—257 от Гражданския процесуален кодекс)

Документите са писмени твърдения; те могат да бъдат официални или частни. В случай на официални документи, изготвени в подходящата форма от компетентните публични органи, се предполага, че тяхното официално заверено съдържание е точно и че те наистина са били издадени от издаващия орган.

Свидетелски показания (членове 258—277 от Гражданския процесуален кодекс)

Никой не може да откаже да свидетелства като свидетел, освен съпруга/ата на страните, техните роднини във възходящ и низходящ ред, братя и сестри, и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и техните осиновители или деца. Правото на отказ да се свидетелства се запазва след прекратяването на брака или осиновяването.

Експертно становище (членове 278—291 от Гражданския процесуален кодекс)

Експертното становище е становище относно факти, състояния и събития, чието разглеждане и изясняване налага конкретни специализирани познания, които помагат на съда да прецени правилно фактите и да реши дадено дело.

Оглед (членове 292—298 от Гражданския процесуален кодекс)

Огледът е пряката сетивна проверка от съда на собствеността или състоянието на лица, място или предмет.

Изслушване на страните (членове 299—304 от Гражданския процесуален кодекс)

Ако след разглеждане на всички доказателства или поради липсата на такива останат необяснени факти, които са от значение за делото, съдът разпорежда да се изслушат страните с цел изясняване на тези факти.

Когато страната по делото е юридическо лице, съдът изслушва лицата, участващи в орган, който има право да представлява тази страна.

Освен това съдът може да допусне доказателства под формата на резултати от изследване на кръвна група, видеозаписи, телевизионни записи, фотокопия, фотографии, планове, чертежи, аудио дискове или касети, и други устройства, на които се записват и се съхраняват изображения или звуци.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Съгласно член 266 от Гражданския процесуален кодекс преди изслушването свидетелят се уведомява за неговото право да откаже да свидетелства и за наказателната отговорност, която носи при даване на неверни показания. Свидателят, който трябва да свидетелства, полага клетва пред съда.

Съгласно член 271, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс свидетелят дава устни показания. Свидетелските показания се четат на глас на свидетеля и се допълват въз основа на неговите коментари, ако е приложимо.

По правило свидетели, които все още не са изслушани, не могат да присъстват по време на изслушването на други свидетели (член 264 от Гражданския процесуален кодекс), макар че свидетели, които дават противоречиви показания, могат да бъдат изправени един срещу друг (член 272 от Гражданския процесуален кодекс).

Съдът може да призове едно или повече вещи лица, които да представят становищата си, като ги уведоми дали становищата им трябва да бъдат представени устно или в писмен вид (член 278 от Гражданския процесуален кодекс). Вещото лице може да откаже да свидетелства по същите причини, по които и свидетелите (член 280 и член 261 от Гражданския процесуален кодекс). Вещото лице също полага клетва, освен когато страните не го освободят от това му задължение. Всяко становище трябва да съдържа мотиви (член 285 от Гражданския процесуален кодекс). Вещите лица могат да поискат компенсация за своята работа (член 288 от Гражданския процесуален кодекс).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Липсват основания за приемането на официална йерархия в начините на доказване от гледна точка на тяхната надеждност и сила, отделно от фактите по конкретно дело. По правило съдът преценява доказателствата по свое усмотрение (член 233 от Гражданския процесуален кодекс). Когато ги преценява, той следва да вземе предвид принципа, установен в член 246 и член 247 от Гражданския процесуален кодекс, според който писмените доказателства са по-добри от свидетелските показания на свидетелите или страните.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Някои правни действия изискват подходяща форма, като изискването за използване на такава конкретна форма може да бъде въведено чрез законодателен акт или споразумение между страните. В съответствие с член 74, параграф 1 от Гражданския кодекс (*ad probationem*) се използват писмени доказателства, така че ако изискванията на законодателство или споразумение не са изпълнени, лицето, което не е изпълнило действие в подходящата форма, носи отрицателни процесуални последици, тъй като неговата способност да събира доказателства е ограничена.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило никой не може да откаже да даде показания като свидетел. Действително даването на показания е законово задължение. Това задължение включва три изисквания:

явяване пред съда в определено време,

даване на свидетелски показания,

полагане на клетва.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В член 261 от Гражданския процесуален кодекс обаче законът предвижда определени изключения от правилото, че никой не може да откаже да даде показания, съгласно които съпрузите/гите на страните, техните роднини по възходящ и низходящ ред, братя и сестри и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и техните осиновители или деца могат да откажат да дадат показания. Правото на отказ да се свидетелства се запазва и след прекратяването на брака или осиновяването.

Отказът да се дадат показания не се приема при дела във връзка със семейно положение, освен в случай на развод.

Преди да изслуша свидетеля, съдът следва да го уведоми за правото му да откаже да свидетелства и да откаже да отговаря на въпроси.

Причините за отказа да се дадат показания (представени в писмен вид или устно, с позоваване на законоустановени причини) се проверяват от съда.

Свидателят може да оттегли отказа си да даде показания. След като обаче даде показания, той не може да използва правото на отказ, освен ако не е предварително уведомен, че има такова право.

Свидателят може също така да откаже да отговори на въпроси, ако показанията му могат да доведат до подвеждане под наказателна отговорност, могат да опозорят или да причинят сериозни финансови вреди на него или негови роднини (неговия съпруг/а, роднини по възходящ и низходящ ред, братя и сестри и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и неговите осиновители или деца), или ако това би довело до нарушаване на съществена търговска тайна.

Преобладаващото мнение е, че терминът „роднини“ не се отнася за лица, които действително живеят заедно като двойка (съжителство).

Свещеник може да откаже да даде показания по отношение на факти, които са му доверени по време на изповед.

Съгласно разпореждане на съда всеки трябва да представи на определеното място и в определеното време всеки притежаван от него документ и да докаже факт, който е от значение за делото, освен ако документът не съдържа поверителна информация. От горепосоченото задължение могат да бъдат освободени само лица, които могат да откажат да дадат показания като свидетели по отношение на обсъжданите в документа факти или които държат документа от името на трета страна, която по същите причини може да възрази срещу представянето на документа. Дори тогава обаче отказът да бъде представен документът е неприемлив, ако неговият притежател или третата страна са длъжни да го представят по отношение на поне една от страните или ако документът е издаден в интерес на страната, която иска да се събират доказателства. Освен това дадена страна не може да откаже да представи документ, ако вредата, на която ще бъде изложена самата страна чрез представянето на документа, е тя да загуби делото (член 248 от Гражданския процесуален кодекс).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

В случай на необоснован отказ да се дадат показания или да се положи клетва, съдът налага на свидетеля глоба, след като разпита всички присъстващи страни относно действителността на отказа (член 274 от Гражданския процесуален кодекс).

Независимо от посочената по-горе глоба съдът може да задържи свидетеля под стража за не повече от седмица. Съдът освобождава свидетеля от наказанието, ако той свидетелства или ако положи клетва, или ако неговото дело е решено от съда, когато доказателствата на този свидетел са допускани (член 276 от Гражданския процесуален кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като действия *служебно*, съдът следва да попречи на лице, което не е в състояние да разбира или да сподели това, което е разбрало, да свидетелства. Отпадането на причините за тази неспособност може да доведе до отмяна на забраната да се свидетелства. Психиатричното лечение или обявяването на дадено лице за неспособно да изпълнява функциите си не могат автоматично да направят показанията ненадеждни (член 259 от Гражданския процесуален кодекс).

В закона не се определя възрастта, над която се счита, че детето е в състояние на разбира и да споделя това, което е разбрало. Следователно дали дадено дете може да бъде разпитано, зависи от неговите индивидуални способности и степен на развитие. В брачни дела по закон са предвидени ограничения по отношение на подлагането на разпит като свидетели на малолетни или непълнолетни деца под 13-годишна възраст и на роднини на страните по низходящата линия под 17-годишна възраст (член 430 от Гражданския процесуален кодекс).

В член 259 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда като общо правило, че никой не може да бъде разпитван по един и същи случай едновременно като свидетел, и като страна. Законният представител на дадена страна може да бъде изслушан по време на разпита на страните. На свой ред адвокатът на дадена страна може да бъде разпитан като свидетел, но тогава той трябва да се откаже от пълномощието си.

Встъпила страна също не може да бъде разпитана като свидетел (член 81 от Гражданския процесуален кодекс).

Военнослужещите и държавните служители, които не са освободени от задължението да пазят в тайна информация, обозначена като „класифицирана“ или „поверителна“, в случай че техните показания биха довели до нарушаване на тази тайна, не трябва да дават показания, освен ако не бъдат освободени от задължението си да пазят професионална тайна.

Медиаторът не може да бъде свидетел по отношение на факти, с които се е запознал в хода на медиацията, освен ако страните не го освободят от задължението да пази тайната на медиацията (член 2591 от Гражданския процесуален кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелят се изслушва от съда. В някои случаи съдът може да повери изслушването на специално оправомощен съдия (член 235 от Гражданския процесуален кодекс). Ако не е възпрепятстван от естеството на доказателството, сезираният съд може да реши да проведе изслушването, като използва технически средства, което ще му даде възможност да го проведе от разстояние.

Страните имат право да присъстват на разпита на свидетелите и да им задават въпроси.

Свидетелите могат да бъдат разпитани чрез използването на видео- и телеконферентна връзка (член 10, параграф 4 от Регламент (ЕО) №1206 /2001 на Съвета относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела).

3 Преценка на доказателствата

По правило доказателство може да бъде всичко, което служи за установяване на фактите, които имат значение за делото. В Гражданския процесуален кодекс не се предвижда обща забрана срещу използването на доказателства в рамките на гражданското производство, които не са събрани по допустимия от закона начин. Въпреки това анализа на разпоредбите на Конституцията, на различните разпоредби на Гражданския кодекс и на Гражданския процесуален кодекс, Закона относно защитата на класифицирана информация и на международните договори, ратифицирани от Полша, придава основание на тезата, че използването на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, в гражданското производство, е неприемливо.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

В гражданското производство е недопустимо да се използват доказателства, събрани по начин, който води до нарушаване и по този начин до лишаване на дадено лице от правото на свобода на мислене, правото на свобода на словото, правото на личен живот и правото на лична свобода. Доказателства, събрани чрез измама или обещание, чието изпълнение би нарушило закона, например предлагане на парична изгода за подслушване, се считат за незаконни.

Член 403, параграф 1, точка 2) от Гражданския процесуален кодекс гласи, че решение, постановено въз основа на извършено престъпление, може да бъде преразглеждано. Подаването на искането, предвидено в член 403, параграф 1, точка 2) от Гражданския процесуален кодекс, е възможно само когато неговото изпълнение е потвърдено от окончателна присъда. Съдебното решение трябва да бъде окончателно, за да се гарантира запазване на основанията за преразглеждане. Копие от решението следва да се приложи към молбата за преразглеждане на съдебно решение.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако след разглеждане на всички доказателства или поради липсата на такива останат необяснени факти, които са от значение за делото, съдът може да изслуша страните (член 299 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 26/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Общите правила относно тежестта на доказване са установени в членове 342—348 от [португалския Граждански кодекс](#).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Да, има разпоредби, които освобождават определени факти от тежестта на доказване.

Случаите са следните:

Член 412 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#) — факти, които не изискват твърдение или доказателство

Член 350 от [португалския Граждански кодекс](#) — законови презумпции

Законовите презумпции могат обаче да бъдат опровергани с представяне на оборващи доказателства, освен в случаите, когато законът забранява това (член 350, параграф 2 от [португалския Граждански кодекс](#)).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдията преценява свободно доказателствата въз основа на своето разумно убеждение по отношение на всеки факт. Свободната преценка на доказателствата от страна на съда не обхваща фактите, за чието доказване законът предвижда специални изисквания, нито фактите, които подлежат на доказване единствено чрез документи или са напълно доказани — било чрез документи, чрез споразумение или чрез признаване от страните (член 607, параграф 5 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Съдът трябва да разгледа всички представени доказателства, независимо дали произхождат от страната, която е трябвало да ги представи, без да се засягат разпоредбите, които обявяват декларирането на даден факт за неотнормено, ако не е направено от определена заинтересована страна (член 413 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Доказателствената сила се определя от характера на съответното доказателство (членове 369—396 от [португалския Граждански кодекс](#)).

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Събирането на доказателства винаги изисква подаването на искане от страна.

В португалското право се установява т.нар. „принцип на проучването“, т.е. задължението на съдията да извърши или разпорежда служебно извършването на всички действия, необходими за установяване на обективната истина и справедливото решаване на спора по отношение на фактите, които той има законно право да проучи (член 411 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

На предварителното заседание или с разпореждане, според случая, съдът определя кои доказателствени средства са допустими и могат да бъдат ангажирани в производството (членове 591 и 593 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

По принцип доказателствата се приемат на последното заседание (член 604, параграф 3 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)). По изключение обаче съдът може да допусне представянето на доказателства на по-ранен етап от производството (член 419 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Ако след приключване на производството съдията прецени, че не разполага с достатъчно данни, той може да възобнови производството, за да изслуша лицата, които желае, или да разпорежда всяко друго необходимо действие (член 607, параграф 1 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

По принцип, в съответствие с посоченото в член 6 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#) процесуално задължение, съдията трябва да отхвърли доказателства, които са неуместни или само дилаторни.

По-долу са посочени няколко примера за основания за отхвърляне, изцяло или частично, на доказателствено искане:

Ограничаване на броя на свидетелите (член 511 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Пречки (член 496 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Клетва и предварителен разпит (член 513 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Факти, на които страната може да основе показанията си (член 454 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съществуват следните доказателствени средства:

Презумпции (член 349 от [португалския Граждански кодекс](#))

Признания (член 352 от [португалския Граждански кодекс](#))

Изявления на страна по делото (член 466 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Документални доказателства (член 362 от [португалския Граждански кодекс](#))

Заклучение на вещо лице (член 388 от [португалския Граждански кодекс](#))

Признания (член 390 от [португалския Граждански кодекс](#))

Свидетелски показания (член 392 от [португалския Граждански кодекс](#))

Представяне на движимо и недвижимо имущество (член 416, параграф 1 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Съществуват различни средства за получаване на свидетелски показания съгласно членове 452, 456, 457, 466, 500, 501, 502, 503, 506, 518 и 520 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#):

Явяване на страни и свидетели лично или чрез технологични средства, съгласно член 502 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)

Проверка чрез съдебна поръчка (член 500, буква б) от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Проверка по местопребиване или седалище на службите (член 503 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Писмени обяснения (член 517 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Писмено представяне на доказателствата (член 518 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Пряка връзка между съда и лицето, което дава показания (член 520 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#))

Проверка на място (член 501 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Средствата за събиране на доказателствено становище на вещо лице в съответствие с членове 486, 490 и 492 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#) се различават от горепосочените средства за събиране на свидетелски показания, както следва:

Вещите лица присъстват на последното заседание, когато някоя от страните поиска това или когато бъде разпоредено от съдията. Вещи лица от учреждения, лаборатории или официални служби се изслушват чрез видеоконферентна връзка на работното си място (член 486 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Съдът може да извърши оглед на вещи или лица, да извърши огледи на място или да разпорежи възстановка на фактите; съдията може да бъде придружен от специалист, ако счете за необходимо (членове 490 и 492 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Правилата, уреждащи представянето на писмени доказателства, доклади или експертни становища, са определени в член 416 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Да, доказателствената сила е различна в зависимост от характера на доказателственото средство (вж. отговора на въпрос 1.3).

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Да, конкретно в следните случаи:

Законово изискване за писмен документ (член 364 от [португалския Граждански кодекс](#))

Несъблюдаване на правна форма (член 220 от [португалския Граждански кодекс](#)).

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всички лица, независимо дали са страни по делото или не, са задължени да съдействат за разкриване на обективната истина в съответствие с член 417 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Случаите, в които свидетел може законно да откаже да даде показания, са определени в член 497 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Всички лица, независимо дали са страни по делото или не, са задължени да съдействат за разкриване на обективната истина в съответствие с член 417 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

На всяко лице, което откаже да съдейства, се налага глоба, без да се засягат възможните принудителни средства (член 417, параграф 2 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Ако свидетел не се яви по делото без основателна причина, съдът може да му наложи глоба или да разпорежи свидетелят да бъде доведен принудително (член 508, параграф 4 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Да, доказателства не могат да бъдат получени в следните случаи:

Лица, които не са психически годни да свидетелстват за фактите, които подлежат на доказване, не могат да бъдат свидетели съгласно член 495 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

Лицата, които дават показания като страни по делото, не могат да бъдат свидетели по същото (член 496 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Ролята на съдията и на страните при изслушването на свидетел се урежда от правилата относно снемането на свидетелски показания, определени в член 516 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

Свидетелите дават показания на последното заседание по делото лично или чрез видео конференция (член 500 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)). Разпитът на свидетели чрез технологични средства, като например телеконферентна връзка, се урежда от член 502 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Да. Пример за това е доказателство, получено при незачитане на личния и семейния живот и човешкото достойнство, съгласно изискването на член 490 от [Гражданския процесуален кодекс](#).

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да. Да, признанието, с което страната признава факт, който е в нейна вреда и е в полза на насрещната страна, се получава чрез показанията на страната (член 352 от [португалския Граждански кодекс](#) и член 452 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

Съдът преценява свободно изявленията на страните, освен когато те съдържат признание (член 466, параграф 3 от [португалския Граждански процесуален кодекс](#)).

4 Определила ли е тази държава членка в съответствие с член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства други органи, които са компетентни да събират доказателства за целите на съдебно производство по граждански или търговски въпроси съгласно Регламента? Ако отговорът е „да“, в какви производства тези органи са компетентни да събират доказателства? Могат ли те само да поискат събиране на доказателства или също така да съдействат при събирането на доказателства въз основа на искане от друга държава членка? Вж. също уведомлението по член 2, параграф 1 от Регламента относно събирането на доказателства.

Португалия не е определила други органи, като събирането на доказателства за целите на съдебното производство е от компетентността на португалските съдилища.

Приложимо законодателство

[Португалски Граждански кодекс](#)

[Португалски Граждански процесуален кодекс](#)

Бележка:

Звеното за контакт към Европейската съдебна мрежа по граждански дела, съдилищата или другите субекти и органи не са обвързани с информацията, която се съдържа в настоящия информационен лист. Въпреки че информационните листове се актуализират редовно, все пак е необходимо да се чете действащото законодателство.

Последна актуализация: 27/11/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните,

които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Румъния

1 Тежест на доказване

Главното правно основание е предоставено в: членове 249—365 от Гражданския процесуален кодекс (*Codul de procedură civilă*).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Твърдение, направено в хода на производството, трябва да бъде доказано от съответната страна, с изключение на определени случаи, изрично предвидени в закона. Ищецът трябва да докаже правото си. По отношение на възраженията, направени от ответника, тежестта на доказване пада върху ответника. В случай на презумпция обаче тежестта на доказване преминава от носещата я така или иначе страна към насрещната страна.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо никой да доказва това, което съдът задължително трябва да знае.

Приема се, че съдът е запознат с действащото законодателство в Румъния. Закон, който обаче не е публикуван в румънския държавен вестник (*Monitorul Oficial*) или по друг начин, международни конвенции, спогодби и споразумения, приложими в Румъния, без да са включени в законодателството, както и обичайното международно право, трябва да бъдат доказани от заинтересованата страна. Правилата, посочени в класифицирани документи, могат да бъдат доказани и консултирани единствено при спазване на условията, установени в закона. Съдът може по собствена преценка да вземе под внимание законодателството на дадена чужда страна, при условие че то е било цитирано пред съда.

Чуждестранно право се доказва в съответствие с разпоредбите на **Гражданския кодекс** (*Codul civil*), който се занимава със съдържанието на чуждото право.

Ако даден факт е общоизвестен или не е оспорен, съдът може да реши, че при обстоятелствата по случая не е необходимо той да бъде доказван. Обичаи, правила за поведение и практики, установени между страните, трябва да бъдат доказани от страната, която ги изтъква. Местни правила и разпоредби трябва да бъдат доказани от страната, която се позовава на тях, само ако съдът поиска това.

Презумпция представлява заключението, което правото или съдът извежда от известен факт, за да установи неизвестен факт. Правната презумпция (*prezumție legală*) освобождава лицето, облагодетелствано от нея, от тежестта да доказва факта, който по закон се счита за доказан. Правната презумпция може да бъде отхвърлена с доказателства за противното, освен ако законът не предвижда друго.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Доказателствата трябва да са допустими и да са от значение за изхода от производството. След като съдът е допуснал доказателства за определени факти, съдът е свободен да реши по собствена преценка дали тези факти са доказани, освен ако законът не определя друго.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Доказателствата се посочват от ищеца в неговата искова молба и от ответника в неговата писмена защита, освен ако законът не предвижда друго; в противен случай доказателствата може да не бъдат допуснати. Ако посочените доказателства не са достатъчни за пълното разрешаване на случая, съдът разпорежда страните да ги допълнят. Съдът може по своя преценка да обърне внимание на страните върху необходимостта от още доказателства, а ако страните не са съгласни, може да разпорежи събирането на допълнителни доказателства.

Страните могат да поискат събирането на следните доказателства: документи, експертизи, свидетелски показания, проверка *in situ*, както и разпит на страна, в случай че ответната страна поиска тази страна да бъде призована да свидетелства. С новия граждански процесуален се регулират и материалните доказателства, като това може да е от значение за определени категории граждански дела (напр. бракоразводни дела).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът най-напред разглежда дали доказателствата, посочени от страните, са допустими и след това разпорежда кои факти трябва да бъдат доказани и кои доказателства допуснати, както и задълженията на страните във връзка със събирането на доказателства. Доколкото е възможно, доказателствата се събират на същото заседание, на което са допуснати.

Събирането на доказателства се урежда от няколко основни правила: доказателствата се събират по реда, определен от съда; доколкото е възможно, доказателствата следва да бъдат събрани по време на самото заседание; доказателствата се събират преди изслушването на аргументите по случая; доказателствата и насрещните доказателства се събират едновременно, стига това да е възможно.

Доказателствата се събират при публично изслушване в съда, разглеждащ делото, освен ако законът не предвижда друго. Ако поради обективни причини могат да бъдат събрани доказателства на друго място, това може да стане със съдебни поръчки от съда на същото равнище, или от нисшестоящ съд, ако на това място няма съд на същото равнище.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствата могат да се използват само ако отговарят на определени условия по отношение на тяхната законност (*legalitate*), правдоподобност (*verosimilitate*), относимост (*pertinență*) и състоятелност (*concludență*). Що се отнася до законността, посочените доказателства трябва да представляват доказателства съгласно закона и да не са забранени от него. По отношение на правдоподобността необходимите доказателства не трябва да са в противоречие с всеобщо признатите естествени закони. По отношение на относимостта доказателствата трябва да са свързани с предмета на делото, т.е. с фактите, които трябва да бъдат доказани в подкрепа на исквата молба или писмената защита, внесени от страните. За да бъдат допустими, доказателствата трябва да са и правдоподобни и да бъдат от значение за изхода от производството. Съдът трябва да отхвърли искова молба за представяне на документ, чието съдържание се отнася до строго лични въпроси, свързани с достойнството или неприкосновеността на личния живот на дадено лице; когато действието на представяне на документа е несъвместимо със задължение за поверителност; или когато това ще доведе до наказателно производство във връзка със страната, съпругът/ата на страната или с когото и да било близък по родствена линия или сватовство до и включително трета степен на родство.

Не се приемат свидетелски показания за доказване на правни сделки на стойност над 250 RON, за които законът изисква писмени доказателства. Свидетелските показания са недопустими и ако те са в противоречие със съдържанието на даден официален документ.

Доказателства се представят от ищеца в исквата молба или от ответника в писмената защита. Доказателства, които не са представени по този начин, могат да бъдат поискани или допуснати от съда при всяка от следните ситуации: необходимостта от доказателства възниква от изменение

на исковата молба; необходимостта от доказателства възниква в хода на производството и страната не е могла да я предвиди; в съда страната доказва, че поради основателни причини не е била в състояние да представи исканите доказателства в рамките на разрешения срок; събирането на доказателства не води до отлагане на делото; всички страни са изразили съгласие.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Правна сделка или факт могат да бъдат доказани с документи, свидетели, презумпции, признание на някоя от страните (по нейна собствена инициатива или в отговор по време на разпит), експертизи, материални доказателства, проверка *in situ* или всякаква друга форма на доказателства, предвидена по закон.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелите се предлагат от страните — от ищеца в исковата молба или от ответника в писмената защита. След допускането на свидетелски показания съдът призовава свидетелите за изслушване.

Ако съдът установи, че е целесъобразно да получи становището на специалисти с цел уточняване на фактите, по искане на страните или по собствена преценка той назначава едно или три вещи лица и издава разпореждане за определяне на аспектите, по отношение на които те следва да дадат становището си, и срока за тяхната работа. Заключенията на вещите лица се отразяват в експертното заключение. По искане на страните или на съда може да бъде поискана нова експертиза от друго вещо лице, ако е целесъобразно.

Що се отнася до писмените доказателства, всяка страна може да внесе документите, които желае да използва в хода на производството, под формата на надлежно заверени копия. Страната трябва също така да разполага на място с оригиналите и да може да ги представи в съда при поискване, в противен случай съответните документи няма да бъдат взети под внимание. Съдът може да разпреди представянето на документ, държан от ответната страна, когато документът е общ за страните по делото, ако ответната страна се е позовала на този документ по време на делото или ако страната е задължена да го представи. Ако даден документ е държан от една от страните, без да може да бъде представен в съда, може да бъде натоварен съдия, в чието присъствие страните могат да проучат документа на мястото, където се намира. Ако даден документ е държан от трето лице, то може да бъде призовано като свидетел и от него да бъде поискано да донесе този документ.

Доказателства се събират от компетентния съд в закрито заседание. Когато доказателствата се събират на друго място, то това е делегиран съд на същото равнище или нисшестоящ съд, в случай че на това място няма съд на същото равнище. Ако видът на доказателствата позволява и страните са съгласни, съдът, събиращ доказателствата, може да освободи страните от призоваване.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Методите на събиране на доказателства имат еднаква сила освен в случаите, предвидени изрично в закона.

Документите в автентична форма (*forma autentică*) често се приемат от страните поради предимствата, които имат, включително презумпцията за автентичност, което означава, че лице, позоваващо се на автентичен документ, е освободено от задължението да представя доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Като доказателство за правна сделка на стойност над 250 RON се приемат единствено писмени доказателства, въпреки че съществуват някои изключения, при които се приемат и свидетелски показания.

Докато не може да бъде обявен за неверен, документът в автентична форма представлява категорично доказателство при взаимоотношенията с което и да било лице, за установяването на фактите, направено лично от лицето, което е удостоверило автентичността на документа в съответствие със закона. Декларациите обаче, направени от страните и вписани в съответния автентичен документ, представляват доказателство само до доказване на противното.

Когато са налице презумпции, оставени на преценката на съдията, последният може да се позове на тях само ако те имат тежестта и силата да обусловят правдоподобността на предполагаемия факт; такива презумпции могат да бъдат приемани само когато законът допуска свидетелски показания.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Вж. отговора на въпрос 2.11.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В Гражданския процесуален кодекс не са определени основанията, на които свидетелят може да откаже да свидетелства, а просто са посочени лицата, които не могат да бъдат изслушани като свидетели, както и лицата, които са освободени от явяване като свидетели. Вж. отговора на въпрос 2.11.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът ще глобява свидетел, който не се яви или откаже да свидетелства. Когато даден свидетел не се яви след първото призоваване, съдът може да издаде заповед лицето да бъде доведено в съда (*mandat de aducere*). В случай на неотложни въпроси съдът може да издаде такава заповед дори за първото заседание.

Ако дадено лице не се яви или откаже да отговаря на въпроси, съдът може да счете това за пълно признание или само за първоначално доказателство в полза на страната, предложила призоваването на свидетеля.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Следните лица не могат да бъдат свидетели: близки по родствена линия или сватовство до и включително трета степен на родство; съпрузи, бивши съпрузи, сгодени лица или живеещи в съжителство партньори; лица във взаимоотношения на вражда или интерес с някоя от страните; лица, предмет на съдебно решение, лишаващо ги от правото да управляват своя собственост (*sub interdicție judecătorească*); и лица, осъдени за лъжесвидетелство. В съдебни производства за установяване на бащинство, развод и други семейни отношения съдът може да изслуша близки по родствена линия или сватовство, с изключение на потомци.

Следните лица са освободени от задължението да бъдат свидетели:

свещенослужители, медицински специалисти, фармацевти, адвокати, нотариуси, съдия-изпълнители, медиатори, акушерки и медицински сестри, и всякакви други специалисти, задължени по закон да спазват поверителност или професионална тайна по отношение на факти, станали им известни при изпълнение на техните задължения или при упражняване на тяхната професия дори след като са преустановили дейността си; съдии, прокурори и публични длъжностни лица дори след като са прекратили изпълнението на задълженията си във връзка с поверителни обстоятелства, станали им известни по време на тяхната служба; лица, които със своите отговори биха изложили себе си, своите близки, съпруг/съпруга, бивш/а съпруг/съпруга и др. на наказателно преследване или на обществено неуважение.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдът призовава свидетели и определя реда на тяхното изслушване. Преди да бъде изслушан свидетелят се удостоверява неговата самоличност и той трябва да положи клетва. Всеки свидетел се изслушва отделно. Свидателят отговаря най-напред на въпросите, зададени от председателя на съда, а след това с разрешението на председателя — на въпросите, зададени от предложилата ги страна и от ответната страна. Свидетел, който не може да се яви в съда, може да бъде изслушан на мястото, където се намира.

Няма правни разпоредби, регулиращи аудио и видео записването на свидетелски показания, но такива записи се допускат. Те могат впоследствие да бъдат транскрибирани по искане на заинтересованата страна, отправено съгласно закона.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако страната, внесла даден документ, настоява той да бъде използван въпреки твърдения за неговата невярност, които не са отгледени, и при наличието на индикация, че авторът е фалшификатор или съучастник, съдът може да прекрати производството и заедно с това незабавно да предаде предполагаемия фалшив документ на компетентната прокуратура, придружен от изготвен за целта протокол, с цел разследване на фалшификацията. Когато наказателното производство не може да бъде проведено или отсрочено, разследването за фалшификация се провежда от самия граждански съд.

От друга страна, съдът ще наложи глоба на извършителя за недобросъвестно оспорване на написването или подписването на документ, или за поставяне под съмнение на автентичността на аудио или видео запис.

При оценката на показанията на свидетелите съдът взема под внимание искреността на свидетелите и обстоятелствата, при които фактите, предмет на техните показания, са им станали известни. Ако в хода на производството у съда възникнат съмнения, че даден свидетел лъжесвидетелства или е бил подкупен, то той може да изготви протокол и да отнесе въпроса до компетентния обвинителен орган.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако някоя от страните признае факт, който насрещната страна използва като основание за своя иск или своята защита, признанието представлява доказателство. Признание, направено в съда, е достатъчно доказателство срещу лицето, което го е направило, и не може да бъде взето под внимание на отделни части, освен ако те не са свързани с отделни факти без връзка помежду си. Извънсъдебните признания могат да бъдат свободно разглеждани от съда. Те са предмет на изискванията за допустимост и събиране на доказателства, регулиращи другите доказателства съгласно общото право.

Съдът може да се съгласи да призове всяка от страните на разпит относно нейните собствени факти, ако това е от значение за разрешаването на случая.

Връзки по темата

 <https://www.just.ro>

Последна актуализация: 08/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Словения

1 Тежест на доказване

Правилата относно събирането и представянето на доказателства и способите за събиране на доказателства в гражданските производства са уредени в Гражданския процесуален закон (*Zakon o pravdnem postopku* — ГПЗ).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Общото правило е, че страните трябва да посочат всички факти, на които се основават техните искания и възражения, и да представят доказателства в подкрепа на тези факти (членове 7 и 212 от ГПЗ).

Ищците трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания, а ответниците трябва да докажат фактите, на които се основават техните възражения. Материалното право съдържа правилата относно това коя от страните е длъжна да се позове и да докаже даден факт.

Последиците от недоказването на даден факт са за страната, която съгласно нормите на материалното право е длъжна да се позове и да докаже този факт (членове 7 и 215 от ГПЗ).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Предмет на доказване са фактите, на които се основават исканията и възраженията на страните, научните и професионалните правила, както и емпиричните правила. Правните норми не подлежат на доказване, тъй като се приема, че съдът е запознат служебно с тях (*iura novit curia*).

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати от страна в съдебното заседание по делото. Съдът обаче може да разпорежи признатите факти да бъдат доказани, ако смята, че съответната страна е признала тези факти, с цел да предяви претенция, която е неоснователна (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Факти, които страната не е оспорила или е оспорила, но без да приведе съответни аргументи, се смятат за признати, освен ако целта на оспорването на тези факти произтича от други изявления на страната. Страната може също така да обори тази презумпция за признаване, като заяви, че не признава фактите; това обаче се отнася само до факти, които не са свързани с поведението или възприятията на съответната страна. Не е необходимо да се доказват факти, които са признати и общоизвестни (член 214, алинеи 1 и 6 от ГПЗ).

Съдът смята фактите за признати, без да проверява тяхната истинност (член 214, алинея 1 от ГПЗ), освен ако не смята, че страната е признала съответния факт, с цел да предяви претенция, която е неоснователна (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Не е необходимо да се доказват факти, за които съществува установено от закона предположение. Възможно е обаче да бъде доказано, че тези факти не съществуват, освен ако в закона не е предвидено друго (член 214, алинея 5 от ГПЗ).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

За да може съдът да постанови решение по съществото на предявения от ищеца иск, е необходимо истината да бъде установена с висока степен на сигурност (с помощта на доказателства), т.е. съдът трябва да е убеден в съществуването на фактите, които са релевантни съгласно закона.

В някои случаи е достатъчно да бъде установена вероятност, за да бъде постановено решение, по-специално в производствата за постановяване на междинни определения, с които съдът урежда междинни процесуални въпроси и с които производството не приключва. За да може съдията да

приложи определено процесуално правило, е необходимо да бъде демонстрирано, че съответните правно релевантни факти са вероятни. Не е необходимо обаче съдията да бъде убеден, че те действително съществуват. ГПЗ не посочва фактите, за които е достатъчно да бъде показано, че са вероятни, за да бъде взета предвид определена правна норма.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В съответствие със състезателното начало в процеса предимно страните подават искания за събиране на доказателства.

Наред с това съдът може да събира доказателства служебно (член 7, алинея 2 от ГПЗ), ако прецени, че страните възнамеряват да упражнят по недопустим начин своите претенции (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Съдът събира доказателства служебно по дела за родителски права, по които не е обвързан от обхвата на иска и може да се произнесе дори когато не е предявен иск. Освен това съдът може да събира доказателства дори когато никой от страните не е направила искане за събиране на доказателства, ако това е необходимо за защитата на интересите на децата (член 408 от ГПЗ).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът решава кои доказателства следва да бъдат събрани, за да бъдат установени материалните факти (член 213, алинея 2 и член 287 от ГПЗ). Съдът постановява определение относно доказателствата, с което приема или отхвърля исканията на страните, като може също така да разпорежи служебно събиране на определени доказателства.

След като съдът одобри с определение искане на една от страните за събиране на доказателства, определението се привежда в изпълнение и доказателствата се събират. Съдът не е обвързан от постановеното от него определение относно доказателствата. Той може да го измени по-нататък в производството и да допусне събиране на доказателства, по отношение на които е отхвърлил предходно искане за събирането им, а също така може да събере нови доказателства (член 287, алинея 4 от ГПЗ).

По правило доказателствата се събират в рамките на устните състезания от съдията, който постановява окончателното решение по делото (член 217, алинея 1 от ГПЗ). Ако са налице основателни причини, по искане на страна се допуска събиране на доказателства от специално натоварен съдия (член 217, алинея 1 от ГПЗ). В изключителни случаи се допуска събиране на доказателства и след приключването на устните състезания, като съдебният състав постанови, че приключените устни състезания трябва да бъдат възобновени. Към такава мярка се прибегва, когато е трябва да се извършат допълнителни процесуални действия или да се изяснят определени важни въпроси (член 292 от ГПЗ).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В ГПЗ е предвидено изрично, че събирането на доказателства може да бъде отказано само когато доказателствата нямат отношение към предмета на делото (член 287 от ГПЗ), т.е. съответните доказателства не могат да послужат за установяване на правно релевантните факти. ГПЗ обаче не съдържа специални разпоредби относно възможността за отхвърляне на недопустими доказателства или на доказателства, които не могат да бъдат събрани по ефективен по отношение на разходите начин или чието събиране е практически невъзможно.

Най-късно на първото съдебно заседание по главното производство страните трябва да посочат всички факти в подкрепа на своите искания и доказателствата, които са необходими за установяване на истинността на техните твърдения, както и да заявят позицията си по отношение на твърденията и доказателствата, приведени от другата страна. Това означава, че съдът не взема предвид доказателства, които страните са предоставили след посочения срок. Това означава, че съдът не взема предвид доказателства, които страните са предоставили след посочения срок. По правило страните нямат право да искат предоставяне на доказателства след срока (член 286 от ГПЗ). Единственото изключение от това правило се отнася до случаи, в които съответната страна може да докаже, че не е имала възможност да предостави доказателства най-късно на първото съдебно заседание поради причини, които са извън нейния контрол, или ако допускането на доказателствата не би довело до забавяне на спора (член 286, алинея 3 от ГПЗ).

Във връзка с недопустимите доказателства и доказателствата, чието събиране е практически невъзможно, е важно да се спазва разпоредбата на член 3, алинея 3 от ГПЗ, която предвижда, че съдът не приема искания на страните, които противоречат на повелителни правни норми или на морала.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

ГПЗ признава следните доказателствени средства: огледи, писмени доказателства, изслушване на свидетелски показания, изслушване на експертни заключения и обяснения на страните.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетели: Всяко лице, което е призовано да свидетелства, е длъжно да се яви пред съда и освен ако в закона не е предвидено друго, е длъжно да свидетелства (член 229, алинея 1 от ГПЗ). Свидетелите се изслушват по предложение на страните, които трябва да посочат за какви факти ще даде показания свидетелят и да предоставят личните му данни (член 236 от ГПЗ). Свидетелите се призовават за участие в съдебното заседание чрез специална призовка. Текстът на призовката трябва да съдържа информация за това, че свидетелят е длъжен да свидетелства, за последиците от необоснован отказ от свидетелстване и за правото му на възстановяване на разходите за явяване пред съда (член 237 от ГПЗ). Свидетелите се изслушват по време на главното производство. Възможно е свидетели, които поради напреднала възраст, болест или сериозно физическо увреждане нямат възможност да се явят пред съда, да бъдат изслушани на мястото, където живеят (член 237, алинея 2 от ГПЗ). Всеки свидетел дава своите показания индивидуално, при което не се допуска да присъстват други свидетели, които предстои да дадат показания по-късно (член 238, алинея 1 от ГПЗ). Съдът напомня на свидетелите за тяхното задължение да кажат истината и да не затаяват информация и ги уведомява за последиците, ако дадат неверни показания. Разпитът започва с изявление на свидетеля, който излага известната му информация по случая. След това председателстващият съдебния състав съдия или членовете на състава, както и страните и техните представители и пълномощници задават въпроси на свидетеля, за да проверят неговите твърдения или за да ги допълнят или изяснят. Ако твърденията на свидетелите са противоречиви, може да им бъде поискано обяснение за това (член 239, алинея 3 от ГПЗ). ГПЗ вече не предвижда полагането на клетва от страна на свидетелите.

В ГПЗ не се прави разлика между изслушването на обикновени свидетели и на вещи лица и не се съдържат специални процесуални разпоредби в това отношение. Няма разлики между процедурите по изслушване на свидетели и на вещи лица.

Писмени доказателства: Макар че ГПЗ не подрежда по важност отделните видове доказателствени средства, писмените доказателства се смятат за най-надеждните доказателства. Различават се публични и частни документи. Публичните документи са документи, издадени в определена задължителна форма от държавни органи, действащи в сферата на своите правомощия, или документи, издадени в такава форма от самоуправляващи се общности, търговски дружества или други организации или физически лица в изпълнение на публични правомощия, които са им възложени по закон (член 224, алинея 1 от ГПЗ). Частни са всички документи, които не са публични. Подпис, положен върху частен документ, може да бъде удостоверен от компетентен държавен орган или от юридическо или физическо лице, което упражнява публични правомощия (напр.

нотариус). Такива заверени клаузи в частни документи имат публично значение и тази част от документа може да се смята за публичен документ. Доказателствената стойност на публичните документи е изрично определена от ГПЗ. Публичният документ доказва истинността на фактите, които са потвърдени или посочени в него (член 224, алинея 1 от ГПЗ). Въпреки че ГПЗ изхожда от предположението, че съдържанието на публичните документи е вярно, е възможно да се докаже, че фактите, посочени в публичен документ, са отразени неточно или че публичният документ е съставен с невярно съдържание (член 224, алинея 4 от ГПЗ). Това е единственото нормативно правило относно стойността на доказателствата в словения граждански процес.

Чуждестранни публични документи, които са заверени съгласно действащите изисквания, имат същата доказателствена стойност, както документите, издадени от словенски публични органи при условията на реципрочност, освен ако с международен договор не е предвидено друго (член 225 от ГПЗ).

ГПЗ съдържа и правила относно предоставянето на документите (т.нар. задължение за публикуване на документите), което зависи от това дали даден документ се държи от страната, която се позовава на него, от насрещната страна, от държавен орган или организация, която изпълнява публични правомощия, или от трето лице (физическо или юридическо).

Вещи лица: Съдът снима показания от вещи лица, когато за установяване или изясняване на даден факт са необходими технически познания, с каквито съдът не разполага (член 243 от ГПЗ). Съдът назначава вещо лице със специално определение, като преди назначаването му може да даде възможност на страните да изложат становището си. Вещо лице може да бъде назначено също и от съдията, който председателства съдебния състав, или от специално натоварен съдия, ако той е компетентен да събира този вид доказателства (член 244 от ГПЗ). Вещите лица обикновено се избират от специален списък, съдържащ имената на одобрени от съда експерти. Тази задача може да бъде поверена и на специализирана институция. В качеството на вещи лица в процеса могат да участват само физически лица. Вещите лица са длъжни да изпълнят възложените им задължения и да дадат своите експертни заключения и становища (член 246, алинея 1 от ГПЗ). Съдът може да наложи глоба на вещо лице, което не се яви на съдебно заседание, въпреки че е било редовно призовано, и не може да оправдае отсъствието си, на вещо лице, което откаже да изпълни задълженията си, без да посочи основателна причина за това, на вещо лице, което не уведоми незабавно съда за причините, поради които не може да свърши (своевременно) експертната си работа, и на вещо лице, което без основателна причина не свърши експертната си работа в определения от съда срок (член 248, параграф 1 от ГПЗ). Съдът може да освободи вещо лице от задълженията му по негово искане само ако са налице основанията, на които то може да се позове, за да откаже да свидетелства или да отговори на отделни въпроси. Освен това съдът може да освободи вещо лице от задълженията му по негово искане, когато са налице други уважителни причини (напр. прекомерно работно натоварване). Освобождаване на вещото лице от задълженията му по такива причини може да бъде поискано и от упълномощен служител на органа или организацията, където работи вещото лице (член 246, алинеи 2 и 3 от ГПЗ). Освен това правилата относно изключването на вещите лица от участие в делото са същите като правилата, приложими към съдиите. Единственото изключение е възможността лице, което вече е дало показания като свидетел, да участва в делото като вещо лице (член 247, алинея 1 от ГПЗ).

Задачите на вещите лица включват изготвяне на експертни заключения и становища. Освен това съдът преценява дали вещото лице трябва да представи своето заключение и становище устно в съдебното заседание или заедно с това да го предостави в писмена форма преди заседанието. Съдът определя и срока, в който вещото лице трябва да предостави своето заключение и становище. Ако по делото е назначено повече от едно вещо лице, вещите лица могат да представят своите заключения и становища съвместно, ако нямат противоречия помежду си. Ако вещите лица не могат да постигнат съгласие относно своите заключения и становища, те ги представят поотделно (член 254 от ГПЗ). Ако предоставената от вещите лица информация съдържа големи несъответствия или ако заключенията на едно или няколко вещи лица са неясни, непълни или вътрешно противоречиви, или ако те противоречат на установените факти по делото и тези недостатъци не бъдат отстранени чрез повторно изслушване на вещите лица, се пристъпва към ново събиране на доказателства от същите или други вещи лица (член 254, алинея 2 ГПЗ). Ако обаче са налице противоречия в становището на едно или няколко от вещите лица или техните становища имат пропуски, или ако са налице основателни съмнения в правилността на предоставеното становище, съдът възлага изготвяне на експертни становища на други вещи лица (член 254, алинея 3 от ГПЗ). Вещите лица имат право на възстановяване на разходите за участието си в делото, както и на възнаграждение за труда си (член 249, алинея 1 от ГПЗ).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Доказателствата се оценяват въз основа на принципа на свободната преценка. Съдът, основавайки се на вътрешното си убеждение, решава кои факти приема за доказани въз основа на обстойна и внимателна преценка на всички доказателства поотделно и в тяхната съвкупност, както и с оглед на цялостните резултати от производството (член 8 от ГПЗ). Следователно словеният граждански процес не познава т.нар. „правила на доказването“, чрез които законодателят определя предварително и по абстрактен начин стойността на отделните видове доказателствени средства. Единственото изключение е правилото относно доказателствената стойност на публичните документи (вж. точка 2.5).

В практиката обаче се прилага принципът, че писмените доказателства са по-надеждни (но не и с по-голяма доказателствена сила) от другите видове доказателствени средства, като например свидетелските показания или обясненията на страните.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

ГПЗ не съдържа разпоредби относно това дали определени доказателства или доказателствени средства са задължителни за установяване на действителността на дадени факти.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да. Всеки, който е призован да свидетелства, е длъжен да се яви пред съда и да даде показания, освен ако в закона не е предвидено друго (член 229, алинея 1 от ГПЗ).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Не се допуска снемане на показания от свидетел, когато това би било в противоречие със задължението му за опазване на държавна или военна тайна, освен ако компетентният орган е освободил свидетеля от това задължение (член 230 от ГПЗ).

Председателстващият съдебния състав съдия може по изключение да разреши изслушването на свидетел, който би разкрил служебна или военна тайна, ако са изпълнени условията за разкриване на секретна информация в съдебно производство (в зависимост от значимостта на информацията и съдържанието на процесуалния документ, естеството и чувствителността на класифицираната информация, значимостта и тежестта на материалните права и преценката дали разкриването на класифицираната информация би застрашило функционирането на орган или националната сигурност).

Свидетел може да откаже да свидетелства (член 231 от ГПЗ):

относно факти, които страна по делото му е доверила в качеството му на упълномощен представител на тази страна;

относно факти, които страна по делото или друго лице му е споделила по време на изповед в качеството му на изповедник;

относно факти, които са станали негово достояние в качеството му на адвокат или лекар или при упражняване на друга професия или дейност, във връзка с която той е обвързан със задължение за опазване на професионална тайна по отношение на факти, които са му станали известни при упражняването на тази професия или дейност.

Свидетел може да откаже да отговори на отделни въпроси, когато има основателни причини, по-конкретно когато отговорите на въпросите биха засегнали честта и достойнството му, биха му причинили сериозни финансови вреди или биха станали причина за подвеждането под наказателна отговорност на свидетеля или на негови роднини по права линия без оглед на степента на родство и роднини по съребрена линия до трета степен, или ако отговорите биха станали причина за засягане на честта и достойнството, биха причинили сериозни финансови вреди или биха довели до подвеждане под наказателна отговорност на неговия съпруг/съпруга или роднини по сватовство до втора степен включително (дори ако бракът е вече прекратен), или на неговия настойник, попечител, осиноvitел или осиновено дете (член 233, алинея 1 от ГПЗ).

Свидетел не може обаче да се позовава на риска от финансови вреди като основание за отказ да свидетелства относно правни сделки, при сключването на които е присъствал в качеството си на призван свидетел, относно действия, които е извършил във връзка със спор в качеството си на праводател или представител на една от страните, относно факти, свързани с имуществени отношения във връзка със семейни отношения или брак, относно факти, свързани с раждане, брак или смърт, както и винаги, когато в съответствие със специални разпоредби е длъжен да подаде заявление или декларация (член 234 от ГПЗ). Освен това свидетел не може да откаже да свидетелства на основание опазване на търговска тайна, когато разкриването на определени факти е необходимо в интерес на обществото или на друго лице, ако този интерес надхвърля вредите, причинени от разкриването на поверителните факти (член 232 от ГПЗ).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да. Ако свидетел, който е редовно призван, не се яви пред съда без основателни причини или ако напусне без разрешение мястото, където трябва да свидетелства, съдът може да разпреди принудителното му довеждане за негова сметка, както и да му наложи глоба в размер до 1 300 EUR. Съдът може да наложи такава глоба и на свидетел, който се е явил в съдебното заседание, но след като е бил предупреден за последствията, отказва да свидетелства или да отговаря на определени въпроси по причини, които съдът смята за неоснователни. В последния случай съдът може, ако свидетелят продължава да отказва да даде показания, да го задържи под стража докато свидетелят се съгласи да свидетелства или показанията му вече не са необходими по делото, но за не повече от един месец (член 241, алинеи 1 и 2 от ГПЗ).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свидетел може да бъде всяко лице, което може да предостави информация относно фактите, които трябва да бъдат доказани по делото (член 229, алинея 2 от ГПЗ). Възможността едно лице да е свидетел не зависи от неговата дееспособност. Дете или лице, което е обявено за частично или напълно недееспособно, може да свидетелства, ако може да предостави информация относно правно релевантните факти. Въпросът дали даден свидетел е способен да свидетелства се преценява от съда във всеки отделен случай.

Страните по делото и техните процесуални представители не могат да свидетелстват. Могат да свидетелстват обаче обикновените представители (*pooblaščenec*) или встъпилите в производството лица (*stranski intervenient*).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По отношение на снемането на свидетелски показания вж. предходния отговор.

Възможност за снемане на свидетелски показания чрез видеоконферентна връзка е предвидена в член 114а от ГПЗ, който гласи, че съдът може, със съгласието на страните, да допусне страните и техните представители да не присъстват физически на съдебното заседание и да извършат съответните процесуални действия от мястото, където се намират, ако е осигурено предаване на звук и видео картина от мястото, където се провежда съдебното заседание, до мястото, където се намират страните и/или техните представители. Същите условия се прилагат по отношение на събирането на доказателства чрез оглед, документи, изслушване на страните, свидетели и вещи лица.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

По принцип доказателства, които са събрани по противозаконен начин (напр. чрез незаконно подслушване на телефонни разговори) не могат да се използват в гражданските производства. В съдебната практика обаче по изключение се допуска използването на такива доказателства, когато са налице основателни причини за това или събирането на доказателствата има особено значение за упражняването на гарантирано от конституцията право. В този случай, освен факта, че част от доказателствата може да са събрани противозаконно, решаващо значение има съображението дали предоставянето на доказателствата в гражданското производство ще доведе до повторно нарушаване на права на човека. По отношение на недопустимите доказателства и доказателствата, чието събиране е практически невъзможно, в член 3, алинея 3 от ГПЗ е предвидено, че съдът не приема искания на страните, които противоречат на повелителни правни норми или на морала.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако изявлението на страна по делото е част от иска или от отправено към съда искане, то не се смята за доказателство, а за твърдение на страната, за което тя трябва да предостави съответни доказателства. Ако изявлението се съдържа в документ, предоставен на съда като доказателство за твърденията на страната, това изявление се смята за писмено доказателство.

Изявление, направено от страна по делото по време на устните състезания, също се смята за доказателство, тъй като съгласно ГПЗ обясненията на страните се смятат за доказателства (член 257 от ГПЗ).

Връзки по темата:

 <http://www.pisrs.si/Pis.web/>

 <https://www.uradni-list.si/>

 <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

 <http://www.sodisce.si/>

Последна актуализация: 10/01/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Словакия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Правилото, съгласно което съдът събира доказателства по време на съдебни заседания, се основава на член 48, параграф 2 от Конституцията. Когато е уместно, е възможно да се поиска събирането на доказателства да се извърши от различен съд, или доказателствата могат да бъдат събрани извън съдебното заседание. Обикновено съдът уведомява страните в производството пет дни по-рано, че доказателствата ще бъдат събрани извън заседанието. Страните в производството имат правото да присъстват при подобно събиране на доказателства. Страните за задължени да посочат доказателствата, които доказват техните претенции. Съдът решава кое от посочените доказателства ще приеме.

По изключение съдът може да събира доказателства, различни от предложените от страните, ако това е необходимо за решаването на делото. Съдът може да реши, че събраните доказателства трябва да бъдат допълнени или повторени пред него.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Изключение при събирането на доказателства по време на съдебно заседание са случаите, когато са изпълнени условията за постановяване на решение без провеждането на устно изслушване. Това не означава, че в тези случаи не се събират доказателства, а по-скоро, че доказателствата се събират извън заседанието, а не по време на него. Събирането на доказателства само по себе си е сходно с доказването на претенция.

Такива изключения включват изброените по-долу:

разглеждане на дело по същество, когато това включва обикновена правна преценка на въпроса;

твърдените от страните факти са неоспорени и стойността на спора, без съпътстващите разходи, не надвишава 2000 EUR;

въз основа на съгласието на страните; ако е издадена заповед за плащане, неприсъствено решение или решение за потвърждение, както и при отказ на искане.

Освен това изслушвания не трябва да се разпореждат в производства по преразглеждане *in abstracto* на потребителски дела, когато е постановено неприсъствено решение в полза на потребител, при спорове в областта на борбата с дискриминацията, при условие че ищецът се съгласи, при индивидуални трудови спорове и в случай на предложения за постановяване на спешна мярка.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Когато извършва преценка на доказателства, съдът не е ограничен по принцип от законодателството по отношение на начина, по който следва да се извърши преценката на конкретно доказателство от гледна точка на неговата достоверност. По този начин се прилага принципът на дискреционна преценка на доказателствата. Само в редки случаи законът налага на съда определени ограничения при преценката на доказателствата; така например съдът трябва да приеме за доказан всеки факт, за който в закона се съдържа оборима презумпция, освен ако в производството не е доказано друго — член 133 от Гражданския кодекс.

Съдът е обвързан от решенията на Съда на Европейския Съюз. Той също така е обвързан от решението на Конституционния съд относно това дали определен законодателен акт е или не е в противоречие с Конституцията, със закон или международен договор, който е обвързващ за Словашката република. Съдът е обвързан също така от решенията на Конституционния съд и Европейския съд за правата на човека, които се отнасят до основните права и свободи на човека. Освен това съдът е обвързан от решенията на компетентните органи за престъпление или нарушение, извършено от страна на малолетно или непълнолетно дете, или друго административно нарушение, което е наказуемо съгласно конкретни разпоредби; съдът обаче не е обвързан от решения за налагане на глоба на място.

Освен това даден съд може да разглежда въпроси, които са от компетентността за вземане на решение на друг орган. В случай обаче, че компетентният орган вече е издал решение по такъв въпрос, съдът взема това решение под внимание и го включва в мотивите на собственото си решение (зачитане на предишни решения).

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Страните в производството са задължени да посочат доказателствата, които доказват техните претенции. Съдът решава кое от посочените конкретни доказателства да приеме. Съдът може да събира доказателства и по собствена инициатива, в случай на доказателства, основани на публични регистри и списъци, ако такива регистри и списъци сочат, че твърдените от страните факти са в разрез с реалността; съдът не събира каквито и да е други доказателства по собствена инициатива.

Съдът може да събира доказателства по собствена инициатива, за да установи дали са изпълнени процедурните условия, или дали предложеното решение да бъде с изпълнителна сила, както и за да се запознае със съответно чуждо право.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът събира доказателства по време на заседанията, освен ако не са изпълнени условията за постановяване на решение без провеждане на устно изслушване.

Страните имат правото да представят наблюденията си относно предложенията за доказателства и относно всяко от събраните доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът извършва преценка на доказателствата по собствено усмотрение, като разглежда всяко доказателство отделно и всички доказателства заедно, и същевременно разглежда внимателно всеки въпрос, който е възникнал в хода на производството. Надеждността на всяко доказателство може да бъде оспорена, освен ако законът не предвижда друго.

Определено ограничение на дискреционната преценка на доказателствата се прилага по отношение на апелативния съд и съда, разглеждащ касационни жалби, когато апелативният съд не е обвързан от фактите по делото, установени от първоинстанционния съд. Ето защо той може да стигне до различно заключение по отношение на фактите. Апелативният съд обаче не може да се отклонява от преценката на конкретните доказателства, събрани от първоинстанционния съд. Той може да преценява по различен начин само доказателства, събрани от първоинстанционния съд, в случай че повтаря тези доказателства. За разлика от първоинстанционния съд обаче, той може да преценява по различен начин доказателства, събрани от по-нисшестоящ съд чрез замолен съд.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

За доказателство може да послужи всяко доказателствено средство, което може да допринесе за правилното изясняване на въпроса и което е събрано по допустимия от закона начин. Доказателствените средства включват разпит на страните и на свидетели, документи, експертни заключения, експертни свидетелски доклади, както и огледи. Ако начинът за събиране на доказателства не е посочен, той се определя от съда.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелят е лице, различно от съда и от страните в производството, което дава показания за факти, възприети чрез собствените му сетива.

Свидетели могат да бъдат само физическите лица.

При дела, попадащи в компетентността на гражданските съдилища, често се изискват експертни становища по фактите, които служат като фактическа основа за решения по съществото на делото. Когато произнасянето на решение по съществото на делото зависи от преценката на факти, за които се изискват експертни познания, съдът назначава вещи лица. В този случай съдията трябва да назначи нещо лице дори когато самият той разполага с експертни познания, които биха му позволили да прецени предмета на делото по експертен начин. Това познание не може да замести обективното установяване на фактите от страна, извън органа, който се произнася по тях.

Основната задача на съда е да формулира правилно въпросите към вещите лица. Съдът е задължен да задава на вещите лица въпроси, които се отнасят само до фактите, като избягва въпроси, свързани с правната преценка на предмета на експертното становище.

Съдът може да разпорежи преразглеждане на експертното становище от друго нещо лице или от научна, или друга институция. Предметът на такова второ становище е преразглеждане на представеното по-рано становище. Това понякога се нарича „становище за преразглеждане“. Съдът разглежда експертното становище като всяко друго доказателство.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът извършва преценка на отделните доказателства от гледна точка на тяхната надеждност и достоверност. Съдът не е ограничен от което и да е законодателство, що се отнася до начина, по който следва да се извърши преценката на всяко конкретно доказателство — това е принципът на дискреционна преценка на доказателствата. Въпреки това съображенията за преценката на съда не са произволни; съдът трябва да вземе под внимание всичко, което е било представено в хода на производството. Съдът следва да зачита тези факти и трябва правилно да определи начина, по който са свързани един с друг. В същото време съдът не е обвързан от каквото и да било приоритетен ред по отношение на значението и доказателствената сила на отделните доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

По въпроси, по които производството може да бъде образувано без да е сезиран съдът, както и в производство относно разрешение за сключване на брак, относно определянето и отричането на произход, относно годността за осиновяване и осиновяването, както и по въпросите, свързани с търговския регистър, съдът е длъжен да събере допълнителни доказателства, необходими за установяване на фактите дори ако страните не са предложили такива доказателства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всяко физическо лице, което е призовано, е длъжно да се яви в съда и да даде показания като свидетел — член 196, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс. То трябва да казва истината и да не скрива информация. Съдът трябва да уведоми свидетеля за наказателните последици от даването на неверни свидетелски показания и за правото му да откаже да даде показания.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите могат да откажат да дадат показания само когато е възможно да уличат в извършване на престъпление себе си или близко на тях лице. Съдът се произнася относно това, дали отказът да се дадат показания е основателен. Свидетелите могат да откажат да дадат показания, ако техните показания биха нарушили тайната на изповедта или поверителността на информацията, поверена им в качеството им на извършващи пасторски действия, устно или писмено, съгласно условията на поверителността.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът се произнася относно основателността на отказа да се дадат показания. Не се допуска подаването на жалби срещу решението на съда. Ако независимо от решението на съда, свидетелят откаже да даде показания, съдът може да му наложи процесуална глоба.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Съдът винаги трябва да изслушва законния представител на организация, която е страна по гражданско производство, като страна по такова производство, а не като свидетел (член 185 от Гражданския процесуален кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Преди да разпита свидетелите съдът трябва да установи тяхната самоличност и техните отношения със страните. Освен това свидетелите трябва да бъдат уведомени за значението на свидетелските показания, техните права и задължения, наказателните последици от даването на неверни показания и за правото им да поучат възнаграждение за свидетели.

Съдът приканва свидетелите да опишат последователно всичко, което знаят за предмета на разпита. След това съдът задава на свидетелите въпроси, които са необходими за допълване и разясняване на техните показания.

На свидетелите не могат да се задават тенденциозни или насочващи въпроси. Ако на страните в производството или на вещите лица се задават такива въпроси или каквито и да е въпроси, свързани с правната преценка на делото, председателстващият съдия счита въпросите за недопустими. Председателстващият съдия се произнася относно недопустимостта на въпросите в разпореждане, което не се връчва и срещу което не може да бъде подадена жалба. Разпореждането представлява единствено част от част от протокола от съдебното заседание. Със съгласието на страните по производството съдът може да организира устно изслушване чрез видеоконферентна връзка или друго технологично оборудване за комуникация.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Следва да се повтори, че съдът не е ограничен от законодателството по отношение на начина на извършване на преценка на всяко отделно доказателство — това е принципът на дискреционна преценка на доказателствата съгласно член 191 от Гражданския процесуален кодекс.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Съдът преценява стриктно действията на страните и техните адвокати, както и на други лица, участващи в производството, по-скоро по отношение на тяхното съдържание, отколкото въз основа на начина, по който тези лица свидетелстват. Действията на страните се уреждат съгласно неформален принцип. По принцип страните имат право на преценка при извършването на процесуални действия: независимо дали са представени в писмена форма или като устно изявление, вписано в протокола, техните показания имат същите правни последици, но трябва да бъдат посочени изрично или по начин, предотвратяващ всякакви съмнения относно истинското им предназначение.

Последна актуализация: 22/04/2022

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази

страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Финландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Ищецът трябва да установи фактите в подкрепа на исканията си, а ответникът носи тежестта на доказване за фактите в своя защита. Страна, която не представи доказателства, поема риска фактите, на които се основават исканията ѝ, да бъдат счестени за недоказани.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Признатите факти не е необходимо да бъдат доказвани. Освен това не е необходимо да бъдат доказвани общоизвестни факти или факти, които са служебно известни на съда. Разбира се, може да бъдат представяни доказателства за оборване на такива факти.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В това отношение законът съдържа само разпоредба, съгласно която съдът, след внимателно разглеждане на всички представени факти, трябва да реши каква е истината по делото. Във Финландия се прилага принципът за преценка на доказателствата „по вътрешно убеждение“, което означава, че на съда трябва да се представят достатъчно доказателства.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

На практика страните по делото трябва сами да съберат доказателствата, на които желаят да се позоват. Законът също така позволява на съда да събере доказателства по собствена инициатива. Съдът обаче не може да разпорежи по собствена инициатива разпит на нов свидетел или представяне на документ против волята на двете страни, ако спорът може да бъде разрешен по извънсъдебен път.

В някои случаи, като например дела за бащинство, съдът също има задължение да гарантира, че са събрани всички необходими доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Събирането на доказателства се провежда в хода на основното съдебно заседание.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли такова искане, ако например доказателството не е от значение за решаване на делото или ако фактът, в подкрепа на който се иска допускане на доказателството, вече е доказан. Искане за събиране на доказателства може да бъде отхвърлено и ако то е подадено твърде късно.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Различните видове доказателствени средства включват обяснения на страните по делото, разпит на свидетелите и вещите лица, представяне на писмени доказателства и експертни становища, и оглед и освидетелстване.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Не се прави разлика при преценката на устните свидетелски показания и показанията на вещите лица и тази на представените писмени експертизи. Съдилищата обаче не приемат писмени изявления от свидетели.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Не. Съдът има право на преценка при оценяване на доказателствата.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По принцип свидетелите не могат да откажат да дадат показания.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Право да откажат да дадат показания имат съпругът(ата), годеникът(цата) и роднините по права възходяща или низходяща линия на страна по делото, братята и сестрите на такава страна и техните съпрузи, както и осиновителите или осиновените деца на страна по делото. Освен това законът предвижда различни други ситуации, в които свидетелят има правото или задължението да откаже да даде показания.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, който откаже да даде показания без законно основание, може да бъде принуден да изпълни своето задължение под заплаха от налагане на глоба. Ако свидетелят отново откаже да даде показания, съдът може да разпорежи той да бъде задържан, докато не се съгласи да свидетелства.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Съдът има свободата да прецени дали например лице под 15-годишна възраст или лице, страдащо от душевно разстройство може да бъде разпитано като свидетел.

Определени групи хора, като лекари и адвокати, не могат да дават показания по въпроси, които представляват професионална тайна.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По принцип страната, която е призовала даден свидетел, го разпитва първа. След това другата страна има право да го разпита на свой ред. След това съдът и страните по делото могат да задават допълнителни въпроси на свидетеля.

Възможно е свидетел да бъде изслушан чрез видеоконферентна връзка или друга подходяща телекомуникационна технология, която осигурява аудиовизуална връзка между участниците в заседанието, ако съдът сметне това за уместно. Тази процедура може да се използва например, ако свидетел е възпрепятстван да се яви лично в съда или ако неговото явяване би довело до неоправдано високи разходи, или ако свидетелят е на възраст под 15 години. В определени ситуации свидетел може да бъде разпитан също и по телефона.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Законът не съдържа специални указания за такива обстоятелства. Съдът трябва по свое усмотрение да реши каква значимост да придаде на такива доказателства.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да. Страните по делото могат да бъдат изслушани свободно при събирането на доказателства, а по граждански дела те могат да бъдат разпитани под клетва във връзка с факти, които са от особено значение за решаването на делото. Показанията на страните по делото, дадени като доказателство, се преценяват по същите критерии като показанията, дадени от свидетел.

Връзки

 [Събиране на доказателства](#) (Министерство на правосъдието, Финландия)

Брошура: [Даване на показания в съда](#) (Министерство на правосъдието, Финландия)

Последна актуализация: 10/05/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици вече са преведени.

Събиране на доказателства - Швеция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Шведското законодателство се основава на принципите на доказателствените средства и допустимост на доказателствата. Въз основа на обстойна преценка на всички обстоятелства, установени в рамките на делото, съдът трябва да прецени кои факти са доказани. Съдът е компетентен да определи каква стойност да даде на доказателствата при тяхната преценка.

Определени правила относно допустимостта на доказателствата са установени в съдебната практика, включително по отношение на определяне на тежестта на доказване. Общото правило, от което има много изключения, гласи в силно опростен вид, че всеки, който твърди даден факт, е длъжен да го докаже. Ако за една от страните е по-лесно да докаже даден факт, често тежестта на доказване пада върху тази страна. Ако дадена страна се затруднява да предостави доказателства за дадено обстоятелство, това също може да е от значение за определянето на тежестта на доказване. Ако например някой изисква плащане на дълг, той или тя трябва да докаже, че има основателен иск срещу другата страна. Ако другата страна твърди, че вече е извършила плащането, тя трябва да докаже твърдението си. При спорове, свързани с отговорност за вреди, обикновено тежестта на доказване пада върху страната, която твърди, че е понесла вреди. Наред с горното е възможно обръщане на тежестта на доказване на определен факт.

Ако предоставените доказателства не са достатъчно убедителни, съдът не може да вземе предвид съответното обстоятелство в своята преценка по делото. Когато трябва да се определи стойността на нанесени вреди, е предвидено изключение, съгласно което съдът може, ако е много трудно или невъзможно да се предоставят доказателства относно стойността на вредите, да определи стойността на вредите в разумен размер.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Вж. отговора на въпрос 1.1.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Законодателните изисквания за определяне на стойността на доказателствата зависят от вида на производството. По граждански дела обичайното изискване е твърдяните факти да бъдат доказани. В рамките на някои граждански дела може да се прилага облекчено изискване за доказване. За пример могат да бъдат посочени делата, свързани със застраховки на потребители, в рамките на които се приема, че е достатъчно да се приеме, че е по-вероятно застрахователното събитие да е настъпило.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Отговорността за доказателствата се носи от страните. В дела, които не се разглеждат съгласно диспозитивното начало, т.е. дела, свързани с предмет, относно който не се допуска страните да постигнат спогодба, съществува възможност съдът да разпорежи събиране на доказателства по делото, без това да е поискано от страните. Следователно при разглеждане на дела, свързани с родителски права или права на лични отношения между родител и дете, съдът може да приеме, че за решаване на случая са необходими допълнителни доказателства. По граждански дела, в рамките на които страните могат да постигнат спогодба, известни като дела, разглеждани съгласно диспозитивното начало, съдът не може да разпорежда събиране на доказателства в производството по собствена инициатива.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Доказателствата се събират в рамките на основното заседание.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли доказателствата, ако фактите, които съответната страна желае да докаже с тях, нямат значение за делото. Тази възможност е приложима и когато доказателствата не са необходими или очевидно няма да породят последствия. Освен това действат правила, съгласно които писмени показания могат да се предоставят само в специални изключителни случаи.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Шведското законодателство познава пет основни вида доказателства (доказателствени средства). Това са, както следва:

- писмени доказателства;
- разпит на свидетели;
- разпит на страна по делото;
- разпит на вещо лице;
- оглед.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Общото правило е, че свидетелите дават показания устно и пред съда. Страните не могат да се позовават на писмени свидетелски показания. С разрешението на съда обаче свидетелят може да използва бележки, за да подпомогне паметта си. Страната, която е призовала свидетеля, започва разпита (пряк разпит), освен ако съдът разпорежи друго. След това другата страна има възможност да разпита свидетеля (кръстосан разпит).

Що се отнася до показанията на вещо лице обаче, общото правило е, че вещото лице предоставя писмено заключение. По искане на една от страните и ако това не е очевидно без значение за делото, вещото лице дава и устни показания в производството. Устно изслушване се допуска и в случай, когато е необходимо вещото лице да даде показанията си лично пред съда.

Когато делото трябва да се реши от съда след провеждане на основно заседание, например с цел изслушване на свидетеля, писмените доказателства и заключенията на вещите лица по правило се прочитат по време на съдебното заседание, за да може съдът да вземе предвид тези доказателства при формулирането на своето решение. Съдът може обаче да се произнесе с определение, че счита писмените доказателства за събрани по време на основното заседание, без да е необходимо те да бъдат прочетени по време на заседанието.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно шведското законодателство се прилага принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение. Наред с другото това означава, че в законодателството не са предвидени правила относно стойността на отделните видове доказателства. Вместо това съдът прави независима преценка на всички доказателства и решава кои факти са доказани по делото.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение означава, че няма правила, които определят, че дадени обстоятелства трябва да бъдат доказани с конкретен вид доказателства, за да бъдат приети от съда за установени. Вместо това съдът прави цялостна преценка на обстоятелствата по делото, за да определи кои от тях са доказани.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

В шведското законодателство е предвидено общо задължение за даване на свидетелски показания. Следователно общото правило е, че лицата, които са призовани като свидетели, са длъжни да свидетелстват.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Дадено лице не е длъжно да свидетелства по дело, в което като страна участва негов близък роднина. Свидетел може да откаже да коментира определен факт, когато с даването на изявление във връзка с този факт той би бил принуден да разкрие, че е извършил престъпление или недостойно действие. При определени обстоятелства свидетелите могат да откажат да разкрият информация, която е професионална тайна. Прилагат се определени ограничения по отношение на задължението за даване на свидетелски показания за някои категории специалисти, като например здравните работници.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Лице, което трябва да даде свидетелски показания в процеса, се призовава като свидетел, като при отказ от свидетелстване може да бъде наложена глоба. Ако свидетелят не се яви в съдебното заседание, глоба се налага, ако той не посочи извинителни причини за неявяването си, като например болест. При неявяване на свидетел съдът може да постанови и принудителното му довеждане от органите на полицията. Съдът разполага и с правомощието да задържи под стража лице, което отказва да свидетелства, без да посочи валидна причина за отказа си да отговаря на въпроси.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Ако призовано да свидетелства лице няма навършени 15 години или страда от психично заболяване, съдът преценява дали то може да даде свидетелски показания, като взема предвид тези обстоятелства. Вж. също точка 2.9.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По правило разпитът на свидетеля се извършва първо от лицето, което го е призовало (пряк разпит). След това и другата страна получава възможност да зададе въпроси на свидетеля (кръстосан разпит). След кръстосания разпит лицето, което е призовало свидетеля, и съдът могат да зададат допълнителни въпроси. Съдът отхвърля въпроси, които очевидно нямат връзка с делото или са объркващи или неуместни по друга причина.

Страни по делото, свидетели и други лица, които трябва да вземат участие в съдебно заседание, трябва да имат възможност да участват от разстояние чрез видеоконферентна връзка, ако това не е неуместно. Общото правило обаче е, че лицата, участващи в производството, трябва да се явят лично пред съда.

Допуска се разпит на свидетел по телефона, ако това е уместно с оглед на разходите, свързани с личното явяване на свидетеля пред съда, и значението на личното изслушване на неговите показания от съда.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение означава, че само в малък брой изключителни случаи е забранено използването на определени видове доказателства. Следователно фактът, че определени доказателства са набавени по незаконосъобразен начин, по принцип не е пречка съответната страна да се позове на тези доказателства в процеса. Този факт обаче може да е от значение, когато при преценката на доказателствата съдът дава на съответните доказателства ограничена доказателствена сила.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните по делото не могат да свидетелстват, като вместо това биват разпитвани под клетва и носят наказателна отговорност за верността на предоставената от тях информация.

Последна актуализация: 05/11/2015

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Англия и Уелс

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Общото правило относно това кой носи тежестта на доказване е, че при граждански дела тя се носи от страната, която твърди даден факт; това означава, че са представени убедителни за съдията (или съдебните заседатели) доказателства, че съгласно принципа за баланс на вероятностите заявеният факт е верен. Тежестта на доказване се прилага и за двете страни, освен когато фактът е съвсем очевиден, така че ищецът не е изпълнил изискванията във връзка с тежестта на доказване; в този случай съдията има право да продължи делото, без да безпокои другата страна.

На практика това означава, че при прилагане на принципа за баланс на вероятностите съдът е убеден, че събитието е настъпило. Както е разяснено от лорд Хофман по делото Министерство на вътрешните работи на Обединеното кралство/Rehman (Secretary of State for the Home Department vs Rehman)[1], този стандарт се променя от факта, че колкото по-рядко се случва дадено събитие, толкова по-голяма е тежестта на доказване.

[1] [2001 г.] UKHL (Камера на лордовете на Обединеното кралство) 47.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати, или очевидни или ирелевантни за решаването на делото.

Законът установява различни презумпции, които могат да бъдат оборени чрез доказване на противното. Това включва презумпции относно бащинството, действителността на брака, вменяемостта на физически лица и смъртта на лица, които са изчезнали. Невиновността за престъпление се презюмира, но осъдителната присъда е допустима в гражданското производство като доказателство, че дадена страна е извършила нарушение (което означава, че страната носи тежестта на доказване на невиновност).

Съществува презумпция за небрежност, при която ищецът доказва, че е понесъл вреда от източник, който е бил под изключителния контрол на ответника, и че нещастният случай е такъв, че обикновено би настъпил поради небрежност [1]. Подобна презумпция възниква, когато на дадено лице са поверени вещи, които са били изгубени или унищожени. И в двата случая презумпцията може да бъде оборена от ответника.

Една област, в която тежестта на доказване се обръща, попада в приложното поле на закона за трудовата дискриминация. След като е заведено *prima facie* дело за дискриминация, тежестта се прехвърля на другата страна, която трябва да докаже, че не е била налице дискриминация. Тази особеност произтича от европейското законодателство в областта на дискриминацията и към момента се съдържа в Закона от 2010 г. за равенството.

И накрая, съществуват няколко гражданскоправни въпроса, свързани обикновено със законодателството в областта на здравословните и безопасни условия на труд, при които става въпрос за обективна отговорност. Това означава, че при нещастен случай работодателят носи отговорност по силата на обективното задължение за грижа на работодателя.

[1] [2001 г.] UKHL (Камера на лордовете на Обединеното кралство) 47.

[2] Доктрината *res ipsa Loquitur* или „нещото говори само за себе си“.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Стандартът на доказване в гражданските дела е принципът за „баланс на вероятностите“. С други думи, съдът ще приеме даден факт за установен, ако са му представени убедителни доказателства, че е много по-вероятно той да е възникнал, отколкото да не е. Както беше посочено по-горе, стандартът работи по гъвкав начин: за да бъдат доказани сериозни подозрения — например измама при прилагането на принципа за баланс на вероятностите — са необходими по-убедителни доказателства, тъй като обикновено е по-малко вероятно такива подозрения да се считат за верни.

Тази проверка се изменя при две обстоятелства. В случаите, когато при липсата на убедително основание няма толкова противоречиви основания, съдията има право да реши, че основанието не е доказано[1]. Освен това при искания за съкратено производство[2] правните пречки са много малко и съдът ще постанови решение, без да се използва пълно разкриване на съществуващи документи или кръстосан разпит.

[1] Тази особеност е разгледана в делото *Rhesa Shipping* [1985 г.] 1WLR.

[2] Често използвано в Съда по технологии и строителна дейност (*Technology and Construction Court (TCC)*) във връзка с изпълнение на арбитражно решение за плащане на парична сума.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданското производство доказателства[1] се събират чрез разкриване на съответните документи от страните, а свидетелските показания и показанията на вещи лица трябва да бъдат снети пред съда.

При всеки случай се прилагат различни правила.

Разкриване

Страните в гражданското производство са задължени да разкрият[2] съществуването на документи, с които разполагат или които притежават, доколкото съдът им е разпоредил да го направят, и да позволят на другите страни да се запознаят с тези документи. Съдът обикновено ще разпорежи „стандартно разкриване“, съгласно което страните трябва да извършат основателно търсене във връзка с документи, които подкрепят или засягат по неблагоприятен начин случая на някоя страна, без да е необходимо страните да подават молба до съда. За всички други видове разкриване дадена страна трябва да поиска разрешение от съда. Съдът може също така да разпорежи налагане на обезпечителна мярка върху доказателства или имущество.

Свидетели

Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на своя случай. Въпреки това страна, която желае да се позове на свидетелски показания, трябва да представи писмено изявление на свидетеля, подписано от него, в което са изложени неговите показания, след което трябва да призове свидетеля да даде устни показания по време на процеса. Ако страната не представи преди процеса писмено изявление на свидетеля или кратко изложение във връзка със свидетел, тя не може да призове свидетеля без разрешението на съда. Освен това съдът разполага с широки правомощия да осъществява контрол върху допустимостта на доказателствата, като например да изключва доказателства, които при други обстоятелства биха били допустими, или да ограничава кръстосания разпит на свидетелите.

Страните могат да подадат и молба за съдебно разпореждане, с което да се позволи събирането на свидетелски показания под клетва преди заседанието по делото, като събирането им се извършва от назначено от съда лице[3].

По същество ролята на съдията се състои в преценка на доказателствата, които са приведени от страните, и не включва независимо издирване на факти.

Вещи лица

Страните не могат да се позовават на експертизи [4], освен ако съдът не даде разрешение за това. Съдът може да осъществява контрол над въпроси, по отношение на които се иска предоставянето на експертизи, формата, в която са представени доказателствата, и хонорарите, които се плащат на вещото лице.

Когато повече от една страна желае да представи експертиза по даден въпрос, съдът може да постанови доказателствата да се представят от едно общо вещо лице, чиито задания са поставени съвместно от страните, вместо всяка от страните да поставя задания на отделно вещо лице. Съдът може да даде такива указания по собствен почин, без да се търси съгласието на страните.

Той няма да изисква да бъдат привеждани доказателства от страните чрез вещи лица по собствен почин. Възможно е обаче съдът да назначи сам вещо лице като „оценител“, който да го подпомага във връзка с даден въпрос. Съдът може да разпорежи на оценителя да изготви доклад (копия от който трябва да бъдат предоставени на страните) и да присъства на процеса, за да консултира съда.

Съгласно част 35 от Правилата за гражданско съдопроизводство (CPR) в сходни дисциплини е възможно експертизи от вещи лица да бъдат представяни едновременно. Обикновено при такива обстоятелства страните ще бъдат подложени на кръстосан разпит, след което съдията ще обобщи позицията, по която вещите лица се приканват да постигнат съгласие.

[1] Вж. част 32 от CPR.

[2] Вж. част 31 от CPR.

[3] Вж. част 34.8 от CPR.

[4] Вж. част 35 от CPR.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Разкриване

След издаването на разпореждане за разкриване всяка страна трябва да представи на другите страни списък на съответните документи, които притежава или с които разполага. След това другите страни имат право да проверят и да получат копия от документите. Възможно е да бъде поискано да се заплати такса за фотокопиране.

Свидетели

Съдът ще разпорежи на страните да представят подписани писмени изявления от всекиго от свидетелите, на чиито показания възнамеряват да се позоват, преди процеса. Писменото изявление може да бъде изготвено от свидетеля, но често пъти ще бъде подготвено от адвоката на страната, в чиято полза свидетелят ще даде показания. В писменото изявление следва да са изложени пълните свидетелски показания, предадени от свидетеля със собствени думи, ако това е практически възможно.

Ако на дадена страна бъде разпорежено да представи писмено изявление от някого от свидетелите, но не е възможно да получи такова, тя може да поиска разрешение от съда да представи кратко изложение във връзка със свидетеля, в което се представят показанията, които се очаква той да даде, или въпросите, по отношение на които страната възнамерява да го разпита.

Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, свидетелят ще даде показания устно пред назначено от съда лице. Разпитът ще се проведе по същия начин, както по време на процес, като е налице реална възможност за кръстосан разпит на свидетеля, при което се изготвя протокол на дадените показания.

Вещи лица

Ако съдът даде разрешение за представяне на експертизи, страните изготвят задания за вещото(вещите) лице(лица). Когато вещото лице е общо за страните, те могат да му поставят заданията поотделно, в случай че не могат да се споразумеят по отношение на тях. Вещото лице, чието първостепенно задължение е към съда, а не към страната или страните, които му възлагат задачата, ще изготви писмен доклад. След това някоя от страните може да отправи в писмен вид въпроси към вещо лице, чиито задания са поставени съвместно от страните или от другата страна. Когато се използват услугите на отделни вещи лица, съдът може да разпорежи и да се проведе обсъждане между тях, с цел да се определят областите на съгласие и несъгласие. Всяко вещо лице има право на заплащане за своите услуги, обикновено от страната или страните, която /които му възлага/възлагат задачата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Когато страните отправят искане за издаване на разпореждания, с които да получат право да събират или да привеждат доказателства, е необходимо съдът да бъде убеден, че е вероятно въпросните доказателства да бъдат релевантни и допустими. Когато решава как да упражни своите правомощия, съдът трябва също така да се стреми към справедливо разглеждане на делата, което включва спестяване на разходи и разглеждане на делата по начин, който да бъде справедлив, бърз и пропорционален на важността, сложността и цената на иска. Тези съображения могат да накарат съда да отхвърли искания или да издаде разпореждания по собствен почин (напр. искане за едно общо за страните вещо лице, вместо отделни вещи лица, ангажирани от всяка страна).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Фактите могат да бъдат доказани чрез доказателства, чрез презумпции и изводи, направени въз основа на доказателствата, както и съдът може да взема предвид факти (вж. по-горе). Видовете доказателства, които могат да се използват в гражданското производство, са свидетелски показания, документи и веществени доказателства. Документите могат да включват документи на хартиен носител, компютърни записи, снимки, видеозаписи и звукозаписи. Веществените доказателства се състоят от други вещи, съотносими към представените пред съда спорни въпроси, като например продуктите, които са в обхвата на предмета на спор в областта на интелектуалната собственост. Към тях се отнасят и посещение от страна на съдия на местопроизшествието или извършването на оглед на друго съответно местоположение.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

По принцип свидетелите на даден факт дават устни показания по време на процеса. Както е посочено по-горе обаче, всяка страна е задължена да представи писмено изявление за всеки от свидетелите, на чиито показания смята да се позове. По време на процеса от свидетеля ще бъде поискано да потвърди истинността и прецизността на своето изявление, което след това ще се използва като свидетелско показание в полза на страната, която го е призовавала. Когато се представя само кратко изложение във връзка със свидетеля, той ще трябва да даде по-подробни устни показания.

Вещите лица представят показанията си под формата на писмени заключения, освен ако съдът разпорежи друго. В експертното заключение те трябва да изложат своите заключения, фактите и предположенията, на които то се основава, както и същността на заданието на вещото лице.

Съдът ще реши дали е необходимо вещото лице да присъства и по време на процеса, за да даде устни показания. От назначения от съда оценител няма да се изисква да дава устни показания.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът разполага с голяма свобода на преценка по отношение на тежестта или надеждността, която следва да се придаде на всяко едно доказателство. Няма правило срещу привеждането на направено извън съда изявление като доказателство за фактите, съдържащи се в

изявлението (доказателства, основани на слухове)[1], така че дадена страна може да се позове на писмо като доказателство за неговото съдържание или на доклад на свидетел за изявление, направено от друго лице. Основаните на слухове доказателства обаче често имат по-малка тежест от показанията на преките очевидци, особено когато лицето, направило изявлението, е можело да бъде призовано да даде показания лично.

Определени документи и записи се приемат за автентични. Например записите в регистрите на предприятията и публичните органи се приемат за автентични, ако са удостоверени като такива от служител на предприятието или публичния орган. Различни видове официални документи (като законодателство, подзаконовни нормативни актове, разпоредби, договори и съдебни документи) могат да бъдат доказани чрез печатни или заверени копия, без да се прилагат каквито и да било допълнителни доказателства.

[1] Вж. част 33 от CPR и придружаващите практически насоки.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Определени сделки (напр. завещания и продажби на земя) трябва да бъдат сключвани в писмена форма, поради което за доказването на такива сделки се изискват писмени доказателства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило, ако свидетелят е способен да даде показания, той може да бъде задължен да го направи. Страна, която желае да гарантира присъствието на даден свидетел на процеса, изготвя писмена призовка, с която от свидетеля се изисква да присъства в съда, за да даде показания. След като бъде издадена от съда и бъде връчена редовно, призовката задължава свидетеля да присъства до края на заседанието. Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, но свидетелят не успее да се яви в съда или откаже да отговаря на законоустановени въпроси, страната, поискала това, може да отправи искане за допълнително разпореждане, съгласно което свидетелят трябва да се яви в съда или да отговаря на въпроси.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общото правило, че способните да дадат показания свидетели могат да бъдат задължени да свидетелстват, не се прилага по отношение на Кралицата, чуждестранни суверени и техните домакинства, чуждестранни дипломатически представители и консулски служители, представителите на определени международни организации и съдии и съдебни заседатели (що се отнася до тяхната дейност в това им служебно качество). Съпрузи (съпруги) и роднини на страните могат да бъдат задължени да дадат показания в гражданското производство. Свидетели, от които по принцип може да се изиска да дадат показания, все пак имат право да откажат да представят определени документи за проверка, както и да откажат да отговорят на определени въпроси въз основа на т. нар. привилегии. Основните видове привилегии са поверителността на отношенията между адвокат и неговия повереник (която се прилага по отношение на комуникации за целите на предоставяне или получаване на правен съвет или за целите на получаване на доказателства във връзка със съдебния спор), привилегия от типа „без да се засяга“ (която се прилага по отношение на комуникациите между страните, които правят реален опит да намерят компромис по спора, като например предложения за уреждане на иска) и правото да не се дават показания, уличаващи в престъпление лицето, което ги дава (което означава, че от свидетел може да не се иска да дава показания, ако е налице реална опасност той или неговият(неговата) съпруг(съпруга) да бъдат изложени на наказателно преследване или наказание в Обединеното кралство). Привилегията може да бъде отказана. Отказ да се представят доказателства е възможен и на основание имунитет, който е в обществен интерес, ако представянето на доказателствата би било в противоречие с обществения интерес. Доказателствата, които могат да бъдат обхванати от имунитет, включват доказателства, свързани с националната сигурност, дипломатическите отношения, действията на централното държавно управление, благоденствието на деца, разследването на престъпления и защитата на информатори. Освен това журналистите не са длъжни да разкриват своите източници, освен ако разкриването е необходимо в интерес на правосъдието или националната сигурност или за предотвратяване на безредици или престъпление. Банковите служители не могат да бъдат задължени да представят банкови книжа или да дават показания за тяхното съдържание, освен когато са налице специални основания съдът да им разпорежи да направят това, но съдът може да разпорежи дадено лице да получи разрешение да проверява или да копира записи на банкови сметки.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, на когото е връчена призовка за свидетел, но не се яви пред съда или откаже да даде показания, може да бъде обвинен в неуважение към съда и да бъде лишен от свобода (във Висшия съд), или да бъде задължен да заплати глоба (в окръжния съд).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички възрастни лица са способни да дават показания в гражданското производство, освен когато не са способни да разберат естеството на клетвата, която свидетелите трябва да дадат, или са неспособни да дадат смислени показания, например поради психично заболяване. Когато дете свидетел не разбира естеството на клетвата, показанията му все пак могат да бъдат допуснати, но само ако съдът е убеден, че детето разбира задължението си да говори истината, и проявява „в достатъчна степен, разбиране, с което да бъде обосновано изслушването на неговите показания“.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Ролята на съдията и на страните

По традиция свидетелите дават своите основни показания по време на процеса в отговор на насочващи въпроси, отправени им от адвоката на страната, която ги е призовала. В този случай обаче писменото изявление на свидетеля ще бъде основно показание на свидетеля, освен ако съдът не разпорежи друго. Свидателят може да бъде подложен на кръстосан разпит от адвоката на ответната страна, който може да му задава насочващи въпроси. Вещи лица, които дават устни показания по време на процеса, също могат да бъдат подложени на кръстосан разпит, но назначеният от съда оценител не може да бъде подлаган на такъв разпит от страните. Съдията може да задава въпроси на свидетелите, обикновено за да получи разяснения по отговорите им на въпроси, зададени от адвоката.

Снемане на показания чрез видеоконферентна връзка

Снемането на показания чрез видеоконферентна връзка е възможно само ако съдът даде разрешение за това. Когато решава дали да издаде разпореждане, позволяващо снемането на показания по този начин, съдът ще вземе предвид удобството от използването на видеоконферентна връзка (особено ако свидетелят не се чувства добре или е в чужбина), разходите или икономии, свързани с използването на видеоконферентна връзка, и последиците за справедливостта на производството (включително по-ограничената степен на контрол и оценка на свидетеля от страна на съда).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако съобщения, изпратени по пощата или чрез телекомуникационна система (която включва телефонни обаждания, факсове и електронни писма), са прихванати по незаконосъобразен начин, доказателства, произтичащи от съдържанието на тези съобщения, не могат да бъдат давани в съдебно производство. От друга страна, доказателствата обикновено са допустими, дори ако са събрани неправомерно. Съдът обаче разполага с правомощията да изключи доказателства, които в противен случай биха били допустими. Когато решава как да се процедира, той трябва да намери баланса между важността на доказателствата и сериозността на неправомерното поведение. Ако обстоятелствата не оправдават изключването на доказателствата, съдът може да санкционира страната, която е действала неправомерно, по други начини, като например й разпорежи да заплати съдебните разходи.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявленията по делото (т.е. официалните документи, в които е изложен случаят на всяка от страните) могат да бъдат използвани като доказателства при междинни изслушвания, но няма да служат като доказателство по време на процеса.

Свидетелските показания, дадени от страните в производството, са допустими като доказателства в същата степен както показанията, дадени от лица, които не са страни по делото.

Връзки по темата:

 [Министерство на правосъдието](#)

 [Правила за гражданско съдопроизводство](#)

Последна актуализация: 08/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Северна Ирландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип доказателствената тежест се носи от страната, която желае да се позове на даден факт. Молителят (наричан в Северна Ирландия „ищецът“ (the plaintiff)) трябва да докаже фактите, довели до предявяването на иска, а ответникът трябва да докаже фактите, на които желае да се позове, за да оспори иска.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Определени факти може да бъдат освободени от тежестта на доказване по силата на закона или въз основа на сключен преди това договор между страните. Освен това съдът може да приеме за установени определени факти, например общоизвестни факти. Някои презумпции са необорими, например установените със закон презумпции, а други може да бъдат оборени, например презумпцията, че дадено лице е психически здраво.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да бъде убеден в даден факт въз основа на претегляне на вероятностите, т.е. да е налице най-малко 51 % вероятност фактът да се е осъществил срещу 49 % вероятност за обратното. След като веднъж даден факт се докаже въз основа на претегляне на вероятностите, той се приема за установен.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Общото правило е, че съдията не може да изисква присъствието на свидетел, освен при ограничени обстоятелства, но той може да призове свидетел, както и да отзове свидетел, който вече е бил призован. Съгласно правилата, уреждащи съдебното производство в Северна Ирландия, съдът има свобода на преценка да разпорежи на всяко лице да участва в производството и да представи документ.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Ако някоя от страните, обикновено чрез своите адвокати, получи разрешение да призове конкретен свидетел, който да даде показания, първо нейният адвокат ще разпита свидетеля („evidence-in-chief“), а след това адвокатът на другата страна ще извърши кръстосан разпит. Съдията може да задава въпроси на свидетеля и ще даде възможност на адвокатите, ако желаят, да предприемат последващи действия във връзка със зададените от него въпроси.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В някои случаи, например когато свидетел трябва да присъства на съдебно заседание при закрити врата, трябва да се иска разрешение от съда, за да може свидетелят да бъде официално призован да присъства. В противен случай съдът не би имал контрол върху това кои свидетели са призовани да дадат показания, въпреки че той може да наложи санкции на страните, които призовават ненужни свидетели.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Основният метод на доказване е чрез устни показания. Може да се използват и писмени показания, като например експертни доклади, а също и документи, като например карти.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Основното средство за доказване са устните показания на страните и техните свидетели. При наличие на съгласие показанията на вещи лица, привлечени като свидетели, например лекари и инженери, може да бъдат взети от писмен доклад. След това свидетелят може да бъде разпитан по конкретни въпроси. Правилата на съдилищата в Северна Ирландия ограничават броя на вещите лица, които може да дадат устни показания, до двама медицински експерти и един друг експерт, освен ако съдът не даде разрешение за призоваване на повече вещи лица.

Карти и документи също може да бъдат използвани като доказателство и тяхната автентичност трябва да се докаже пред съда. Освен това съдът може да реши да извърши оглед на дадено място или вещ, ако счита, че това има доказателствена сила.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът е компетентен да реши каква тежест да придаде на всяко конкретно доказателство.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Налице е презумпция, че фактите ще бъдат доказани устно и в открито съдебно заседание.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Дееспособен свидетел, който е призван да даде показания, е длъжен да се яви на съдебното заседание. Невявяването му представлява неуважение към съда.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Страната може да претендира за „привилегия“, която я освобождава от задължението да представи доказателства, поради съществуването на отношения на поверителност между адвокат и клиент; самоуличаване или уличаване на съпруг/а; обществен интерес и правораздаване. Съществуват други форми на привилегии, които са гарантирани със закон, например дипломатическа привилегия. Също така съществува дискреционна привилегия, например по отношение на информацията, която се предоставя в условията на поверителност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да. Свидетелят би бил подведен под отговорност за неуважение към съда, ако не се яви, след като е бил надлежно призван или след като срещу него е издадена заповед за задължително явяване. Съдията би могъл да наложи глоба или лишаване от свобода на свидетеля и да изиска от него да поправи неуважението, като се яви и представи доказателства.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Общият критерий за представяне на доказателства е дееспособността. Дадено лице се счита за способно да представи доказателства, освен ако е неспособно да разбере задълженията, произтичащи от клетвата, например поради малолетие или невменяемост; лицето е съдията по делото или може да се позове на привилегия.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Ролята на страните, обикновено представлявани от адвокати (макар да е предвидена възможност за лично участие), е да представят доказателства пред съда, така че да докажат иска си на принципа на претегляне на вероятностите. Съдията изпълнява ролята на арбитър, който гарантира, че разпитът на свидетелите е справедлив, законосъобразен и относим към спорните въпроси по делото. Съдията може сам да разпита свидетелите, но ще позволи на адвокатите на страните да предприемат последващи действия във връзка с резултатите, които произтичат от дадените от свидетелите отговори.

Понастоящем се използват в ограничена степен видео връзки или Skype за улесняване на експертизите, например във Висшия съд в Белфаст, в случаите когато вещото лице не може лесно да пътува от друга юрисдикция.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът не разполага с общо право на преценка, за да изключи доказателства, получени по несправедлив начин. Доказателства може да бъдат изключени само когато има законово основание за това или когато доказателството е заличено от протокола, защото е скандално или представлява злоупотреба с процесуални права.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, страните по делото могат да представят доказателства от свое име.

Връзки по темата

 Съдебна служба на Северна Ирландия

Последна актуализация: 09/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Шотландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Стандартът на доказване при граждански дела в Шотландия е този на прилагане на принципа за баланс на вероятностите, при който тежестта на доказване пада върху страната, която се стреми конкретен въпрос да бъде решен в нейна полза. За да е възможно това, въпросната страна трябва да приведе достатъчно доказателства в подкрепа на твърденията си. Ако по конкретен въпрос са представени доказателства, в резултат на което е постигнато крехко равновесие по доказваното обстоятелство, страната, която се позовава на него като част от аргументацията си, може в крайна сметка да се окаже губеща по този въпрос.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

При определени обстоятелства тежестта на доказване по конкретен въпрос пада върху дадена страна, но тази страна не е длъжна да представи всички доказателства или да приведе каквито и да било преки доказателства в негова подкрепа. Това се случва в 4 основни ситуации:

- i) когато в полза на една от страните е установена презумпция;
- ii) когато въпросът се повдига по съдебен ред, т.е. разглежданите проблеми са въпроси, които могат да бъдат установени незабавно от безспорно точни източници;
- iii) когато въпрос между страните има силата на пресъдено нещо, т.е. не се допуска повторно разглеждане в последващи случаи на въпрос, по който вече е постановено решение;
- iv) когато твърдението е официално признато от насрещната страна още в самото начало.

Съществуват 3 основни категории презумпции.

Те са:

необоримите законови презумпции — те представляват точно установени принципи на правото, които не могат да бъдат „оборени“ или оспорени чрез доказване на противното;

оборимите законови презумпции — те могат да бъдат опровергани с доказателства, които показват, че в конкретния случай не е сигурно, че може да се достигне до конкретно заключение само въз основа на конкретен факт. Въпреки това, освен ако не бъдат представени доказателства за противното, вероятно ще бъде достигнато до това заключение;

оборимите фактически презумпции — те произтичат от фактите по конкретни случаи, извлечени от обикновения човешки опит. Що се отнася до оборимата фактическа презумпция, факт А обикновено означава факт Б, но тъй като невинаги случаят е такъв, съдът ще разгледа опровергаващи доказателства.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Няма законови норми, уреждащи „тежестта“, която се придава на конкретно доказателствено средство, и това е въпрос, който трябва да бъде решен от съдията и съдебните заседатели. Страната, която носи тежестта на доказване по конкретен въпрос, трябва да представи убедителни за съда доказателства, че нейната версия на фактите е по-правдоподобна от тази на опонентите ѝ.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съдията не може да разпорежда провеждането на разследвания по дадено дело по свой почин, нито може да призовава свидетели или да ги разпитва насаме. Когато по делото се изисква да бъдат приведени доказателства, съдията взема решение по делото, след като изслуша страните във връзка с доказателствата, които те са решили да представят.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип, след като страните са приключили писмените си изложения, те могат да поискат от съда да определи вида доказателство, което да бъде представено. Във фазата на доказване страните ще представят пред съдията доказателства, които смятат, че доказват твърденията им.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В случаи, при които съдът постановява, че дадено доказателствено средство е недопустимо.

За да бъде допустимо дадено доказателство, то трябва да отговаря на две изисквания: да е релевантно и да отговаря на императивните правила относно доказването.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съществуват 3 вида изслушвания, по време на които могат да се представят доказателства по съществото на дадено дело. Това са изслушвания с представяне на доказателства, изслушвания с представяне на доказателства, преди да бъде взето решение, и производства с участието на съдебни заседатели. Доказателство, представено преди вземане на решение, е доказателство по дело, в което съдът счита за необходимо да изслуша показанията на двете страни, преди да вземе решение по всички правни въпроси, по които може да бъде взето такова решение, за да постанови окончателно решение по делото. Почти всички изслушвания във връзка с доказателства протичат чрез представяне на доказателства или представяне на доказателства преди вземане на решение и само много рядко случаите се разглеждат в рамките на производство с участието на съдебни заседатели. Производства с участието на съдебни заседатели са възможни единствено във Върховния съд по граждански дела по конкретни видове дела, както и в специализирания Шерифски съд, разглеждащ дела, свързани с телесни повреди.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Обикновено показанията се снемат по 3 начина: чрез снемане на устни показания, представяне на веществени доказателства и документални доказателства.

Устните показания включват доказателства, основани на слухове, когато свидетелят просто разказва това, което някой е видял или чул. Доколкото това е възможно, практиката е свидетелите да присъстват в съда, за да дадат показания, така че да могат да бъдат подложени на разпит и кръстосан разпит.

Понякога веществените доказателства са материални и физически, и трябва да бъдат депозириани като „представен материал“. Обикновено, за да бъде допустимо дадено доказателствено средство, поне един свидетел трябва да говори във връзка с него.

Документалните доказателства могат да бъдат писмени, разпечатани или записани по някакъв друг надежден начин, като например на лента, видеокасета, CD или по електронен път, като следва също да бъдат депозириани като представен материал. От вещите лица обикновено ще се изисква да се явят в съда, за да дадат показания, напр. да свидетелстват в подкрепа на заключение, депозирано като представен материал. Писмени доказателства, като например клетвена декларация, обикновено се допускат и приемат като доказателство в граждански производства. Вещите лица обикновено присъстват в съда, за да представят своето становище като доказателство в производството. В много случаи вещото лице ще говори в подкрепа на заключение, депозирано като представен материал.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съществува общо правило, че най-добрите доказателства трябва да бъдат представени в хода на делото. В Шотландия се придава по-голяма стойност на устните свидетелски показания, отколкото на други доказателствени средства, тъй като свидетелят може да предостави на съда информация от първа ръка за това, което е видял или чул.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

При определени обстоятелства се изисква писмен документ. Например за сключването на договор, свързан със земя, под формата на договор за доверително управление, където дадено лице се обявява за едноличен попечител или на собственото си имущество, или на имущество, което може да придобие, или при изготвянето на завещание, завещателно разпореждане и споразумение, или кодицил.

В случаите, когато е налице позоваване на документални доказателства, трябва да бъде представен и оригиналът на документа, освен ако страните не са приели или копие на оригиналния документи, или такъв документ, който е надлежно заверен като действително копие от лицето, което го е изготвило.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Като цяло всеки свидетел, за когото е посочено, че трябва да даде показания, е задължен да го направи.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В случаите, когато свидетелите имат привилегия да не отговарят на въпроси, например комуникацията между правен съветник и неговия клиент. В шотландското право съществува и общо правило, съгласно което човек не може да бъде принуден да даде показания срещу себе си. Свидателят има право да откаже да отговори на въпрос, когато изречена от него истина може да доведе до извършване на престъпление или да представлява признание за изневяра, а изричането на неистина може да доведе до обвинение в лъжесвидетелстване.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако лицето откаже да даде показания, то може да бъде принудено да свидетелства под заплахата от обвинение в неуважение към съда. Ако свидетелят откаже да даде показания е възможно като доказателство да бъде депозирано и предишно негово изявление.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Не. Със Закона от 2004 г. относно уязвимостта на свидетелите е премахната „проверката за способност да се свидетелства“ за свидетели в наказателното и гражданското производство, така че доказателства не са недопустими единствено поради факта, че свидетелят не разбира задължението да дава верни показания или не прави разликата между истина и лъжи. Съдията или съдебните заседатели са тези, които решават дали свидетелските показания са надеждни и достоверни с оглед на всички представени по делото доказателства.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Ролята на съдията е да гарантира, че когато свидетелят дава показания, той бива разпитван от страните по справедлив начин. Съдията трябва също така да действа безпристрастно. Той може също да задава въпроси, за да изясни например въпрос, който остава неясен, или да насочи разпита в друга посока, която смята за уместна. Ролята на страните е да водят разпита на съответните си свидетели, които на свой ред ще бъдат подложени на кръстосан разпит от другата страна или страни.

Съгласно Закона от 2004 г. относно уязвимостта на свидетелите (Шотландия) уязвимите свидетели (както е посочено в закона) имат право да подадат молба за специални мерки (напр. видеоконферентна връзка на живо, екран, поддръжник), които да им бъдат в помощ при даване на показания. При определени производства съгласно Закона на Шотландия от 1995 г. за закрила на децата свидетелските показания могат да бъдат снемани чрез видеоконферентна връзка на живо.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът разполага с право на преценка по отношение на изключването на доказателства, които са били събрани по неправилен начин, като се подчинява на основната цел на интересите на правосъдието.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако страна в гражданско дело даде показания, при постановяване на решението съдът ще ги вземе под внимание заедно с всички други доказателства, които е разгледал.

Последна актуализация: 09/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Гибралтар

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип тежестта на доказване на даден факт се носи от страната, която се позовава на този факт в рамките на делото. Следователно ищецът носи тежестта на доказване на фактите, които са необходими в подкрепа на иска, докато ответникът обикновено носи тежестта на доказване на защитата срещу иска.

Ако съмненията относно даден факт не могат да бъдат разсеяни, страната, която носи тежестта на доказване за този факт, няма да е изпълнила изискванията във връзка с тежестта на доказване и съдът ще приеме, че фактът не е доказан. Съдията обаче има задължението да разрешава важните фактически въпроси и само в изключителни случаи следва да приема, че е налице неизпълнение на изисквания във връзка с тежестта на доказване.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати. Съдиите могат също така да се позовават на общите си познания за живота, така че да вземат предвид факти, които са общоизвестни или ясно установени и за които не са необходими доказателства.

Законът установява различни презумпции, които могат да бъдат оборени чрез доказване на противното. Това включва презумпции относно бащинството, действителността на брака, вменяемостта на физически лица и смъртта на лица, които са изчезнали. Невинността за престъпление се презюмира, но в гражданското производство осъдителна присъда се допуска като доказателство, че дадена страна е извършила престъпление (което означава, че страната носи тежестта да докаже, че е невинна).

Съществува презумпция за небрежност, при която ищецът доказва, че е понесъл вреда от източник, който е бил под изключителния контрол на ответника, и че нещастният случай е такъв, че обикновено би настъпил поради небрежност. Подобна презумпция възниква, когато на дадено лице са поверени вещи, които са били изгубени или унищожени.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Стандартът на доказване в гражданските дела е принципът за „претегляне на вероятностите“. С други думи, съдът ще приеме даден факт за установен, ако са му представени убедителни доказателства, че е много по-вероятно той да е възникнал, отколкото да не е. Този стандарт се прилага гъвкаво: при претеглянето на вероятностите са необходими по-убедителни доказателства, за да бъдат доказани твърдения с по-тежки последици — например за измама — тъй като обикновено такива твърдения е по-малко вероятно да бъдат счестени за верни.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданското производство доказателства се събират чрез разкриване (оповестяване) на съответните документи от страните, както и чрез свидетелски показания и показания на вещи лица.

При всеки случай се прилагат различни правила.

Разкриване

Страните в гражданското производство са задължени да разкрият съществуването на документи, с които разполагат или които притежават, доколкото съдът им е разпоредил да го направят, и да позволят на другите страни да се запознаят с тези документи. Съдът обикновено ще разпорежи „стандартно разкриване“, съгласно което страните трябва да извършат основателно търсене във връзка с документи, които подкрепят или засягат по неблагоприятен начин тезата на някоя от страните, без да е необходимо страните да подават молба до съда. За всички други видове разкриване страните трябва да искат разрешение от съда. Съдът може също така да разпорежи налагане на обезпечителна мярка върху доказателства или имущество.

Свидетели

Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на тезата си. Въпреки това страна, която желае да се позове на свидетелски показания, трябва да представи писмено изявление на свидетеля, подписано от него, в което са изложени неговите показания, след което трябва да призове свидетеля да даде устни показания по време на процеса. Ако страната не представи преди процеса писмено изявление на свидетеля или кратко изложение във връзка със свидетел, тя не може да призове свидетеля без разрешението на

съда. Освен това съдът разполага с широки правомощия да осъществява контрол върху допустимостта на доказателствата, като например да изключва доказателства, които при други обстоятелства биха били допустими, или да ограничава кръстосания разпит на свидетелите.

Всяка от страните може да подаде и молба за съдебно разпореждане, с което да се позволи събирането на свидетелски показания под клетва преди заседанието по делото, като събирането им се извършва от назначено от съда лице.

По същество ролята на съдията се състои в преценка на доказателствата, които са приведени от страните, и не включва независимо издирване на факти.

Вещи лица

Страните не могат да се позовават на експертизи, освен ако съдът не даде разрешение за това. Съдът може да осъществява контрол над въпроси, по отношение на които се иска предоставянето на експертизи, формата, в която се представят доказателствата, и хонорарите, които се плащат на вещото лице.

Когато повече от една страна желае да представи експертиза по даден въпрос, съдът може да постанови доказателствата да се представят от едно общо вещо лице, чиито задания са поставени съвместно от страните, вместо всяка от страните да поставя задания на отделно вещо лице.

Съдът може да даде такива указания по собствен почин, без да се търси съгласието на страните.

Той няма да изисква по собствен почин страните да приведат доказателства чрез вещи лица. Възможно е обаче съдът да назначи сам вещо лице като „оценител“, който да го подпомага във връзка с даден въпрос. Съдът може да разпорежи на оценителя да изготви доклад (копия от който трябва да бъдат предоставени на страните) и да присъства на процеса, за да консултира съда.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Разкриване

След издаването на разпореждане за разкриване всяка страна трябва да представи на другите страни списък на съответните документи, които притежава или с които разполага. След това другите страни имат право да се запознаят с документите и да получат копия от тях. Възможно е да бъде поискано да се заплати такса за фотокопирането.

Свидетели

Съдът ще разпорежи на страните да представят подписани писмени изявления от всеки от свидетелите, на чиито показания възнамеряват да се позоват преди процеса. Писменото изявление може да бъде изготвено от свидетеля, но често пъти ще бъде подготвено от адвоката на страната, в чието полза свидетелят ще дава показания. В писменото изявление следва да са изложени пълните свидетелски показания, предадени от свидетеля със собствени думи, ако това е практически възможно.

Ако на една от страните бъде разпорежено да представи писмено изявление от някого от свидетелите, но не успява да получи такова, тя може да поиска разрешение от съда да представи кратко изложение във връзка със свидетеля, в което се представят показанията, които се очаква той да даде, или въпросите, по отношение на които страната възнамерява да го разпита.

Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, свидетелят ще даде устно показания пред назначено от съда лице.

Разпитът ще се проведе по същия начин, както по време на процес, като е налице реална възможност за кръстосан разпит на свидетеля, при което се изготвя протокол на дадените показания.

Вещи лица

Ако съдът даде разрешение за представяне на експертизи, страните изготвят задания за вещото(вещите) лице(лица). Когато вещото лице е общо за страните, те могат да му поставят заданията поотделно, в случай че не могат да се споразумеят по отношение на тях. Вещото лице, чието първостепенно задължение е към съда, а не към страната или страните, които му възлагат задачата, ще изготви писмен доклад. След това всяка от страните може да отправя в писмен вид въпроси към вещо лице, чиито задания са поставени съвместно от страните или от друга страна.

Когато се използват услугите на отделни вещи лица, съдът може да разпорежи и провеждането на дискусии между тях, с цел да се определят областите на съгласие и несъгласие. Всяко вещо лице има право на заплащане за своите услуги, обикновено от страната или от страните, която /които му възлага/възлагат задачата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Когато страните отправят искане за издаване на разпореждания, с които да получат право да събират или да привеждат доказателства, е необходимо съдът да бъде убеден, че е вероятно въпросните доказателства да бъдат релевантни и допустими. Когато решава как да упражни своите правомощия, съдът трябва също така да се стреми към справедливо разглеждане на делата, което включва спестяване на разходи и разглеждане на делата по начин, който да бъде справедлив, бърз и пропорционален на важността, сложността и цената на иска. Тези съображения могат да накарат съда да отхвърли искания или да издаде разпореждания по собствен почин (напр. искане за едно общо за страните вещо лице, вместо отделни вещи лица, ангажирани от всяка страна).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Фактите могат да бъдат доказани чрез доказателства, чрез презумпции и изводи, направени въз основа на доказателствата, както и съдът може да взема предвид факти (вж. по-горе). Видовете доказателствени средства, които могат да се използват в гражданското производство, са свидетелски показания, документи и веществени доказателства. Документите могат да включват документи на хартиен носител, компютърни записи, снимки, видеозаписи и звукозаписи. Веществените доказателства се състоят от други вещи, съотносими към представените пред съда спорни въпроси, като например продуктите, които са в обхвата на предмета на спор в областта на интелектуалната собственост. Към тях се отнася и посещение от страна на съдия на местопроизшествието.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

По принцип свидетелите на даден факт дават устни показания по време на процеса. Както е посочено по-горе обаче, всяка страна е задължена да представи писмено изявление за всеки от свидетелите, на чиито показания смята да се позове. По време на процеса от свидетеля ще бъде поискано да потвърди истинността и прецизността на своето изявление, което след това ще се използва като свидетелско показание в полза на страната, която го е призовавала. Когато се представя само кратко изложение във връзка със свидетеля, той ще трябва да даде по-подробни устни показания.

Вещите лица представят показанията си под формата на писмени заключения, освен ако съдът разпорежи друго. В експертното заключение те трябва да изложат своите заключения, фактите и предположенията, на които то се основава, както и същността на заданието на вещото лице.

Съдът ще реши дали е необходимо вещото лице да присъства и по време на процеса, за да даде устни показания. От назначения от съда оценител няма да се изисква да дава устни показания.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът разполага с голяма свобода на преценка по отношение на тежестта или надеждността, която следва да се придаде на всяко едно доказателство. Няма правило срещу привеждането на направено извън съда изявление като доказателство за фактите, съдържащи се в

изявлението (доказателства, основани на слухове), така че дадена страна може да се позове на писмо като доказателство за неговото съдържание или на доклад на свидетел за изявление, направено от друго лице. Основаните на слухове доказателства обаче често имат по-малка тежест от показанията на преките очевидци, особено когато лицето, направило изявлението, е можело да бъде призовано да даде показания лично.

Определени документи и записи се приемат за автентични. Например записите в регистрите на предприятията и публичните органи се приемат за автентични, ако са удостоверени като такива от служител на предприятието или публичния орган. Различни видове официални документи (като законодателство, подзаконовни нормативни актове, разпоредби, договори и съдебни документи) могат да бъдат доказани чрез печатни или заверени копия, без да се прилагат каквито и да било допълнителни доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Определени сделки (напр. завещания и продажби на земя) трябва да бъдат сключвани в писмена форма, поради което за доказването на такива сделки се изискват писмени доказателства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило в гражданското производство свидетели, които са способни да дават показания, могат да бъдат задължени да го направят. Страна, която желае да гарантира присъствието на даден свидетел на процеса, изготвя писмена призовка, с която от свидетеля се изисква да присъства в съда, за да даде показания. След като бъде издадена от съда и бъде връчена редовно, призовката задължава свидетеля да присъства до края на заседанието.

Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, но свидетелят не успее да се яви в съда или откаже да отговаря на законоустановени въпроси, страната, поискала това, може да отправи искане за допълнително разпореждане, съгласно което свидетелят трябва да се яви в съда или да отговаря на въпроси.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общото правило, че способните да дадат показания свидетели могат да бъдат задължени да свидетелстват, не се прилага по отношение на Кралицата, чуждестранни суверени и техните домакинства, чуждестранни дипломатически представители и консулски служители, представителите на определени международни организации и съдии и съдебни заседатели (що се отнася до тяхната дейност в това им служебно качество). Съпрузи (съпруги) и роднини на страните могат да бъдат задължени да дадат показания в гражданското производство.

Свидетели, от които по принцип може да се изиска да дадат показания, все пак имат право да откажат да представят определени документи за проверка, както и да откажат да отговорят на определени въпроси въз основа на т. нар. привилегии. Основните видове привилегии са поверителността на отношенията между адвокат и неговия повереник (която се прилага по отношение на комуникации за целите на предоставяне или получаване на правен съвет или за целите на получаване на доказателства във връзка със съдебния спор), привилегия от типа „без да се засяга“ (която се прилага по отношение на комуникациите между страните, които правят реален опит да намерят компромис по спора, като например предложения за уреждане на иска) и правото да не се дават показания, уличаващи в престъпление лицето, което ги дава (което означава, че от свидетел може да не се иска да дава показания, ако е налице реална опасност той или неговият(неговата) съпруг(съпруга) да бъдат изложени на наказателно преследване или наказание в Обединеното кралство). Привилегията може да бъде отказана.

Отказ да се представят доказателства е възможен и на основание имунитет, който е в обществен интерес, ако представянето на доказателствата би било в противоречие с обществения интерес. Доказателствата, които могат да бъдат обхванати от имунитет, включват доказателства, свързани с националната сигурност, дипломатическите отношения, действията на централното държавно управление, благоденствието на деца, разследването на престъпления и защитата на информатори. Освен това журналистите не са длъжни да разкриват своите източници, освен ако разкриването е необходимо в интерес на правосъдието или националната сигурност или за предотвратяване на безредици или престъпление. Банковите служители не могат да бъдат задължени да представят банкови книжа или да дават показания за тяхното съдържание, освен когато са налице специални основания съдът да им разпорежи да направят това, но съдът може да разпорежи дадено лице да получи разрешение да проверява или да копира записи на банкови сметки.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, на когото е връчена призовка за свидетел, но не се яви пред съда или откаже да даде показания, може да бъде обвинен в неуважение към съда и да бъде лишен от свобода.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички възрастни лица са способни да дават показания в гражданското производство, освен когато не са способни да разберат естеството на клетвата, която свидетелите трябва да дадат, или са неспособни да дадат смислени показания, например поради психично заболяване. Когато дете свидетел не разбира естеството на клетвата, показанията му все пак могат да бъдат допуснати, но само ако съдът е убеден, че детето разбира задължението си да говори истината, и проявява „в достатъчна степен разбиране, с което се обосновава изслушването на неговите показания“.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Ролята на съдията и на страните

По традиция свидетелите дават своите основни показания по време на процеса в отговор на насочващи въпроси, отправени им от адвоката на страната, която ги е призовала. В този случай обаче писменото изявление на свидетеля ще бъде основно показание на свидетеля, освен ако съдът не разпорежи друго. Свидателят може да бъде подложен на кръстосан разпит от адвоката на ответната страна, който може да му задава насочващи въпроси. Вещи лица, които дават устни показания по време на процеса, също могат да бъдат подложени на кръстосан разпит, но назначеният от съда оценител не може да бъде подлаган на такъв разпит от страните. Съдията може да задава въпроси на свидетелите, обикновено за да получи разяснения по отговорите им на въпроси, зададени от адвоката.

Снемане на показания чрез видеоконферентна връзка

Снемането на показания чрез видеоконферентна връзка е възможно само ако съдът даде разрешение за това. Когато решава дали да издаде разпореждане, позволяващо снемането на показания по този начин, съдът ще вземе предвид удобството от използването на видеоконферентна връзка (особено ако свидетелят не се чувства добре или е в чужбина), разходите или икономии, свързани с използването на видеоконферентна връзка, и последиците за справедливостта на производството (включително по-ограничената степен на контрол и оценка на свидетеля от страна на съда).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако съобщения, изпратени по пощата или чрез телекомуникационна система (която включва телефонни обаждания, факсове и електронни писма), са прихванати по незаконосъобразен начин, доказателства, произтичащи от съдържанието на тези съобщения, не могат да бъдат давани в съдебно производство. От друга страна, доказателствата обикновено са допустими, дори ако са събрани неправомерно. Съдът обаче разполага с правомощията да изключи доказателства, които в противен случай биха били допустими. Когато решава как да се процедира, той трябва да намери баланс между важността на доказателствата и сериозността на неправомерното поведение. Ако обстоятелствата не оправдават изключването на доказателствата, съдът може да санкционира страната, която е действала неправомерно, по други начини, като например ѝ разпреди да заплати съдебните разходи.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявленията по делото (т.е. официалните документи, в които е изложен случаят на всяка от страните) могат да бъдат използвани като доказателства при междинни изслушвания, но няма да служат като доказателство по време на процеса.

Свидетелските показания, дадени от страните в производството, са допустими като доказателства в същата степен, както показанията, дадени от лица, които не са страни по делото.

Последна актуализация: 09/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.